

LIETUVOS KARIUOMENĖS ISTORIJA

Jonas Andriškevičius

**NUO KRAŠTO APSAUGOS
MOKYKLOS IKI KARO
AKADEMIJOS
(1992–1994 M.)**

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

JONAS ANDRIŠKEVIČIUS

**NUO KRAŠTO APSAUGOS MOKYKLOS
IKI KARO AKADEMIJOS
(1992–1994 M.)**

Mokslo studija

Vilnius 2019

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ANOTACIJA

Recenzavo:

Doc. dr. Rolanda Kazlauskaitė Markelienė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Humanitarinių mokslų katedros vedėja

Dr. Valdas Rakutis, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto profesorius

Ats. redaktorius dr. Gintautas Surgailis, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Mokslo centro vyr. mokslo darbuotojas

Fotografijos – Kęstučio Dijoko

© Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2019

© Jonas Andriškevičius, 2019

ISBN 978-609-8074-88-8

TURINYS

Įvadas	5
I. Krašto apsaugos mokyklos personalas ir struktūra	7
II. Dislokacija ir turtas	29
III. Studijos	47
IV. Kariūnai	53
V. Kursai	67
VI. Savivalda, kolegija, mokslinė ir leidybinė veikla	69
VII. Krašto apsaugos mokyklos vėliava, Krašto apsaugos mokyklos baigimo ženklas.....	75
Literatūra ir šaltiniai	

Įvadas

Šių laikų Lietuvos istorija turi galimybę formuotis iš daugelio epizodų. Mūsų valstybės nepriklausomybės siekis ir jos įtvirtinimas dvidešimtojo amžiaus aštuntojo dešimtmečio pabaigoje ir devintojo dešimtmečio pradžioje gausūs labai svarbių istorinių detalių. Tie istoriniai epizodai ir jų detalės turi būti įvardyti ir aprašyti būtent dabar, kai dar gyvi jų liudytojai, kai egzistuoja dokumentai, kurie gali ir nepatekti į valstybės archyvus, pagal kuriuos ateities istorikai aprašinės šių dienų įvykius. Praeis laikas ir kitos kartos, studijuodamos šiuos laikus, turėtų remtis istoriniais faktais ir tų faktų liudytojų pasakojimais.

Lietuvos kariuomenės kūrimo istorija, jos kadro rengimas ir kaita – svarbūs Lietuvai, nes tai yra viena iš valstybingumo sudedamųjų dalių.

Daugelis, dažniausiai proginių leidinių informuoja skaitytojus apie karininkų rengimą Lietuvoje atkūrus nepriklausomybę 1990 m. Pirmuoju Lietuvos kariuomenės karininkų rengimo nacionalinėje mokykloje etapu galima laikyti Karininkų kursų veiklą Kaune.

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Mokslo centro Karo istorijos skyrius, remdamasis dokumentais, istorinių faktų liudytojais, ėmėsi dar kartą apžvelgti Krašto apsaugos mokyklos, vėliau tapusios Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, steigimo ir veiklos istoriją. Nors Krašto apsaugos mokyklos viršininko 1993 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 01-31 turėjo būti sudaryta Mokyklos istorijos rašymo darbo grupė, tačiau aprašytos istorijos rasti nepavyko. Ryškiausius epizodus iš Krašto apsaugos mokyklos istorijos galima rasti ilgamečio jos fotografo Kęstučio Dijoko nuotraukose.

Ši studija skirta trumpam, apimančiam beveik trejus metus, laikotarpiui. Tai laikotarpis, kai politikų ir kariškių subrandinta mintis apie būtinybę besikuriančiai Lietuvos kariuomenei turėti nacionalinę karininkų rengimo sistemą pasiekė antrąjį jos vystymo etapą – karo mokyklos steigimą ir jos veiklą.

Studijoje skaitytojas ras vietų, kur vieni pareigūnai rašomi su kariniais laips-

niais, kiti – be jų, įvardyti kariniai laipsniai, kurių nėra šiuolaikinėje Lietuvos kariuomenėje, vardinami buvusios valiutos ir atlyginimų skaičiavimo baziniai rodikliai ir pan. Autorius kiekvienu tokiu atveju stengsis duoti paaiškinimus tekste. Daugeliui karininkų, Lietuvos piliečių, turėti kariniai laipsniai už dalyvavimą veikloje, atkuriant valstybės nepriklausomybę, SSSR vadovybės buvo atimti. Pirmieji atkurtos nepriklausomos Lietuvos karininkų laipsniai buvo suteikti 1991 m. gruodžio 30 d. Po to kariniai laipsniai buvo suteikiami pagal poreikį, užimant atitinkamas pareigas, neretai suteikiant svetimose kariuomenėse turėtus karinius laipsnius. Autorius maksimaliai vadovavosi principu rašyti karinį laipsnį prie pavardės nuo to meto, nuo kada jis kariui buvo suteiktas. Kariniai laipsniai taip pat neįvardijami, jeigu jie buvo neįvardyti minimuose dokumentuose.

I

KRAŠTO APSAUGOS MOKYKLOS PERSONALAS IR STRUKTŪRA

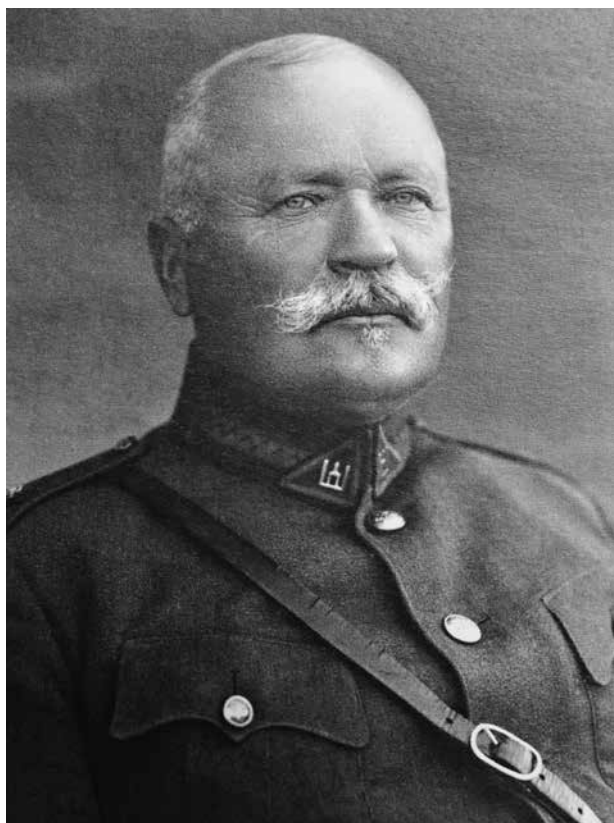
Karininkų korpuso formavimas visais laikais visose valstybėse buvo kariuomenės pagrindas. Tai patvirtina istoriniai faktai.

Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę 1918-aisiais prasidėjo sunkus jos išsaugojimo metas. Lietuvos valstybingumui brendo rimti išbandymai. Reikėjo sutelkti jėgas politiniam pasipriešinimui ir pasipriešinimui ginklu. Pasipriešinimui ginklu turėjo vadovauti karybą išmanantys vadai.

Pirmasis nepriklausomos Lietuvos Karo mokyklos viršininkas generolas Jonas Galvydis-Bykauskas 1929 m. rašė:

„... Be gerų karininkų, be gero kadro niekas negali sudaryti geros kariuomenės. Tik prigimties gabumai, sujungti su sistemingu, ilgu, atkakliu, ištvermingu darbu, geriems viršininkams vadovaujant, gali duoti tikrą rikiuotės karininką. Tik tikrų karininkų vadovaujama kariuomenė gali tinkamai atlikti savo pareigas. ...“¹

Tokia buvo mūsų valstybės istorinė situacija ir toks buvo supratimas apie Lietuvos kariuomenės ateitį.

Pirmasis nepriklausomos Lietuvos Karo mokyklos viršininkas generolas Jonas Galvydis-Bykauskas.

1 Galvydis-Bykauskas J. „Karo Mokyklos daigai“, *Karys*, 1929, Nr. 40.

Nepriklausomybės kovų išvakarėse Lietuvos karininkiją sudarė karininkai, baigę taikos meto carinės Rusijos karo mokyklas, baigę karo (Pirmojo pasaulinio) meto carinės Rusijos karo mokyklas, praporščikų mokyklas, karo meto 4 mėnesių mokyklas ir nebaigę jokios karo mokyklos – į karininko laipsnį pakelti už pasižymėjimą kautynėse. Dalis jų labai prastai kalbėjo lietuviškai, nors kai kurių karinių terminų ir sąvokų net ir nebuvo tuometiniame lietuviškame žodyne. Valstybės Tarybos registracijos biuro Vilniuje duomenimis, 1918 m. lapkričio 10 d. buvo įregistruota per 400 karininkų².

Kaip 1918 m. pirmieji Lietuvos karininkai buvo atėję iš Rusijos caro kariuomenės, taip ir 1990 m. atėję į Lietuvos kariuomenę karininkai buvo arba sovietinės kariuomenės tikrosios karo tarnybos karininkai, arba tos kariuomenės rezervistai, arba buvo baigę vienokius ar kitokius karybos mokslus sovietinėje sistemoje. Paklausių specialybių specialistai karininkais galėjo tapti ir visai nebaigę karo mokslų.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę 1990 m. ir susirūpinus kariuomenės atkūrimu, Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas dr. Algimantas Vaitkaitis atliko galimų karinių kadru analizę. Paaiškėjo, kad sovietinės karo mokyklas buvo baigę 1253 karininkai, kilę iš Lietuvos. Iš jų 378 baigę karo akademijas, 32 turėjo mokslo laipsnius ir pedagoginius vardus. Dar buvo daug karininkų, kurie baigė aukštąsias mokyklas ir jiems buvo suteikti atsargos karininkų laipsniai, bet jie nebuvo tarnavę kariuomenėje. Analizė rodė, kad tinkamų tarnauti Lietuvos kariuomenėje jaunesniųjų karininkų buvo absoliuti mažuma³.

Tuo metu iš esančių Lietuvoje labiausiai išprusę karo specialistai buvo aukštųjų mokyklų karinių katedrų vadovai ir dėstytojai, kitų karinių įstaigų darbuotojai bei išėję į atsargą kariai, turintys tarnybos sovietinėje kariuomenėje patirtį.

Jau 1990 m. gegužės mėn. Krašto apsaugos departamento generalinis direktorius Audrius Butkevičius, siekdamas parengti reikalingus jaunesnius karininkus, patvirtino Krašto apsaugos karininkų ruošimo programą. Buvo numatytas 260 val. mokymo kursas. Planuota dėstyti: politologiją, taktiką, žvalgybą, priešcheminę apsaugą, Lietuvos kariuomenės statutus, inžinerinį parengimą, pirmosios medicinos pagalbos pradmenis, asmens higieną ir fizinį lavinimą⁴.

1990 m. liepos mėnesį Kaune susibūrę atsargos karininkai ir aukštųjų mokyklų dėstytojai iškėlė mintį, kaip rengti kvalifikuotus karininkus besikuriančiai Lietuvos kariuomenei⁵. Tebesant Lietuvoje svetimai kariuomenei, stokojant kvalifikuotų specialistų, neturint mokomosios materialinės bazės, bet esant

2 Statkus V. *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Vydūno jaunimo fondas, 1986, p. 28.

3 Vaitkaitis A. Asmeninis archyvas.

4 Surgailis G. „Krašto apsaugos departamentas ir jo veikla 1990–1991 m.“, *Karo archyvas*, 2004, t. 19, p. 433.

5 *Ten pat.*

būtinybei kuo greičiau pradėti rengti jaunesnius karininkus, buvo nutarta įsteigti karininkų kursus. Ta idėja buvo pristatyta ir ją palaikė Krašto apsaugos departamento generalinis direktorius A. Butkevičius ir jo pavaduotojas dr. A. Vaitkaitis.

1990 m. lapkričio 15 d. pradėjo dirbti steigiamų Karininkų kursų operatyvinė grupė, kurios sudėtyje buvo Bronislovas Vizbaras, Jonas Veselka, Vytautas Latkauskas, Algis Liorentas, Povilas Skrivelis, Kazimieras Skrinska, Algimantas Jurevičius, Arūnas Virbila, Žygimantas Lapėnas⁶, ir jau 1990 m. gruodžio 20 d. Kaune buvo įsteigti Lietuvos Respublikos karininkų kursai⁷. Karininkų kursų viršininku paskirtas B. Vizbaras. Atsižvelgiant į pirmąsias krašto apsaugos užduotis, buvo nuspręsta pradėti rengti motorizuotųjų šaulių ir valstybės sienos apsaugos karininkus.

Į karininkų kursus buvo priimami Lietuvos piliečiai, turintys atsargos karininko ar praporščiko (laipsnis, atitinkantis puskarininkio laipsnį – aut. pastaba) karinį laipsnį, ne vyresni kaip 30 m. amžiaus, teigiamai charakterizuojami darbe, visuomeninėje veikloje, įgiję Lietuvos valdžios organų ir visuomeninių organizacijų pasitikėjimą. Į pirmąją Karininkų kursų klausytojų grupę buvo priimta 80 savanorių⁸.

Dauguma pirmosios Karininkų kursų laidos klausytojų, dėstytojų nuo 1991 m. sausio 9-osios iki vasario 15-osios buvo išvykę į Vilnių ginti Aukščiausiosios Tarybos⁹.

Pirmoji Karininkų kursų laida buvo 30 karininkų. Iš viso iki 1992 m. spalio mėn. Karininkų kursai parengė daugiau nei 300 karininkų¹⁰.

Dr. G. Surgailis savo darbe¹¹ nurodo, kad 1991 m. rugsėjo viduryje norą pereiti dirbti į krašto apsaugos sistemą buvo pareiškę 94 karininkai: 10 pulkininkų, 23 papulkininkiai (Lietuvos kariuomenėje – pulkininkas leitenantas), 21 majoras, 24 kapitonai ir 16 leitenantų. Iš jų 58 dar tebetarnavo sovietinėje kariuomenėje, kiti buvo išėję į atsargą. Šie skaičiai gali būti pavyzdys, kokios kategorijos karininkų galėjo sulaukti būsimieji Lietuvos kariuomenės daliniai artimiausiu laiku (iš 94 karininkų – 54 vyresnieji karininkai). Buvo akivaizdi jaunesniųjų karininkų stoka. Krašto apsaugos vadovybė suprato, kad jaunesniųjų karininkų rengimo nei kokybės, nei kiekybės poreikių Karininkų kursai nepatenkins, todėl, atsižvelgiant į situaciją, priimamas krašto apsaugos ministro sprendimas lygiagrečiai su jau veikiančiais kursais steigti karo mokyklą¹².

6 Vizbaras B. „Karininkų kursai ir Div. gen. S. Raštikio puskarininkių mokyklos veikla“. Konferencijos „Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimas“ medžiaga, Vilnius, 2000, p.115.

7 *Ten pat.*

8 Divizijos generolo Stasio Raštikio Lietuvos kariuomenės mokyklos archyvas (toliau – LKMA), ap. 1. b. 1. p. 1–3.

9 Surgailis G. „Lietuvos kariuomenė 1918–1998“, Vilnius, 1998, p. 132.

10 LKMA, ap. 1. b. 1. p. 1–3.

11 Surgailis G. „Krašto apsaugos departamentas ir jo veikla 1990–1991 m.“, *Karo archyvas*, 2004, t. 19, p. 465.

12 LR krašto apsaugos ministro (toliau – KAM) 1992 02 03 įsak. Nr. 49 „Dėl KAM struktūros ir etatų patvirtinimo“

Vartydami archyvinius dokumentus galime rasti nemažai chronologiškai persipynusių įsakymų apie karo mokyklos steigimą, kurie tikriausiai buvo papildomi ir nerašytais įsakymais. Pvz., 1992 m. sausio 2 d. pulkininko A. Vaitkaičio pasirašytas įsakymas, kad jis pradeda eiti Aukštosios karo mokyklos viršininko pareigas¹³, krašto apsaugos ministras patvirtina Aukštosios karo mokyklos struktūrą ir etatus, o vykdyti karo mokyklos viršininko pareigas pulkininkui A. Vaitkaičiui pavedama tik 1992 m. vasario 21 d.¹⁴, ir pan.

Studijuojantiems šiuos klausimus reikėtų žinoti, kad krašto apsaugos sistemos 1992 m. struktūrai ir etatams Lietuvos Respublikos Vyriausybė pritarė tik vasario 18 d.¹⁵, todėl tik 1992 m. vasario 25 d. krašto apsaugos ministras nurodė¹⁶ nuo sausio 2 d. pradėti kurti Lietuvos aukštąją karo mokyklą, priimti personalą ir atidaryti sąskaitą Lietuvos banke. O iš tikrųjų karo mokyklos steigimo veikla buvo pradėta kur kas anksčiau, nei buvo pasirašyti įsakymai.

Tyrinėjantys Krašto apsaugos mokyklos istoriją iki 1992 m. rugpjūčio mėnesio taip pat gali rasti įvairių dokumentų, krašto apsaugos ministro įsakymų, kur ta pati mokykla vadinama ir Aukštąja karo mokykla, ir Karo akademija, ir Karo mokykla, ir Krašto apsaugos mokykla. Derėtų suprasti, kad tai dokumentai apie tą pačią kuriamą mokymo įstaigą (toliau – Krašto apsaugos mokykla). Tas pats ir Krašto apsaugos mokyklos įsakymuose, pasirašytuose tai jos viršininko pulkininko A. Vaitkaičio, tai laikinai einančio viršininko pareigas A. Vaitkaičio. Šioje vietoje reikėtų vadovautis krašto apsaugos ministro 1992 m. vasario 21 d. įsakymu, kur pulkininkas Algimantas Vaitkaitis skiriamas Lietuvos aukštosios karo mokyklos viršininko pavaduotoju ir jam pavedama vykdyti Mokyklos viršininko pareigas.

Krašto apsaugos mokyklos steigimo priežiūra pradžioje buvo pavesta mokymą krašto apsaugos sistemoje kuravusiam Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojui Jonui Paužoliui. Kiek vėliau krašto apsaugos ministro įsakymu buvo sudaryta Aukštosios karo mokyklos steigimo komisija: komisijos pirmininkas – ministro pavaduotojas pulkininkas N. Vidrinskas, nariai: pulkininkas Č. Braziulis, J. Juodka, Z. Kulys, S. Nekrošius, P. Turla, pulkininkas leitenantas V. Tutkus, pulkininkas A. Vaitkaitis, J. Volungis, A. Žukauskas, Vasiliauskas, Nazelskis¹⁷ (vardai įsakyme nepaminėti – aut.). Komisija iki 1992 m. balandžio 2 d. turėjo paruošti pasiūlymus dėl kadru mokymo koncepcijos, Aukštosios karo mokyklos personalo komplektavimo, mokymo formų,

13 1992 01 02 Lietuvos aukštosios karo mokyklos viršininko įsak. Nr. 01 „Dėl Aukštosios karo mokyklos viršininko paskyrimo“.

14 KAM 1992 02 21 įsak. Nr. 92-K „Dėl Lietuvos aukštosios karo mokyklos įkūrimo“.

15 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 02 18 nutarimas Nr. 112 „Dėl krašto apsaugos ministerijos sistemos struktūros“.

16 KAM 1992 02 25 įsak. Nr. 112 „Dėl Lietuvos aukštosios karo mokyklos įkūrimo“.

17 KAM 1992 03 27 įsak. Nr. 203 „Dėl komisijos Aukštosios karo mokyklos steigimui sudarymo“.

Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojas, vykdamasis viršininko pareigas, plk. A. Vaitkaitis.
1992 01 02 – 1992 08 24.

metodų, mokymo bazės sukūrimo, specialybių, specializacijų ir jų kvalifikacinių charakteristikų bei mokymo grupių skaičiaus. Kuruojant krašto apsaugos ministro pavaduotojui pulkininkui Norbertui Vidrinskiui, pulkininkui A. Vaitkaičiui aktyviai veikiant, Krašto apsaugos mokyklos steigimo reikalai gana sparčiai judėjo į priekį.

Išgilinus į aukštosios mokyklos steigimo detales jos pradininkams pasidarė aišku, kad tam reikės aukštos kvalifikacijos pedagoginio ir mokslinio personalo, geros materialinės bazės, specifinių studijų programų ir kt. Tuo metu krašto apsaugos sistemoje jau galima buvo suskaičiuoti keletą dešimčių darbuotojų, turinčių mokslo laipsnius. Pasikeitus Lietuvos valstybės mokslo darbuotojų vertinimo sistemai vyko nostrifikacijos procesas. Taip pat ir krašto apsaugos sistemoje jau dirbo keliolika darbuotojų, turinčių pedagoginių ar mokslinių institucijų vadovų patirties. Tačiau tikėtis, kad jie visi dirbs Krašto apsaugos mokykloje, buvo sunku. Pirmieji būsimos Krašto apsaugos mokyklos darbuotojai savo pareigines funkcijas pradėjo vykdyti 1992 m. sausį–vasarį dar būdami ir

nepaskirtais į jas. Dalis jų ėmėsi darbo net nebūdami krašto apsaugos sistemos darbuotojais.

Krašto apsaugos mokyklos komplektavimas kompetentingais darbuotojais tapo vienu svarbiausiu klausimu. Tarp karinio personalo akivaizdžiai buvo stokojama sausumos kariuomenės specialistų, būtent galinčių dėstyti karo strategijos ir taktikos dalykus. Reikia manyti, kad tam įtakos turėjo ir tai, kad sovietiniais laikais panašios mokyklos nebuvo arti Lietuvos, iš kur galima būtų laukti patyrusių dėstytojų lietuvių. (Vilniuje buvo rengiami priešlėktuvinės gynybos karininkai, Kaliningrado srityje – technikai ir inžinieriai, Rygoje ir Daugpilyje – karo aviatoriai – aut.) Kadangi Krašto apsaugos mokykloje buvo planuojama rengti ir pasienio apsaugos karininkus, gana komplikauta padėtis buvo ir su pasienio apsaugos specialybių karininkais (sovietinėje sistemoje pasienio apsauga priklausė KGB [trumpinys rusiškomis raidėmis – Valstybės saugumo komitetas (liet.)]).

Steigiant Krašto apsaugos mokyklą, jos struktūra ir etatų skaičius ne kartą kokybiškai ir kiekybiškai keitėsi. 1992 m. sausio 23 d. Krašto apsaugos ministerija patvirtino 320 etatų, tarp jų 108 karininkus, 102 puskarininkius, 100 eilinių (šauktinių) ir 10 civilių. Struktūriškai jie buvo išdėstyti šitaip: vadovybė, kadru skyrius, finansų skyrius, aštuonios katedros, mokymo skyrius, techninė ir specialioji biblioteka, leidybos skyrius, kariūnų kursai, mokymo aptarnavimo batalionas, medicinos punktas, pastatų eksploataavimo ir remonto tarnyba, dirbtuvės¹⁸. Dėl akivaizdžios specialistų stokos nemažai pareigybių galėjo užimti tiek kariškiai, tiek ir civiliai žmonės. Tačiau ši struktūra greitai buvo pakeista.

Jau 1992 m. vasario 18 d. buvo pateiktas patikslintas laikinasis Lietuvos aukštosios karo mokyklos etatų ir struktūros projektas, o vasario 24 d. buvo pateiktas laikinojo statuto projektas¹⁹. 1992 m. liepos 1 d. krašto apsaugos ministras Krašto apsaugos mokyklai patvirtino 611 etatų²⁰.

Vien tik per 1992 m. Krašto apsaugos mokyklos etatai ir struktūra keitėsi penkis kartus. Buvo siekiama juos tobulinti ir sukurti maksimaliai funkcionalių. Tuometinėje krašto apsaugos sistemoje tarp dalinių vadų buvo įsigalėjęs požiūris siekti kuo daugiau gauti personalo etatinių vietų, tikintis išlaikyti didesnę biudžeto dalį, kurią kartais pavykdavo skirti ir kitoms reikmėms. Vienu metu Krašto apsaugos mokyklos patvirtintas etatų skaičius buvo išaugęs net iki 857²¹.

Pulkininkas A. Vaitkaitis, 1992 m. vasario mėn. pradėdamas eiti Krašto apsaugos mokyklos viršininko pareigas, vasario 12 d. savo įsakymu oficialiai priėmė į darbą pirmąjį darbuotoją. Tai buvo Jonas Laugalys. Jo pareigos tuo

18 Aukštosios karo mokyklos struktūra ir etatai, Lietuvos Generolo Jono Žemaičio karo akademijos archyvas (toliau – LKAA), ap. 1, b. 1, p. 3–5.

19 Dėl aukštosios karo mokyklos statuto projekto, LKAA, ap. 1, b. 4, p. 10, 15.

20 Krašto apsaugos mokyklos struktūra ir etatai, LKAA, ap. 1, b. 1, p. 14–18.

21 Krašto apsaugos (mokykla) akademija, LKAA, ap. 1, b. 4, p. 33–38.

metu buvo įvardijamos šitaip: Fizinio parengimo ir sporto katedros vedantysis dėstytojas. Kitas į darbą būsimajoje Krašto apsaugos mokykloje buvo priimtas vairuotoju-instruktoriaus Raimondas Jankūnas²².

1992 m. vasario–kovo mėnesį buvo priimta į darbą 16 darbuotojų²³. Balandžio 14 d. Krašto apsaugos mokyklos viršininkas pateikė Krašto apsaugos ministerijos (toliau – KAM) Personalo skyriui darbuotojų, kurie tapo jos veiklos branduoliu, sąrašą: Algimantas Vaitkaitis – Akademijos viršininkas, Zenonas Kulys – viršininko pavaduotojas mokymo reikalams, Jonas Volungis – viršininko pavaduotojas technikai ir ginkluotei, Arvydas Žukauskas – Finansų skyriaus viršininkas, Liudvikas Plančiūnas – Kadro skyriaus viršininkas, Jonas Laugalys – Fizinio parengimo katedros viršininkas, Raimondas Jankūnas – vairuotojas-instruktoriaus, Rolandas Lubys – Finansų skyriaus buhalteris, Aleksandras Venskuskus – vedantysis dėstytojas, Algimantas Čepaitis – Mokymo skyriaus vyr. karininkas, Neringa Šulešova – mašininkė, Gediminas Zdanys – Tikslųjų mokslų katedros dėstytojas, Jolanta Glosaitė – literatūros redaktorė, Konstancija Janina Tupėnienė – bibliotekininkė, Violeta Pupeikienė – bibliotekininkė, Danutė Kazakevičiūtė – raštvedė, Vitalijus Besakirskas – kariūnų būrio vadas, Rolanda Kazlauskaitė – Politologijos katedros dėstytoja, Audronė Vyšniauskienė – Mokymo skyriaus operatorė, Romas Kunigonis – Kovinio aprūpinimo katedros dėstytojas, Violeta Stonytė – Mokymo skyriaus mašininkė, Rimas Vaišvila – Fizinio parengimo katedros dėstytojas, Jonas Juodka – Mokymo skyriaus viršininkas, Algirdas Grigaliūnas – Techninio aptarnavimo komandos būrio vadas, Stanislovas Uogintas – Mokymo skyriaus karininkas, Vytautas Rastenis – valgyklos vedėjas, Arvydas Lekavičius – viršininko pavaduotojas, Kęstutis Bručas – Taikomųjų mokslų katedros dėstytojas, Dainius Janėnas – laborantas, Romas Žibas – Mokymo aptarnavimo bataliono vadas²⁴. Liepos mėnesį jau buvo 84 darbuotojai²⁵. Taip prasidėjo būsimos Krašto apsaugos mokyklos personalo komplektavimas.

Pradėjus steigti aukštąją mokymo ar mokslo įstaigą ji turėjo atitikti Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nuostatas dėl mokslinio ir pedagoginio potencialo. Paaiškėjo, kad tokį potencialą suformuoti iki pirmųjų mokslo metų pradžios bus neįmanoma, todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1992 m. birželio 16 d. priėmė nutarimą Nr. 440 „Dėl Krašto apsaugos akademijos įsteigimo“. Jame Vyriausybė pritarė siūlymams dėl akademijos steigimo ir pavedė Krašto apsaugos ministerijai steigti Krašto apsaugos mokyklą su tolesne jos reorganizacija į karo akademiją. Tokiu būdu Krašto apsaugos mokyklos įsteigimo

22 Lietuvos Aukščiosios karo mokyklos viršininko 1992 02 12 įsak. Nr. 02 „Dėl priėmimo į darbą“, LKAA, ap. 2, b. 1, p. 2, 3.

23 KAM 1992 03 02 įsak. Nr. 02K „Dėl priėmimo į darbą“, LKAA, ap. 2, b. 1, p. 2–9.

24 Pranešimas, LKAA, ap. 1, b. 4, p. 22.

25 KAM 1992 02 11 įsak. Nr.56/2 „Dėl pareigūnų skyrimo į naujus etatus“, LKAA, ap. 2, b. 1, p. 47–54.

data laikoma 1992 m. birželio 16 d.

Krašto apsaugos ministro 1992 m. liepos 13 d. įsakyme Nr. 507 „Dėl Krašto apsaugos mokyklos įsteigimo“ rašoma: „Siekiant užtikrinti Krašto apsaugos sistemos aukštos kvalifikacijos specialistų paruošimą, įsakau: 1. Sutinkamai su Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 metų birželio 16 d. nutarimu Nr. 440 „Dėl Krašto apsaugos akademijos steigimo“ 2 punktu įsteigti Krašto apsaugos mokyklą. 2. Pateikti tvirtinimui laikinąjį Krašto apsaugos mokyklos statutą, struktūrą ir etatus iki š. m. liepos 15 d.“ Laikinieji Krašto apsaugos mokyklos nuostatai buvo patvirtinti 1992 m. liepos 15 d.²⁶.

1992 m. liepos 24 d. einantis Krašto apsaugos mokyklos viršininko pareigas pulkininkas A. Vaitkaitis savo raštu Nr. 116 informavo krašto apsaugos ministrą, kokia sudėtinga situacija dėl personalo komplektavimo: iš planuojamų katedrų viršininkų (vedėjų) ir jų pavaduotojų neįdarbinta nei vieno, iš 12 vedančiųjų dėstytojų įdarbinti 6, iš 22 etatinių dėstytojų trūko 11 ir t. t.²⁷ Sudėtingiausia situacija klostėsi Taktikos, Ginkluotės ir šaudybos katedrose – iš 18 etatų užimti buvo tik 3. Nebuvo nė vieno specialisto, galinčio dėstyti pasienio taktiką ir įrangą.

1992 m. rugpjūčio 1 dieną krašto apsaugos ministro įsakymu pirmiesiems mokslo metams buvo patvirtintas tas pats etatų skaičius – 611, tarp jų 160 karininkų, 103 puskarininkiai, 146 laisvai samdomi darbuotojai ir 202 kariūnai bei kareiviai. Buvo planuojamos aštuonios katedros su 66 darbuotojais, iš kurių 50 – pedagoginis personalas²⁸.

Planuojant struktūrą ir etatus buvo nurodoma, kad ekstremalių situacijų metu Krašto apsaugos mokyklos bazėje bus formuojami kariniai daliniai, kurie veiks kaip kariniai vienetai. Todėl struktūros pagrindą sudarė kuopos ir batalionai.

1992 m. rudenį pateiktos KAM schemos liudija apie Krašto apsaugos mokyklos organizacinės struktūros vizijas²⁹.

Nepaisant kintančio personalo skaičiaus, žvelgiant į Krašto apsaugos mokyklos struktūrą iš šių dienų perspektyvos, matyti, kokia gremėzdiška ji buvo (žr. 1–3 schemas). Bet ir pačios užduotys Krašto apsaugos mokyklai buvo tokios pat. Kaip ir visuose tuometiniuose kariniuose vienetuose, buvo bandoma sudaryti sąlygas kariniam daliniui išgyventi maksimaliai autonomiškai. Visos struktūros, būtinos mokymo įstaigai egzistuoti, buvo papildytos daugiau nei 150 tarnautojų Mokymo aptarnavimo batalione³⁰. Į jo sudėtį įėjo komendantinė kuopa, kovinės technikos ir aptarnavimo kuopa, dvi lauko bazių aptarnavimo

26 Laikinieji nuostatai, LKAA, ap. 1, b. 2, p. 2–11.

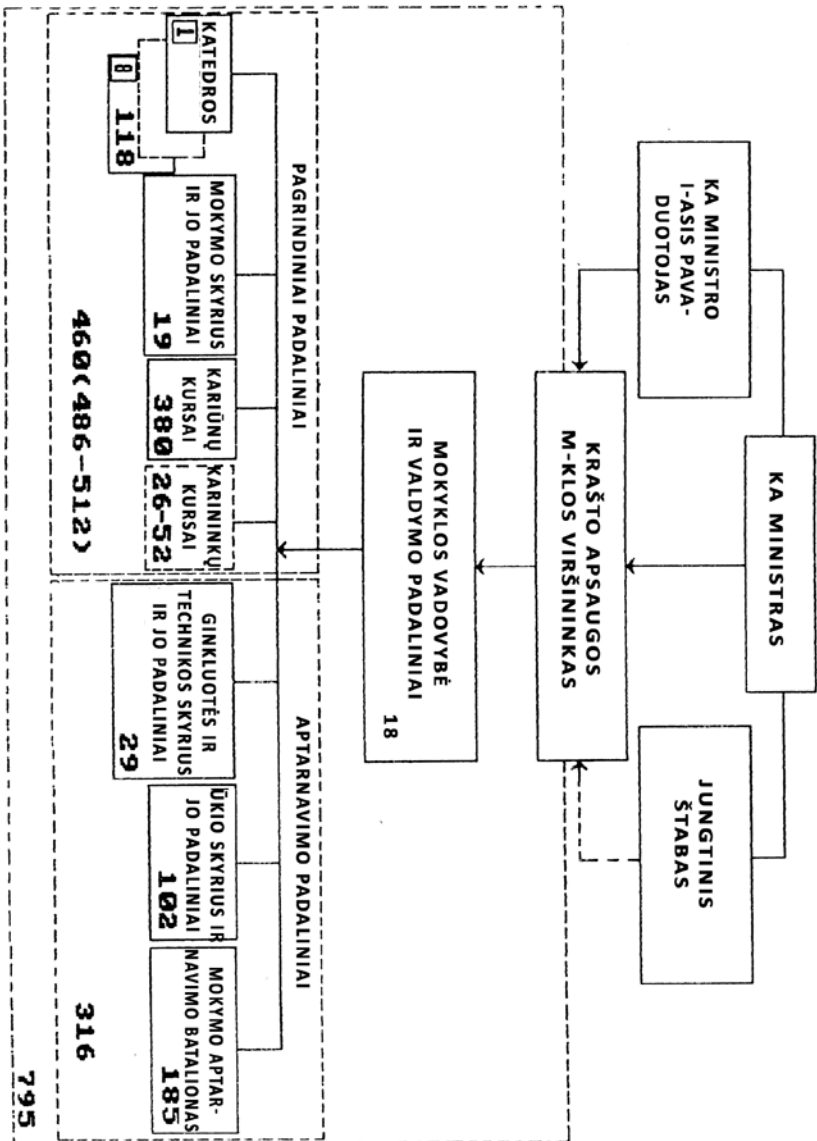
27 Tarnybinis raštas „Dėl mokymo proceso organizavimo“, LKAA, ap. 1, b. 5, p. 9–11.

28 KAM 1992 08 01 įsak. Nr. 614 „KAM struktūra ir etatai“

29 Metinis mokyklos veiklos planas, LKAA, ap. 1, b. 15, p. 1–5.

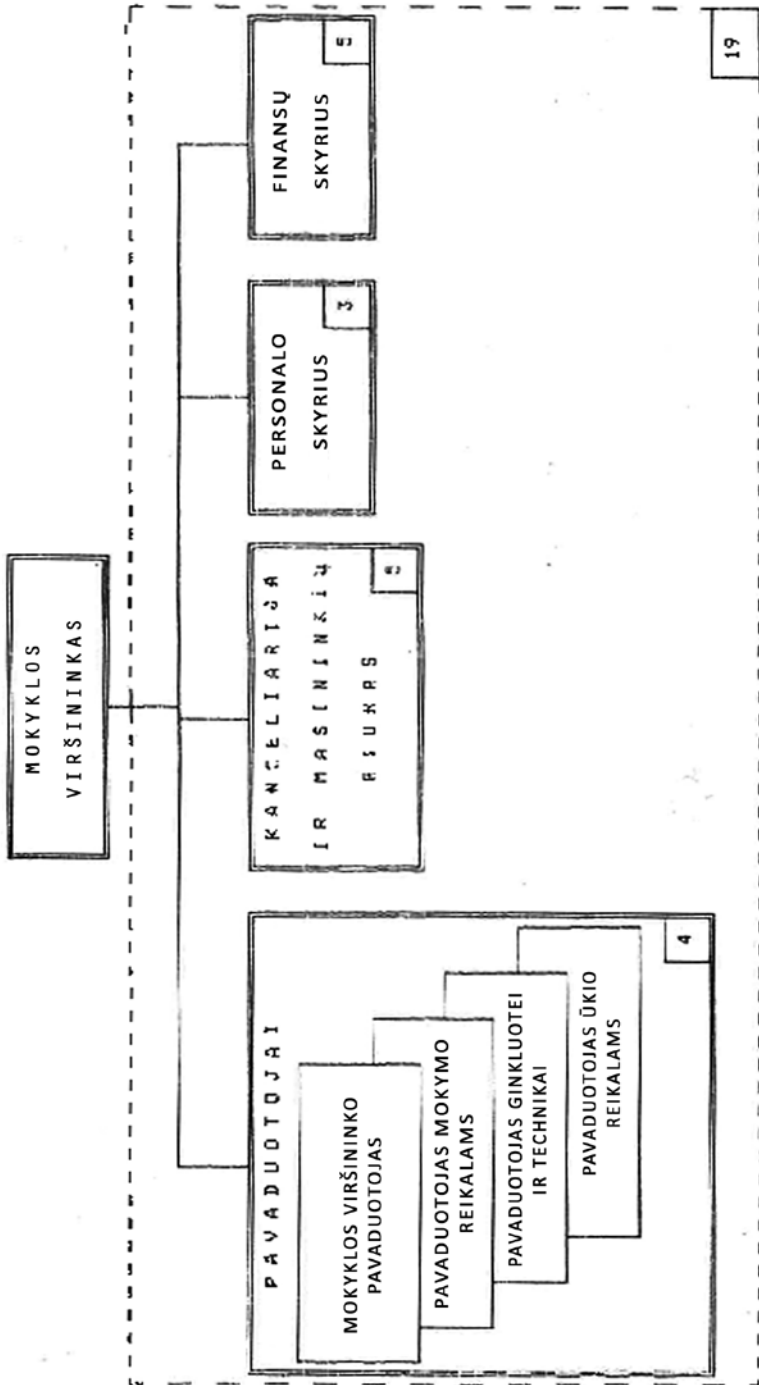
30 „Dėl Mokymo aptarnavimo bataliono karių skyrimo į naujus etatus“, LKAA, ap. 2, b. 3, p. 110–116.

KRAŠTO APSAUGOS MOKYKLOS VALDYMO IR JOS STRUKTŪROS SCHEMA

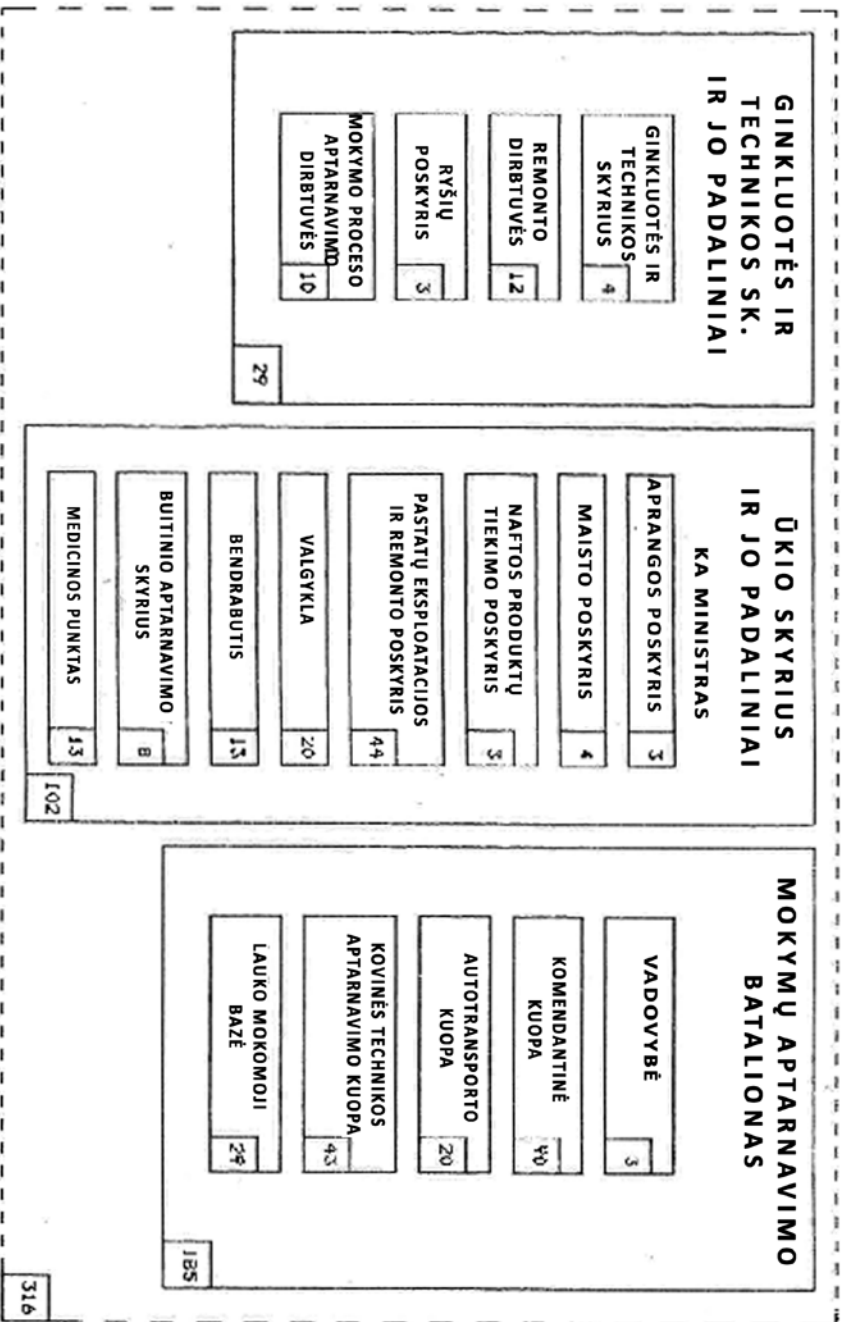
1 schema. Krašto apsaugos mokyklos struktūros schema.

VALDYMO PADALINIAI

2 schema. Krašto apsaugos mokyklos valdymo padaliniai.

APTARNAVIMO PADALINIAI

3 shema. Krašto apsaugos mokyklos aptarnavimo padaliniai.

komandos (Vismaliukų (kai kuriuose šaltiniuose Veržuva, Šilėnai. Čia toliau – Vismaliukai – aut.) ir vėliau Pabradės) – 46 žmonės, bendrabutį aptarnaujantis padalinys, pastatų eksploatavimo padaliniai, Buitinio aptarnavimo poskyris su siuvėjais, kirpėjais ir batsiuviais, aprangos, maisto, naftos tiekimo padaliniais ir keletas kitų didesnių ir mažesnių skyrių ir poskyrių. Naudojamų ir nenaudojamų teritorijų, pastatų priežiūrą ir apsaugą taip pat atliko etatiniai darbuotojai. Privalomosios karo tarnybos šauktiniai kariai, atsižvelgiant į Krašto apsaugos mokyklos etatus, buvo skiriami į dažytojų, tinkuotojų, santechnikų, suvirintojų, stalių ir kt. panašias pareigas³¹.

1992 m. liepą–rugsjūtį Krašto apsaugos ministerijos ir Krašto apsaugos mokyklos vadovybė ėmėsi didelių pastangų stabilizuoti struktūros ir etatų kaitaliojimą ir darbuotojų atranką į vadovaujamas pareigas. Apie tai liudija keletas Krašto apsaugos mokyklos viršininko ir Krašto apsaugos ministerijos susirašinėjimo dokumentų, esančių Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos archyve.

Komplektuojant Krašto apsaugos mokyklos personalą pirmiausia į darbą buvo priimami studijas planuojantys ir techniniai darbuotojai. Mokymo skyriaus viršininku buvo paskirtas Jonas Juodka, jo pavaduotoju – Algimantas Čepaitis. Vadovaujami Z. Kulio, jie atliko didelį darbą studijuodami Lietuvos aukštųjų mokyklų patirtį, programas ir bandydami jas pritaikyti būsimai aukštajai karo mokyklai.

Ne visi nauji į karininkų pareigas priimti darbuotojai turėjo Lietuvos kariuomenės karinius laipsnius. 1992 m. liepos 22 d. buvo perduota KAM 12 teikimų suteikti (atkurti turėtus kitose kariuomenėse) karinius laipsnius³². Kai kurie būsimieji Krašto apsaugos mokyklos darbuotojai neturėjo net ir Lietuvos pilietybės.

Siekiant aukštosios mokyklos statuso, svarbus veiksnys buvo karinio pedagoginio personalo derinimas su moksliniu personalu. Teko pakviesti karininkus ir iš dimisijos dėstyti kai kuriuos dalykus. Pirmaisiais mokslo metais Krašto apsaugos mokykla jau turėjo du profesorius – Algimantą Ambrazevičių ir Povilą Plevoką, jau dirbo keletas mokslų daktarų: Algimantas Vaitkaitis, Zenonas Kulys, Pranas Jankauskas, Ignatas Jančiauskas, Zenonas Simas Kriaučeliūnas, Kęstutis Bručas, Anelė Keršytė, Vytautas Katinas, Aleksejus Malovikas, Jurgis Narušis ir kt.

Artėjant stojamiesiems egzaminams buvo pradėtas ir būsimųjų kariūnų padalinių vadų komplektavimas. Pirmaisiais kariūnų būrių vadais buvo paskirti: Vitalijus Besakirskas, Regimantas Diržiniauskas, Rytis Vasiliauskas, Stanislovas

31 Raštas „Dėl 1993 m. rudeninio jaunuolių šaukimo“, LKAA, ap. 1, b. 16, p. 88.

32 Teikimas „Dėl karininkų laipsnių suteikimo“, LKAA, ap. 1, b. 4, p. 40.

Gusčius, Aivaras Šaulys, Stasys Paldūnas, Valdas Gegelevičius, Vladimiras Belikovas, Andrius Smilga. Dar neprasidėjus mokslo metams V. Besakirskas ir R. Diržiniauskas buvo paskirti kariūnų kuopų vadais. Kariūnų kuopų vadais taip pat buvo paskirti Gintaras Jukna, Antanas Kinduryš, Vytautas Perkauskas³³. Mokymo aptarnavimo bataliono vadu buvo paskirtas Romas Žibas, batalione vienas pirmųjų būrio vadu buvo Povilas Ivanovas.

Komplektuojant Krašto apsaugos mokyklos personalą buvo siekiama surinkti savo dalyką išmanančius žmones. O tai nebuvo taip paprasta. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę žmonės nevengė rinktis pelningesnio ir sau priimtinesnio darbo. Tik per 1991–1993 m. Lietuvoje kelis kartus keitėsi ne tik atlyginimų sistemos, bet ir valiutos. Ne kartą keitėsi atlyginimų ir priemokų mokėjimo tvarka ir pačioje krašto apsaugos sistemoje. Tai darė įtaką ir sėkmingam Krašto apsaugos mokyklos personalo komplektavimui. Svarbią įtaką komplektuojant personalą darė KAM Imuniteto tarnyba, kuri ne visus parinktus specialistus leisdavo priimti.

Informacija iš Lietuvos banko: Dar iki Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. pradėta rengtis įvesti savus pinigus. Lietuvos finansų ūkiui patyrus rublio hiperinfliaciją, 1991 m. vasarą Lietuvos bankas į apyvartą išleido bendruosius talonus, kurie buvo naudojami kartu su rubliais įsigyjant didelės paklausos pramonines prekes. 1992 m. gegužės 1 d. į apyvartą išleisti rublių pakaitalai – talonai, kurie cirkuliavo kartu su rubliais. Vienas rublis buvo prilygintas vienam talonui. 1992 m. spalio 1 d. Lietuvos Respublikoje įvesti laikinieji pinigai talonai, rubliai išimti iš apyvartos. Teisėta mokėjimo priemone Lietuvoje tapo talonas – nacionalinis piniginis vienetas. 1993 m. birželio 25 d. įvestas nacionalinis piniginis vienetas – litas.

Minimali mėnesinė alga (MMA) – nuo 1992 m. sausio mėn. 650 rublių iki 1992 m. kovo mėn. išaugo iki 1200 rublių, nuo 1993 m. kovo 1 d. – 2350 talonų iki 1993 m. birželio 1 d. išaugo iki 3130 talonų, nuo 1993 m. liepos mėn. 35 Lt iki 1993 lapkričio išaugo iki 44 Lt.

Minimalus gyvenimo lygis (MGL) – 1992 m. – 100 rublių, vėliau – 110 Lt. 1 Lt = 0,29 €.

Siekiant palaikyti personalo materialinį suinteresuotumą, krašto apsaugos sistemoje buvo praktikuojamos piniginės premijos, priedai, mokėjimai už papildomą darbą. Tai buvo praktikuojama ir Krašto apsaugos mokykloje. Jau 1992 m. balandžio mėnesį buvo skirtos paskatinimo išmokos šv. Velykų proga penkiems darbuotojams³⁴. Rugsėjo mėnesį Krašto apsaugos mokyklos darbuotojai buvo paskatinti piniginėmis premijomis, kurių bendra suma 257 100 rublių³⁵,

33 Darbuotojų asmens bylų registracijos žurnalas, LKAA, ap. 1, b. 11a, 11b.

34 KAM 1992 04 22 įsak. Nr. 06 „Dėl paskatinimo“

35 KAM 1992 09 23 įsak. Nr. 72 „Dėl Krašto apsaugos mokyklos tarnautojų paskatinimo“, LKAA, ap. 2, b. 2, p. 24–25.

šv. Kalėdų proga gruodžio mėnesį skirta 935 470 talonų³⁶, 1993 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 215 198 darbuotojams buvo išmokėta 1 702 978 talonų³⁷ ir pan. Karių atlyginimą sudarė atlyginimas už pareigas ir priedas už karinį laipsnį. Atlyginimai buvo skaičiuojami nuolat besikeičiančia tvarka pagal MMA (minimalią mėnesio algą) ir pagal MGL (minimalų gyvenimo lygį, dabar – bazinė socialinė išmoka). Pvz., kuopos vado atlyginimas buvo 4,5–5,1 MMA, būrio vado, vyresniojo specialisto – 4,0–4,8 MMA, skyriaus vado, būrininko, specialisto – 3,5–4,6 MMA³⁸. Civiliams darbuotojams išimties tvarka buvo leidžiama dirbti papildomai 0,5 etato. Nuo 1993 m. spalio mėnesio kariams pradėti mokėti (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 02 17 nutarimas Nr. 88) butpinigiai ir maistpinigiai kiek pagerino jų materialinę padėtį.

1993 m. materialinę karininkų situaciją galima pailiustruoti citata iš „Krašto apsaugos“:

„... Pradeda išėdinėti ir karininkai. Ir iš mokyklos išeina vienas kuopos vadas, baigęs aukštąją karą mokyklą. Priežastys vis tos pačios – iš tokio atlyginimo pragyventi su šeima neįmanoma. Kokia gali būti tarnyba, jeigu galvoje sukasi mintys: kaip gyventi, iš kur paimti pinigų.“³⁹

Dirbantiems lauko sąlygomis (lauko mokomųjų bazių darbuotojams, kariams lauko pratybų metu ir pan.) buvo pradėtas mokėti 0,05 MGL dydžio lauko priedas⁴⁰.

Nemažai darbuotojų neturėjo gyvenamojo ploto, todėl buvo rūpinamasi Krašto apsaugos mokyklai gauti daugiau butų. 1992 m. rugpjūčio 19 d. buvo sudaryta komisija, kuri turėjo užtikrinti teisėtą butų skirstymo tvarką. Komisijoje buvo 7 žmonės. Komisijai vadovauti buvo išrinktas Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojas ūkio reikalams A. Lekavičius⁴¹.

Po negausių ir labai epizodiškų pokalbių su galimais kandidatais Krašto apsaugos ministerijoje 1992 m. rugpjūčio 24 d. krašto apsaugos ministro įsakymu Nr. 360–K Krašto apsaugos mokyklos viršininku buvo paskirtas laikinai einantis Taktikos katedros viršininko pareigas vyresnysis dėstytojas Jonas Andriškevičius.

Perimant iš Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojo pulkininko A. Vaitkaičio reikalus ir materialines vertybes, krašto apsaugos ministro įsakymu buvo sudaryta perdavimo komisija, kurioje buvo J. Andriškevičius, J. Volungis, A. Lekavičius, A. Žukauskas, P. Šutinytė, J. Petraitytė, R. Lapėnas⁴². Rugpjūčio 26 d. komisija konstatavo, kad perimta 400 žmonių, iš jų karininkų

36 KAM 1992 12 24 įsak. Nr. 211 „Dėl paskatinimo“, LKAA, ap. 2, b. 2, p. 125–127.

37 KAM 1993 04 28 įsak. Nr. 215 „Dėl paskatinimo“, LKAA, ap. 2, b. 3, p. 157–159.

38 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 01 23 nutarimo Nr. 39 priedėlis.

39 Voveris. V. Kariūnai, *Krašto apsauga 1992–1995*, Vilnius, 2005, p. 223.

40 KAM 1993 01 07 įsakymas Nr. 01-12.

41 KAM 1992 08 19 įsak. Nr. 49 „Dėl komisijos skyrimo“, LKAA, ap. 1, b. 3, p. 26.

42 KAM 1992 08 26 įsak. Nr. 604 „Dėl materialinių vertybių perdavimo“, LKAA, ap. 1, b. 1, p. 27.

Krašto apsaugos mokyklos
viršininkas plk.
Jonas Andriškevičius.
1992 08 24 – 1993 10 20.

– 28 (pagal etatų sąrašą – 160), puskarininkių – 11 (pagal etatų sąrašą – 103), kareivių 64 (6 iš jų savavališkai pasitraukė iš tarnybos), kariūnų – 125 ir 172 (pagal etatų sąrašą – 146) civiliai darbuotojai, materialinės vertybės, iš jų 205 automatai ir 6 transporto priemonės⁴³.

Naujasis Krašto apsaugos mokyklos viršininkas ir didžioji dalis jos vadovybės pirmųjų mokslo metų išvakarėse dar neturėjo Lietuvos kariuomenės karinių laipsnių. 1992 m. rugpjūčio 28 d. daliai anksčiau minėtų Krašto apsaugos mokyklos darbuotojų, tarp jų ir mokyklos viršininkui, buvo suteikti Lietuvos kariuomenės kariniai laipsniai.

Prieš pradėdant pirmuosius mokslo metus pagal galimybes buvo sutvarkytas Krašto apsaugos mokyklos vadovybės klausimas. Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotoju buvo paskirtas pulkininkas Algimantas Vaitkaitis, pavaduotoju mokymo reikalams – pulkininkas Zenonas Kulys, pavaduotoju ūkio reikalams – pulkininkas Arvydas Lekavičius, pavaduotoju ginkluotei ir technikai – pulkininkas Jonas Volungis. Kariūnų kursų viršininku buvo paskirtas

43 „Dėl Mokyklos reikalų bei materialinių vertybių perėmimo“, LKAA, ap. 1, b. 1, p. 27.

Karo mokyklos rikiuotėje Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavadootojai: iš kairės plk. Z. Kulys, plk. A. Lekavičius, plk. J. Volungis, plk. A. Vaitkaitis.

kapitonas Vytautas Perkauskas, kiek vėliau jį pakeitė pulkininkas leitenantas Algimantas Vyšniauskas.

Krašto apsaugos mokyklos struktūra ir toliau buvo tobulinama. 1993 m. kovo 15 d. krašto apsaugos ministras patvirtino naują Krašto apsaugos mokyklos struktūrą palikdamas 611 darbuotojų etatų. Palyginus su pirmaisiais mokslo metais buvusiais etatais, mokyklos struktūroje akivaizdžiai keitėsi karių ir civilių darbuotojų santykis – devynios katedros pasipildė etatais. Taktikos katedroje buvo 5 darbuotojai, Ginkluotės ir šaudybos katedroje – 9 darbuotojai, Kovos technikos katedroje – 11 darbuotojų, Kovinio aprūpinimo katedroje – 8 darbuotojai, Politologijos katedroje – 4 darbuotojai, Filologijos katedroje – 8 darbuotojai, Fizinio parengimo ir sporto katedroje – 7 darbuotojai, Valstybės sienos apsaugos katedroje – 4 darbuotojai, Ryšių ir informatikos katedroje – 7 darbuotojai⁴⁴.

Krašto apsaugos mokyklos darbuotojai pasiūlė mokykloje turėti ir katastrofų medicinos katedrą, tačiau ši idėja buvo atmesta, siūlant perduoti šią problemą spręsti Civilinės saugos departamentui⁴⁵.

44 KAM 1993 03 15 įsak. Nr. 123 „Dėl Krašto apsaugos mokyklos darbuotojų skyrimo į naujus etatus“, LKAA, ap. 2, b. 3, p. 71–85.

45 Raštas „Dėl Medicinos katedros prijungimo“, LKAA, ap.1, b.4, p. 18, 19.

Peržiūrint 1992–1994 m. struktūras ir etatų sąrašus galima pastebėti didelį žemesnio rango karių ir civilių darbuotojų skaičiaus kaitaliojimą. Tai, be abejo, buvo susiję su nenusistovėjusia atlyginimų skaičiavimo sistema, užduočių Krašto apsaugos mokyklai kaitaliojimu ir personalo komplektavimo galimybėmis. 1993 m. rugsėjį Krašto apsaugos mokykla sutiko turėdama 50 proc. pedagoginio ir mokslinio personalo.

Krašto apsaugos mokyklos vadovybė, dėstytojai ir vadai: pirmoje eilėje pritūpę lt. Gintaras Semėnas (2-osios kuopos būrio vadas), lt. Remigijus Diržiniauskas (2-osios kuopos vadas), eil. Giedrius Vasiliauskas (Taktikos katedros dėstytojas), lt. Stasys Paldūnas (1-osios kuopos būrio vadas). 2 eilėje stovi plk. Arvydas Lekavičius (Mokyklos viršininko pavaduotojas ūkio reikalams), plk. Algimantas Vaitkaitis (Mokyklos viršininko pavaduotojas), mjr. Olegas Kirjanovas (Ginkluotės skyriaus viršininkas), plk. Jonas Rastenis (Taktikos katedros viršininkas), mjr. Romas Kunigonis (Kovinio aprūpinimo katedros viršininkas). 3 eilėje stovi plk. Zenonas Kulys (Mokyklos viršininko pavaduotojas mokymui), plk. Mikas Sabaitis (Ryšių ir informatikos katedros viršininkas), plk. lt. Algimantas Vyšniauskas (Kariūnų mokamojo bataliono vadas), plk. Aleksejus Malovikas (Taktikos katedros dėstytojas), plk. lt. Jonas Laugalys (Fizinio parengimo ir sporto katedros viršininkas), plk. lt. Jonas Juodka (Mokymo skyriaus viršininkas). 4 eilėje stovi plk. lt. Stanislovas Purvelis (Ginkluotės ir šaudybos katedros dėstytojas), Visvaldas Masalskis (Kovinio aprūpinimo katedros laborantas).

Iki 1993 m. rugpjūčio pabaigos Lietuvoje dar tebebuvo sovietinės kariuomenės daliniai, todėl Krašto apsaugos mokykla turėjo ir papildomų užduočių. Vien tik dienos tarnybai 1992 m. rudenį buvo numatyta skirti 58 žmones, iš kurių 2 kari-

ninkai, 12 puskarininkų ir 44 kareiviai arba kariūnai⁴⁶. Be to, pagal atskirą planą Krašto apsaugos mokyklos karininkai ir kariūnai turėjo patruliuoti Vilniaus mieste, taip pat turėjo apsaugai ir gynybai priskirtus objektus. Kariūnų atitraukimas nuo studijų dienos tarnybai buvo toks dažnas, kad buvo svarstomas Krašto apsaugos mokyklos kolegijos posėdžiuose. Einant laikui ir keičiantis Krašto apsaugos mokyklos saugomų objektų skaičiui, keitėsi ir dienos tarnyboje esančių karių skaičius.

Krašto apsaugos mokyklos vieta krašto apsaugos sistemoje buvo nustatyta aukštesnė negu kitų karinių vienetų. Karo mokyklos viršininkas pasidarė tiesiogiai pavaldus krašto apsaugos ministrui, mokykla gavo visas juridinio asmens teises (raštvadybos, dokumentų administravimo, slaptosios informacijos apsaugos, finansavimo, atskaitomybės ir kt.).

Pastebėtina, kad pirmuosiuose Krašto apsaugos mokyklos patvirtintuose etatų sąrašuose aukščiausias karinis laipsnis buvo pulkininkas leitenantas, o paskutiniuose mokyklos viršininko pareigos jau buvo prilygintos brigados vado pareigoms.

Naujiems mokslo metams krašto apsaugos ministro 1994 m. vasario 10 d. įsakymu Nr. 81 Krašto apsaugos mokyklai buvo numatyti 673 etatai, tarp jų 155 karininkai, 119 puskarininkų, 69 privalomosios pradinės karo tarnybos eiliniai, 35 liktinių eiliniai, 210 kariūnų ir 85 laisvai samdomi darbuotojai. Numatyta turėti 10 katedrų. Tačiau kadrų stoka egzistavo visą laiką. 1994 m. gegužės 30 d. Krašto apsaugos mokyklos viršininko rašte Nr. 01-569 Lietuvos kariuomenės Generalinio štabo viršininkui rašoma, kad iš skirtų 673 etatų užimti 594⁴⁷.

Sprendžiant Krašto apsaugos mokyklos personalo komplektavimo klausimus, kaip ir visoje krašto apsaugos sistemoje, neapsieita ir be vidinių problemų. Įsidarbindavo ir abejotinos reputacijos darbuotojų. 1992 m. rudenį vyko svarbių politinių įvykių. Dėl šių įvykių neišvengta nesklandumų ir Krašto apsaugos mokykloje. Buvo atlikti keli tarnybiniai tyrimai dėl rinkimų tvarkos pažeidimų, karininkų įgaliojimų ir teisių viršijimo ir pan.⁴⁸

Būta ir kitokių drausmės pažeidimų. Tik 1992–1993 m. Krašto apsaugos mokykloje vien kariškiams buvo skirtos 72 drausminės nuobaudos. Keli buvo pašalinti iš krašto apsaugos sistemos. Buvo ir civilių darbuotojų, baustų ir atleistų iš darbo. Didžiausius rūpesčius kėlė mėgstantys vartoti alkoholį. Buvo baudžiama už pravaikštas, pareigų neatlikimą ir pan. Kaip drausminė nuobauda už pravaikštą, už nebuvimą tarnyboje be priežasties ir pan. kariškiams buvo taikomas maistpinigių nemokėjimas⁴⁹. Tik 1994 metų kovo mėnesį nusižengimų ir nusikaltimų

46 KAM 1992 10 09 įsak. Nr. 88 „Dėl mokymo ir vidaus tarnybos organizavimo“, LKAA, ap. 1, b. 12, p. 9–11.

47 Pranešimas „Etatų užpildymas“, LKAA, ap. 1, b. 54, p. 36.

48 Tyrimo medžiaga, LKAA, ap. 1, b. 16, p. 23–36.

49 KAM 1993 08 04 įsak. Nr. 446 „Dėl pravaikštų“, LKAA, ap. 1, b. 13, p. 59.

suvestinėje buvo užfiksuoti 49 drausmės pažeidimai, iš jų 5 – grubūs⁵⁰.

Nemažą rūpestį kėlė ir kai kurių, ypač vyresniųjų karininkų požiūris į darbo metodus ir metodikos klausimus. Dalis jų buvo linkę dėstyti ir mokyti tik taip, kaip juos mokė, nesiekė tobulėti atsižvelgiant į besikeičiančias darbo ir gyvenimo sąlygas, visai kitokius reikalavimus, keliamus būsimajam Lietuvos karininkui, ir pan.

1992–1994 metai Krašto apsaugos mokyklai, kaip ir visai krašto apsaugos sistemai, buvo nuolatinio tobulėjimo metai. Dažnai problemas tekdavo spręsti gana primityviais būdais. Tą versdavo daryti ir nuolatinis lėšų stygius, ir paveldėtas senasis mąstymas. Plačiai veikė biurokratinės savisaugos principai. Visiems gyvenimo atvejams buvo rengiami įsakymai, nurodymai, instrukcijos ir pan. Pvz., 1994 m. sausio 25 d. Krašto apsaugos mokyklos viršininko įsakymu Nr. 352 patvirtintos „Prausimosi pirtyje taisyklės“ buvo surašytos 5 spausdintuose puslapiuose.

1993 m. spalio 20 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu paskyrus pulkininką Joną Andriškevičių Lietuvos kariuomenės vadu, Krašto apsaugos mokyklos viršininko pareigos spalio 22 d. buvo perduotos Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojui pulkininkui Algimantui Vaitkaičiui. Skaičiai, nurodyti pareigų priėmimo–perdavimo akte, gali atskleisti tuometinę Krašto apsaugos mokyklos būklę: „... *personalo pagal etatus – 724, faktiškai – 559 (iš jų: karininkai – 51, liktiniai – 28, kariūnai – 219, šauktiniai – 86, laisvai samdomi – 175); devynių mėnesių balansinės kasinės ir nepaprastosios išlaidos pereikvotos; faktinės paprastosios ir nepaprastosios išlaidos didesnės negu kasinės, dėl to trūksta finansavimo atsiskaityti už centralizuotą apšildymą; ginkluotė ir technika atitinka Karo mokyklos apskaitą...*“

1993 m. spalio 26 d. Lietuvos kariuomenės vado įsakymu laikinai Krašto apsaugos mokyklos viršininko pareigas pavesta eiti pulkininkui Zenonui Kuliui⁵¹.

1993 m. pabaigoje buvo kreiptasi į Lietuvių kalbos komisiją dėl galimo aukštosios karo mokymo įstaigos pavadinimo. Iš kelių variantų buvo pasirinktas pavadinimas LIETUVOS KARO AKADEMIJA.

1994 m. sausio 31 d. krašto apsaugos ministro įsakymu Nr. 48-K pulkininkas Zenonas Kulys buvo paskirtas Krašto apsaugos mokyklos viršininku.

1994 m. sausio 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. I-371, kuriame buvo nurodyta:

1. Įsteigti Lietuvos karo akademiją.
2. Paskirti Lietuvos karo akademijos steigiamąją tarybą.

50 KAM 1994 04 29 įsak. Nr. 525 „Dėl mokymo proceso vidaus tvarkos ir drausmės Mokykloje kovo mėn.“, LKAA, ap. 1, b. 51, p. 29.

51 Lietuvos kariuomenės vado 1993 10 26 įsak. Nr. 05 „Dėl skyrimo“.

Krašto apsaugos mokyklos
viršininkas plk. Zenonas
Kulys.
1993 10 26 – 1994 07 12.

3. Lietuvos karo akademijos steigiamajai tarybai iki 1994 m. balandžio 10 d. parengti Lietuvos karo akademijos statutą.

Lietuvos karo akademijai steigti buvo sudaryta Steigiamoji taryba: L. Linkevičius (tarybos pirmininkas), plk. dr. Z. Kulys (tarybos pirmininko pavaduotojas), prof. A. Ambrazevičius, gen. J. Andriškevičius, prof. A. Baublys, dr. K. Bručas, plk. A. Chaladauskas, dr. K. Danaitis, dr. B. Dešukas, dr. I. Jačiauskas, plk. doc. P. Jankauskas, prof. Z. Kamaitis, doc. V. Katinas, doc. S. Katuoka, plk. dr. S. Knezys, doc. Z. Kriaučeliūnas, doc. A. Malovikas, prof. E. Montrimas, dr. J. Naprys, dr. J. Narušis, kmdr. dr. E. Nazelskis, dr. E. Palskys, mjr. doc. V. Palubinskas, plk. prof. S. Puškorius, doc. P. Šabasevičius, doc. P. Šibilskis, doc. V. Šilalnikas, plk. dr. G. Tamulaitis, dr. V. Tininis, prof. Z. Vainorius, plk. doc. A. Vaitkaitis, prof. J. Vaitkevičius, prof. V. Vekteris, plk. doc. N. Vidrinskas, prof. A. Žukauskas⁵².

1994 m. vasario 3 d. įvyko Lietuvos karo akademijos steigiamosios tarybos posėdis. Pirmininkavo krašto apsaugos ministras L. Linkevičius. Buvo svarstomi klausimai dėl Steigiamosios komisijos sekretoriaus rinkimų, Lietuvos karo akademijos statuto projekto ir einamieji klausimai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. I-371, Seimo 1994 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. I-479 ir Lietuvos karo

52 Lietuvos Respublikos Seimo 1994 01 18 nutarimas Nr. I-371 „Dėl Lietuvos karo akademijos įsteigimo“, LKAA, ap. 1, b. 44, p. 2.

akademijos tarybos nutarimu Nr. 3, krašto apsaugos ministras 1994 m. liepos 12 d. pasirašė įsakymą Nr. 507 „Dėl Krašto apsaugos mokyklos reorganizavimo į Lietuvos karo akademiją“.

Taip baigėsi teisinė Lietuvos krašto apsaugos mokyklos egzistencija. Visų jos teisių, tradicijų, materialinių ir protinių vertybių perėmėja tapo Lietuvos karo akademija.

II

DISLOKACIJA IR TURTAS

Pirmosios patalpos, kurios skirtos Krašto apsaugos mokyklai ir į kurias pradėjo rinktis pirmieji jos darbuotojai, buvo dabartinėje Gynėjų g. 7. Dalis pirmųjų darbuotojų prisimena kuklias darbo vietas ir Seimo III rūmuose.

Sunku pasakyti, ar 1991–1992 m. buvo svarstomas klausimas, kur turi įsikurti steigiamą Krašto apsaugos mokyklą. Atrodo, kad atsakymas buvo lyg ir iš anksto aiškus – Vilniuje buvo iki tol veikusios sovietinės aukštosios karo mokyimo įstaigos materialinė bazė.

Pagal tuometinę Vilniaus karinės įgulos sandarą, karinį miestelį nr. 3 Antakalnyje sudarė Vilniaus aukštoji priešlėktuvinės gynybos vadų radioelektronikos mokykla (toliau – Radioelektronikos mokykla). Radioelektronikos mokyklos teritorija su pastatais ir teritorija su pastatais, kuri priklausė karo ligoninei (4 schema).

Kaip žinoma⁵³, tai buvo dalis Sapiegų rezidencijos rūmų ir per daugelį metų pristatytų įvairiausių pagalbinių pastatų. Pagal sovietinės kariuomenės Vilniaus karinės įgulos Būtų eksploatavimo tarnybos duomenis, kariniame miestelyje nr. 3 buvo 97 pastatai, kurių didžioji dalis priklausė Radioelektronikos mokyklai. Tie pastatai ir turėjo atitekti steigiamai Krašto apsaugos mokyklai. Apie pastatų ir teritorijos būklę iliustraciją randame „Krašto apsaugoje“ spausdintame straipsnyje⁵⁴.

Nekilnojamąją Radioelektronikos mokyklos materialinę bazę sudarė dvi pagrindinės dalys, t. y. jos pastatai ir mokomoji bazė Antakalnyje, Vilniuje, ir pastatai bei mokymo centras Vismaliukuose (kai kuriuose šaltiniuose Veržuva, Šilėnai. Čia toliau – Vismaliukai – aut.). Teritorija Antakalnyje užėmė 20,7 ha⁵⁵, Vismaliukuose – 59,9 ha. Papildomai Radioelektronikos mokykla disponavo 28 ha teritorija, skirta jos išdėstymui aliarmo atveju⁵⁶.

Tuometinis Radioelektronikos mokyklos viršininkas pulkininkas V. Trofimov buvo gavęs vadovybės nurodymą perdislokuoti mokyklą į Sankt Peterburgą iki 1992 m. liepos 1 d. ir naujoje vietoje mokymo procesą pradėti nuo rugpjūčio 1 d.⁵⁷

Žinodamas krašto apsaugos ministro sprendimą dėl būsimos mokyklos vietos ir norėdamas išvengti perimamo nekilnojamojo turto ir materialinių vertybių išgrobstymo, paskirtasis eiti Krašto apsaugos mokyklos viršininko pareigas pulkininkas A. Vaitkaitis ėmėsi įmanomų priemonių jį išsaugoti. Dar gerokai iki krašto apsaugos ministro įsakymų dėl teritorijų perėmimo buvo sudaryta

53 Lietuvos istorijos ir kultūros paminklų sąvadas, Vilnius, 1988, t. 1, p. 446, 447; Janulaitienė N., Jakštys G. *Nuo didikų Sapiegų rezidencijos iki Lietuvos karo akademijos*, Vilnius, LKA, 2010.

54 Zegerienė L. „Ekskursija po būsimą karo akademijos teritoriją“, *Krašto apsauga*, Vilnius, 2005, p.18.

55 Radioelektronikos mokyklos teritorijos apžiūros aktas, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 8, p. 97–117.

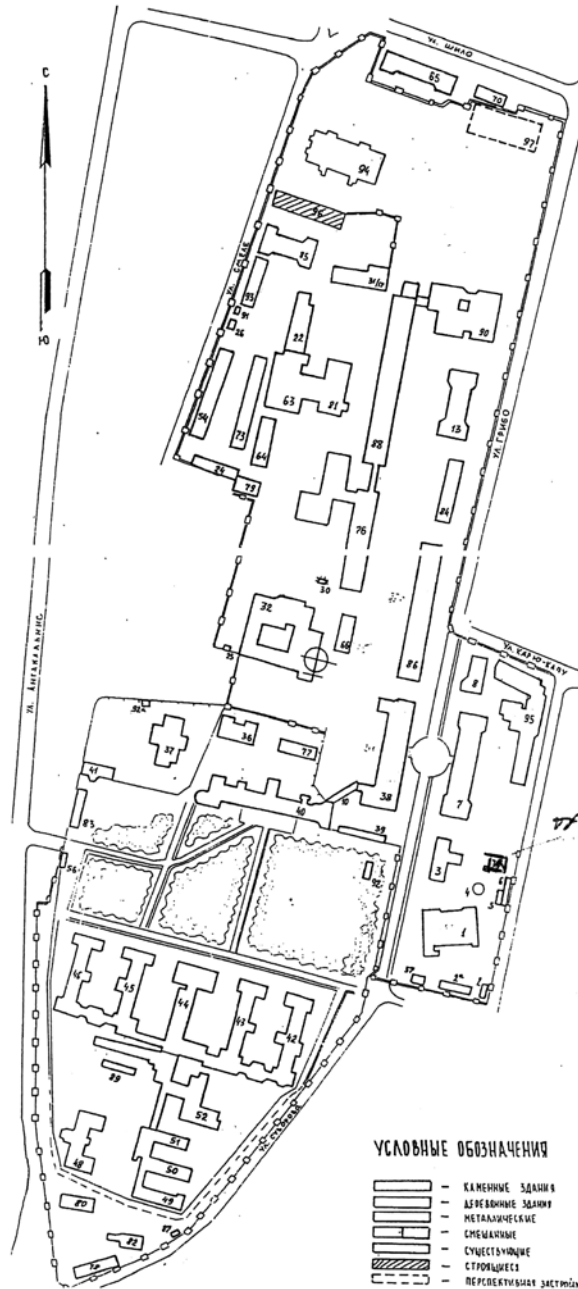
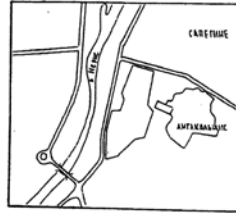
56 Radioelektronikos mokyklos mokymo centro ir atsarginio rajono apžiūros aktas, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 7, p. 161.

57 *Rusijos kariuomenės išvedimas dokumentuose*, Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministerija, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Vilnius, 2005, p. 126.

КЗЧ Вильнюсского района
 Вильнюсский гарнизон
 Военный городок №3 „Антоколь“
 г.Вильнюс, ул. Антакальнэ, 15
 М1:2000

Фил. № 744
 Картографический отдел
 в.с.т. Уильнюс, ул. С. Дукос, 11

СИТУАЦИОННАЯ СХЕМА М1:50000

ЭКСПЛИКАЦИЯ

№№ ЗДА.	НАЗНАЧЕНИЕ ЗДАНИЯ	ЭТАЖНОСТЬ	СТРОИТЕЛЬНЫЙ ОБЪЕМ, м³	ПЛОЩАДЬ			
				ЗДАНИЯ, м²	ЖИЛАЯ	СЕРВИС	
1	КАЗАРМА, ВЧ. ОБИТАЕ	3	17938	7420	1549	416	
2	САЛАА	1	1776	-	-	614	
3	САЛАА	1	1216	-	-	376	
4	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	1	1827	1827	394	272	
5	КОТЕЛЬНАЯ	1	480	1000	-	162	
6	САЛАА	1	205	1000	-	104	
7	САЛАА	1	235	-	-	51	
7	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	3	12739	7420	1921	155	
7	САМОЛЕТ	2	3429	21	-	310	
10	ГАРАЖ	1	242	-	-	164	
13	КАУС	1	4071	6000	441	20	
22	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	2	3166	4059	513	37	
24	ГАРАЖ	1	730	-	-	208	
25	ПРОМЫШЛ. ОУЛА	1	60	-	-	13	
26	ЗАПРАВКА	1	105	240	-	22	
30	УЧЕБНИЦА	1	100	200	-	30	
30/1	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	1	3999	2000	640	620	
32	ВЕНЧИТОРНОЕ КАБИНЕТ	2	1722	2620	917	878	
32	АУДИТОРИЯ	1	231	170	175	77	
32	АУДИТОРИЯ	3	2222	1000	320	174	
39	КАРТИННОЕ ПОМЕЩЕНИЕ	1	100	3	123	41	
40	АУДИТОРИЯ	1	1000	200	800	164	
41	САЛАА	1	750	-	-	186	
42	КАУС	1	1203	1000	541	146	
43	АУДИТОРИЯ	1	1203	1000	372	71	
44	АУДИТОРИЯ	2	6273	174	675	454	
45	АУДИТОРИЯ	1	5457	560	455	22	
46	АУДИТОРИЯ	1	6618	3000	46	-	
48	УСТАВ	1	3411	1000	50	24	
49	АУДИТОРИЯ	1	1711	30	143	21	
50	БУХГАЛТЕРСКАЯ	1	1271	2	148	181	
51	АУДИТОРИЯ	1	1700	100	164	40	
52	БАЛЧ. КОРИДОР. КОУС	1	5202	3000	-	897	
54	НАДЕТ. ОБ. ГАРАЖ	1	1875	-	-	627	
55	ПРОМЫШЛ. ОУЛА	1	88	-	-	40	
57	ПРОМЫШЛ. ОУЛА	1	293	-	-	95	
63	КУХОН. СТРОИЛ	1	5159	300	510	427	
64	САЛАА	1	1876	-	-	301	
65	ЖИЛЫЙ ДОМ	3	10715	1000	1307	400	
72	САЛАА	1	1044	1000	-	310	
70	ЖИЛЫЙ ДОМ	2	1416	100	210	90	
73	НАДЕТ. ОБ. ГАРАЖ	1	2344	-	-	974	
76	САРАЙ	1	34	-	-	17	
76	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	3	26427	1000	3070	166	
77	САЛАА	1	1600	30	143	21	
78	САЛАА	1	110	-	-	230	
79	КОС	1	404	-	-	102	45
80	САЛАА	1	1015	-	-	241	
81	СИНОВАЛ	1	5307	1000	973	311	
82	САЛАА	1	815	-	-	168	
83	САЛАА	1	710	-	-	233	
84	УСТАВ	3	9300	1000	1051	638	
85	СТО	1	2167	-	-	626	
86	КАЗАРМА	2	6996	1000	4557	1700	
87	КОС	1	25	-	-	67	
88	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	3	4410	1000	794	1519	
89	ГАРАЖ	1	410	-	-	114	
90	СОПРОВОДИТЕЛЬ	1	1200	-	-	190	870
91	САЛАА	1	111	100	-	34	
92	УЧЕБНИЦА	1	90	1000	-	21	
93	ГАРАЖ	1	1800	100	-	361	
94	КУРСАНТСКИЙ СПУС-СТОИЛ	3	26576	1000	2021	2753	
95	КУРСАНТСКИЙ СПУС-СТОИЛ	7	27489	1000	3124	2700	
96	ГАРАЖ						
97	КАУС						

УСЛОВНЫЕ ОБОЗНАЧЕНИЯ

- КАМЕННЫЕ ЗДАНИЯ
- ДЕРЕВЯННЫЕ ЗДАНИЯ
- МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ
- СМЕШАННЫЕ
- СУЩЕСТВУЮЩИЕ
- СТРОЯЩИЕСЯ
- ПЕРЕКРЕСТКИ ЗАСТРОЙКИ

НАЧАЛЬНИК КЗЧ Вильнюсского района
 ПОДПОЛКОВНИК *Александр*
 ГЛАВНЫЙ ИНЖЕНЕР КЗЧ Вильнюсского района
 МАЙОР *Александр*
 АЛЕКШАВИЧЮС

4 schema. Vilnius karinės įgulos III karinio miestelio schema.

9 žmonių komisija, vadovaujama J. Volungio, kuri turėjo stebėti, kad nebūtų grobstomi ar išvežami perdavimui priklausantis Radioelektronikos mokyklos turtas, technika ir inventoriūs⁵⁸. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos archyve randami dokumentai liudija, kad statybinės medžiagos iš vykstančių statybų mokymo centro Vismaliukuose buvo grobstomos ir išvežamos net į Baltarusiją. 1992 m. vasario mėnesį krašto apsaugos ministras kreipėsi į Radioelektronikos mokyklos viršininką raštu reikalaujamas, kad nebūtų perduodamos, nuomojamos ar nurašomos materialinės vertybės⁵⁹.

Kaip teigia savo prisiminimuose pulkininkas A. Vatkaitis, 1992 m. vasarį nedidelė Krašto apsaugos mokyklos darbuotojų komanda užėmė patalpas, priklausiusias Radioelektronikos mokyklai, buvusiam Trinitorių vienuolyne Antakalnyje, (dėl šių patalpų Rusijos užsienio reikalų ministerija skundėsi Lietuvos Respublikos pasiuntinybei Maskvoje⁶⁰). Didelį indėlį išsaugant perimamą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį Radioelektronikos mokyklos turtą suvaidino buvę šios mokyklos absolventai J. Volungis, A. Lekavičius, M. Sabaitis, R. Žibas, A. Vyšniauskas.

1992 m. gegužės 4 d. krašto apsaugos ministras nurodė organizuoti Radioelektronikos mokyklos Vilniuje ir jos mokomosios bazės Vismaliukuose perėmimą⁶¹. Tą pačią dieną ministras pavedė pulkininkui A. Vaitkaičiui suderinti turto ir teritorijų apsaugos klausimus su Lauko kariuomenės brigados (dabar – Mechanizuotoji pėstininkų brigada „Geležinis Vilkas“) vadu⁶². Vėliau 30 Lauko kariuomenės brigados karių buvo perkelti Krašto apsaugos mokyklos viršininko žinion. Neturint vietos apgyvendinti paskirtų Lauko kariuomenės brigados karių Vilniuje, jie buvo apgyvendinti Mokymo centre Vismaliukuose.

Mokymo centras Vismaliukuose (planų ir schemų archyvuose Lietuvoje nerasta, neoficialios informacijos galima rasti internete) buvo pradėtas statyti dvidešimtojo amžiaus penktojo dešimtmečio antrojoje pusėje turint tikslą patenkinti specifinius radiolokacijos priemonių išdėstymo, įrangos veikimo demonstravimo ir kursantų mokymo materialinės bazės poreikius. Pasak liudytojų, baigusią Radioelektronikos mokyklą, Mokymo centras kurį laiką buvo įslaptintas ir uždaras objektas, nes jame buvo sutelkta pažangiausia to meto karinė radioelektronikos technika. Kiek vėliau slaptumo laipsnis buvo pažemintas.

Mokymo centras Vismaliukuose Krašto apsaugos mokyklos priėmimo komisijos buvo perimtas gegužės mėnesį. Perdavimo–priėmimo aktas Nr. 9

58 KAM 1992 04 01 įsak. Nr. 01 „Dėl komisijos sudarymo Vilniaus aukštosios karinės radioelektronikos mokyklos išvežamos technikos patikrinimo“, LKAA, ap. 1, b. 3, p. 1. ap. 1, b. 4, p. 1–5.

59 1992 02 13 raštas KAM Nr. 1, LKAA, ap. 1, b. 4, p. 1.

60 „Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministerijos nota Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai dėl problemų, kylančių išvedant Vilniaus aukštąją karo mokyklą“. 1992 m. balandžio 15 d. *Rusijos kariuomenės išvedimas dokumentuose*, LKA, Vilnius, 2005, p. 129.

61 KAM 1992 05 04 įsakymas Nr. 290 „Dėl Rusijos aukštosios karo vadų mokyklos perėmimo“.

62 KAM 1992 05 04 įsakymas Nr. 293 „Dėl perimtų vertybių iš Vilniuje dislokuotos Rusijos radioelektronikos karo mokyklos poligono apsaugos“.

Vismaliukuose 1992 m. Krašto apsaugos mokyklą pasitinkantis pagrindinis mokomojo centro stendas

buvo patvirtintas 1992 m. gegužės 13 d. Mokymo centre buvusios kareivinės, valgykla užėmė 1580 kv. m. Be jų, dar buvo pirtis, katilinė, transformatorinė stotis, valymo įrenginiai ir kiti būtini karinio vieneto infrastruktūros elementai. Perimtoje teritorijoje buvo daugybė radiolokacijai ir radiosekimui parengtų inžinerinių statinių, kurių paskirtis visai neatitiko steigiamos Krašto apsaugos mokyklos mokymo centro poreikių. Be karinių objektų, Mokymo centrui priklausė Vismaliukų g. 6 buvęs gyvenamasis namas, kuris turėjo 36 butus, nebaigtas statyti 108 butų gyvenamasis namas ir pakloti dar dviejų gyvenamųjų pastatų pamatai⁶³. Gyvenamajame name buvę laisvi butai buvo labai noriai privatizuojami, todėl krašto apsaugos ministras dar 1992 m. vasario mėnesį kreipėsi į Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką G. Vagnorių, Vilniaus merą A. Štarą ir Antakalnio seniūnijos Butų privatizavimo tarnybos pirmininką A. Jackų prašydamas sustabdyti namo Vismaliukų gatvėje 26-ių butų privatizavimą⁶⁴.

Perimant Mokymo centro teritoriją su visa infrastruktūra, kilo problemų su greta gyvenančiais žmonėmis. Dalis iš jų turėjo jame darbą, o svarbiausia, kad jų būstai buvo sujungti inžineriniais tinklais (šildymas, elektros ir vandens tiekimas, valymo įrenginiai, kanalizacija ir kt.) su Mokymo centru. Krašto apsaugos

63 Priėmimo aktas Nr. 269, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 24, p. 175–78.

64 KAM 1992 02 13 raštas Nr. 4, LKAA, ap. 1, b. 4, p. 2.

Perimtas Vismaliukų mokomojo centro „kilnojamasis turtas“

mokykla, perimdama teritorijas ir nekilnojamąjį turtą, buvo įpareigota užtikrinti gyvenamojo pastato eksploataciją⁶⁵. Kiek vėliau, pradėjus kilti problemoms su gyventojais dėl jų buitinių klausimų, krašto apsaugos ministras davė nurodymą perduoti gyvenamąsias patalpas ir gyventojų aprūpinimo klausimus miesto savivaldybei (Antakalnio seniūnijai).

Be nekilnojamojo turto, Mokymo centre buvo perimta 44 pavadinimų nuseusio inventoriaus, kuris priklausė tai infrastruktūrai. Pavyzdžiui, buvo perimta 1971 m. gamybos baldų, 1979 m. gamybos lovų, patalynės, metalinių indų ir pan. Būdamas komisijos nariu pulkininkas A. Vaitkaitis pasirašė didžiąją priėmimo dokumentų dalį. Dalį materialinių vertybių priėmimo dokumentų pasirašė Mokymo aptarnavimo bataliono vadas R. Žibas, dalį – Mokymo centro viršininkas R. Skusėnas. Finansinius vertinimus atliko Krašto apsaugos mokyklos vyr. buhalteris A. Žukauskas.

Perimant Mokymo centrą išryškėjo didžiulės ekologinės problemos. Krašto apsaugos mokyklos vadovybės pastangomis buvo sudarytas 8 punktų ekologijos trūkumų šalinimo planas, kurį turėjo įvykdyti Radioelektronikos mokykla.

1992 m. liepos 8 d. buvo pasirašytas perdavimo–priėmimo aktas Nr. 18 dėl

65 Radioelektronikos poligono perdavimo ir priėmimo aktas Nr. 9, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 7, p. 145.

Perimto Vismaliukų mokomojo centro teritorijos elementai

teritorijų Antakalnyje⁶⁶. Radioelektronikos mokyklos aikštėje buvo nuleista SSSR vėliava⁶⁷, o jos vietoje suplevėsavo Lietuvos trispalvė. Pasak pulkininko A. Vaitkaičio, ši data galėtų būti minima kaip karo mokslo atkūrimo Lietuvoje data.

Antakalnyje buvo perimta daugiau nei 40 Radioelektronikos karo mokyklos pastatų (mokymo korpusai, uždaras, pusiau sudegintas šaudymo iš pistoleto tiras, sporto kompleksas, kareivinės, bendrabučiai, autoparkas, garažai ir kt.), tarp jų ir kultūros paveldo objektai (XVII a. statyta Viešpaties Jėzaus bažnyčia, Trinitorių vienuolyno patalpos su jam priklausančia teritorija, 1891–1892 m. statyti pastatai ir teritorijos už Grybo gatvės, žr. 5 schema). Apie perimamų kultūros paveldo objektų ir patalpų būklę gerą iliustraciją randame 1992 m. gegužės 7 d. „Krašto apsaugoje“: „Bažnyčios viduje įrengtas sandėlis ... Grindys sulaužytos, sienos sugadintos. ... Prie ištrupėjusių laiptų, ant sudėtos cementinių plytų rietuvės užrašyti žodžiai: „My iesčio pridiom v gosti, suki“ [liet. Mes dar grįšime į svečius, kalės vaikai.]

Perėmus Radioelektronikos mokyklos nekilnojamąjį turtą Antakalnyje buvo organizuota teritorijos ir pastatų apsauga, nors dalis pastatų buvo numatyta

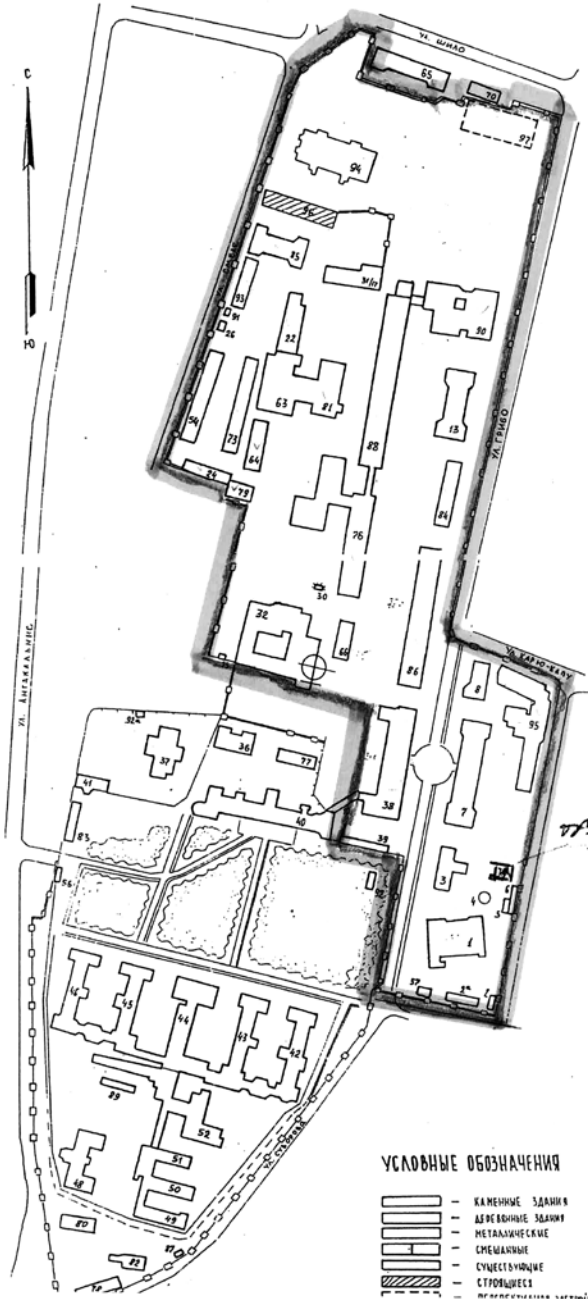
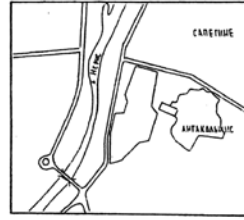
66 Radioelektronikos mokyklos perdavimo ir priėmimo aktas Nr. 18, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 8, p. 87–159.

67 „Kariūnai išvyksta“, *Krašto apsauga*, Vilnius, 2005, p. 59.

КЗЧ ВИАЛЬЮССКОГО РАЙОНА
ВИАЛЬЮССКИЙ ГАРНИЗОН
ВОЕННЫЙ ГОРОДОК И З. АНТОКОЛЬ
Г. ВИАЛЬЮС. УЛ. АНТАКАЛЬНЕ. 15
М 1:2000

Лист № 244
КЗЧ ВИАЛЬЮССКОГО РАЙОНА
Г. ВИАЛЬЮС. УЛ. АНТАКАЛЬНЕ. 15
М 1:2000

СИТУАЦИОННАЯ СХЕМА М 1:50000

ЭКСПЛИКАЦИЯ

№№ ЗД	НАЗНАЧЕНИЕ ЗДАНИЯ	ЭТАЖНОСТЬ	СТРОИТЕЛЬНЫЕ ОБЪЕМЫ, м³	ПЛОЩАДИ		
				ЗДАНИЙ, м²	ЗЕМ. УЧ. ПЛОЩАДИ	
1	КАЗАРМА 4-Х БИТАН	3	17938	7974	1589	416
2	СКАЛА	1	1776	-	-	164
3	СКАЛА	1	1216	-	-	276
4	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	1	1849	1002	398	282
5	ВЪЕЗДНАЯ ПОРТА	1	420	100	-	32
6	ПОТОВАЯ	1	205	200	-	100
7	СКАЛА	1	135	-	-	51
8	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	2	18738	1000	138	155
9	САНАКТ	2	3088	200	362	10
10	ГАРАЖ	1	748	-	-	164
11	КАУС	1	4070	600	481	20
12	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	2	3366	1000	513	37
13	ГАРАЖ	1	728	-	-	208
14	ПРОМЕШ. ОУЛА	1	64	-	23	-
15	ЗАПРАВКА	1	105	200	-	22
16	УЧЕБНИЦА	1	200	200	-	30
17	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	1	3999	200	460	120
18	ВЪЕЗДНАЯ ПОРТА	2	1752	200	57	218
19	АЛЕШНИЙ КОРПУС	1	2330	300	183	27
20	АЛЕШНИЙ КОРПУС	3	2222	200	205	174
21	КАРТИННАЯ ГАЛЕРЕЯ	1	100	300	43	61
22	АЛЕШНИЙ КОРПУС	3	800	200	800	164
23	СКАЛА	1	200	-	-	100
24	КАУС	1	1600	100	542	78
25	АЛЕШНИЙ КОРПУС	1	3088	100	378	71
26	АЛЕШНИЙ КОРПУС	2	6573	170	673	454
27	АЛЕШНИЙ КОРПУС	1	5457	500	455	22
28	АЛЕШНИЙ КОРПУС	1	6423	800	46	-
29	УЧЕБНИЦА	1	2413	200	143	17
30	АЛЕШНИЙ КОРПУС	1	1752	200	143	21
31	АЛЕШНИЙ КОРПУС	1	1472	200	143	151
32	АЛЕШНИЙ КОРПУС	1	1508	200	164	40
33	Б.А.С. КОРПУС	1	5292	800	-	800
34	НАЛОС ДВА ГАРАЖА	1	1875	-	-	624
35	ПРОМЕШ. ОУЛА	1	88	-	40	-
36	ПРОМЕШ. ОУЛА	1	88	-	85	-
37	КУЗНО-СЛОБОДА	1	5159	200	520	427
38	СКАЛА	1	1886	-	-	346
39	ЖИЛЬЕ ДВА ГАРАЖА	3	10713	200	1507	400
40	СКАЛА 3-Х БИТАН	1	1004	100	-	348
41	ЖИЛЬЕ ДВА ГАРАЖА	3	1464	200	218	80
42	ЖИЛЬЕ ДВА ГАРАЖА	1	2344	-	-	574
43	СКАЛА	1	34	-	-	17
44	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	3	2668	100	3070	1464
45	СКАЛА	1	1508	-	-	164
46	СКАЛА	1	610	-	-	230
47	КАУС	1	408	-	102	46
48	СКАЛА	1	1025	-	-	241
49	СЛОБОДА	1	5327	200	573	311
50	СКАЛА	1	565	-	-	168
51	СКАЛА	1	28	-	-	123
52	КАУС	2	4900	200	152	632
53	СТО	1	3167	-	-	646
54	КАЗАРМА	2	6096	200	4357	1700
55	КАУС	1	25	-	-	17
56	УЧЕБНЫЙ КОРПУС	3	4480	100	734	1158
57	ГАРАЖ	1	400	-	-	118
58	СЛОБОДА	3	2124	-	1900	270
59	СКАЛА 1-Н	1	111	100	-	54
60	УЧЕБНИЦА	1	90	400	-	81
61	ГАРАЖ	1	1800	80	-	361
62	КАРТИННАЯ ГАЛЕРЕЯ	1	2576	100	2421	2753
63	КУЗНО-СЛОБОДА	7	27499	500	3124	2400
64	ГАРАЖ	-	-	-	-	-
65	КАУС	-	-	-	-	-

УСЛОВНЫЕ ОБОЗНАЧЕНИЯ

- КАМЕННЫЕ ЗДАНИЯ
- АЛЕШНИЙ ЗДАНИЯ
- МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ
- СМЕШАННЫЕ
- СУЩЕСТВУЮЩИЕ
- СТРОЯЩИЕСЯ
- ПЕРИМЕТР ЗАСТРОЙКИ

НАЧАЛЬНИК КЗЧ ВИАЛЬЮССКОГО РАЙОНА
ПОДПОЛКОВНИК *А.С.С.* УСТЬЯН
ГЛАВНЫЙ ИНЖЕНЕР КЗЧ ВИАЛЬЮССКОГО РАЙОНА
МАЙОР *А.С.С.* АЛЕКНАВИЧУС

5 schema. Vilnius karinės igulos III karinio miestelio teritorija, perduota Krašto apsaugos mokyklai 1992 m.

skirti ne vien Krašto apsaugos mokyklai⁶⁸. Kitoje Grybo gatvės pusėje stovintis pagrindinis pastatas, skirtas Krašto apsaugos mokyklai, buvo bendrabutis ir buvusieji Sapiėgų rūmų statiniai (žr. 5 schemą. Statiniai 1, 2, 2a, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 38, 39, 95). Bendrabutis vėliau tapo viena iš pagrindinių problemų Krašto apsaugos mokyklai, kai KAM savo įsakymais nurodė paskirstyti bendrabutį Krašto apsaugos sistemos darbuotojams pagal pateiktas karinių dalinių paraiškas. Jame buvo apgyvendinami žmonės iš 18 krašto apsaugos sistemos padalinių, kurie turėjo savo gyvenamosios principus, požiūrį į drausmę ir tvarkos palaikymą. Daugiausia rūpesčių kėlė būtini išsaugoti Sapiėgų rūmų statiniai, todėl perimant juos buvo kreiptasi į paminklo saugos specialistus, kad jie dalyvautų priėmimo komisijoje ir vertintų jų būklę⁶⁹.

Kiek vėliau teritorijų ir pastatų paskirstymas ne kartą keitėsi. Didžioji dalis nekilnojamojo turto buvo perduota jų savininkams arba persikirstyta Vyriausybės potvarkiais ir krašto apsaugos ministro įsakymais. Pvz., krašto apsaugos ministro 1992 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. 526 Jungtiniam štabui buvo nurodyta persikelti į Sapiėgos g. 3 ir organizuoti ten darbą buvusiuose 7 ir 38 korpusuose (žr. 5 schemą). Abu pastatai nebuvo net elementariai pritaikyti administracinei veiklai vykdyti, todėl buvo pradėtas planuoti jų pertvarkymas. Kol vyko remontas, Jungtiniam štabui iš pradžių buvo skirtas pirmas⁷⁰, o vėliau ir visi trys mokymo korpuso (žr. 5 schemą, 76 statinys) aukštai. 1, 2, 2a ir 3 pastatai buvo perduoti Martyno Mažvydo nacionalinės bibliotekos reikmėms, 8-as pastatas paskirtas Antrajam departamentui. Netrukus 7, 38 korpusai buvo perduoti kitoms valstybės žinyboms ir t. t.

1994 m. Krašto apsaugos mokyklai buvo nustatyta⁷¹ skirti 41 807 kvadratinų metrų ploto nekilnojamojo turto su pastatais. Kiek vėliau iš Lietuvos karo akademijos buvo perimtas pastatas, pažymėtas 95 numeriu, kurio bendras plotas 5984 kvadratiniai metrai.

Perimtos Krašto apsaugos mokyklos teritorijos ir pastatai buvo paskirstomi padaliniams. Jie buvo atsakingi už tvarkos palaikymą teritorijose, priešgaisrinę apsaugą, tvarkos palaikymą pastatų viduje ir materialinių vertybių priežiūrą⁷².

Šių dienų Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos teritorija nekeičia ribų ir išlaiko turimą nekilnojamąjį turtą, kaip parodyta 6 schemeje.

Be nekilnojamojo turto Antakalnyje buvo perimtas mokomasis skaičiavimo centras, spaustuvė, daugybė reikalingos ir nereikalingos įrangos ir technikos. Daugiausia tai buvo pasenusi radioelektronikos įranga. Be įrangos, auditorijose,

68 Radioelektronikos mokyklos perdavimo ir priėmimo aktas Nr.18, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 8, p. 87–159.

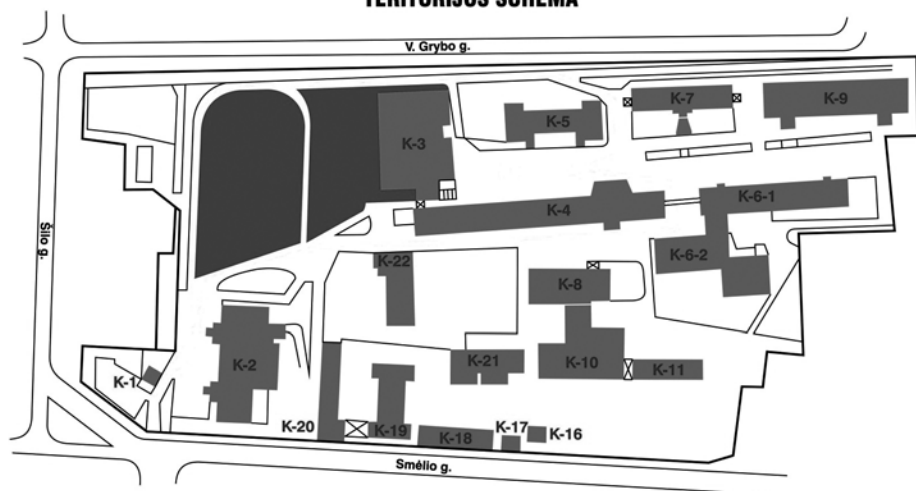
69 Krašto apsaugos mokyklos 1992 03 03 raštas Nr. 8, LKAA, ap.1, b.4, p.9.

70 KAM 1992 08 21 įsak. Nr. 591 „Dėl tarnybinių patalpų skyrimo“, KAM archyvas, f. 2, ap. 1, b. 15, p. 10.

71 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 03 21 potvarkis Nr. 176p. „Dėl pastatų perdavimo Lietuvos karo akademijai“.

72 Dėl tvarkos palaikymo Mokyklos teritorijoje bei pastatuose, LKAA, ap. 1, b. 12, p. 46–53.

**GENEROLO JONO ŽEMAIČIO LIETUVOS KARO AKADEMIJOS
TERITORIJOS SCHEMA**

K-1	Praleidžiamasis punktas	K-10	Buitinio aptarnavimo kombinatas
K-2	Valgykla	K-11	Sandėlis
K-3	Sporto kompleksas	K-16	Degalinė
K-4	Mokymo korpusas	K-17	Tepalų sandėlis
K-5	Ramovė	K-18	Garažas
K-6-1	Kariūnų bendrabutis	K-19	Dirbtuvės
K-6-2	Mokymo korpusas	K-20	Garažas
K-7	Administracinis pastatas (LKA štabas)	K-21	Karininkų bendrabutis
K-8	Mokymo korpusas	K-22	Administracinis pastatas
K-9	Kariūnų bendrabutis		

6 schema. Krašto apsaugos mokyklos teritorija 1994 m.

kareivinėse buvo perimta dalis pasenusių baldų, valgyklose – indų. Buvo perimta 14 automobilių, kurie vėliau krašto apsaugos ministro įsakymais buvo perskirstyti kitiems kariniams vienetams. Perimant iš Radioelektronikos mokyklos pastatus, techniką ir inventorių, be vyriausybės komisijos atstovų parašų, archyvuose daugiausiai randami dokumentai, kuriuose yra ir Krašto apsaugos mokyklos darbuotojų J. Volungio, A. Lekavičiaus parašai.

1992 m. perduodant ir priimant teritorijas, nekilnojamąjį turtą, inventorių ir karinę techniką, Rusijos mokyklos vadovybė prašė leisti laikinai ja naudotis. Vadovaujantis abipusiai pasirašytais dokumentais⁷³, perimtose Krašto apsaugos mokyklos teritorijose naudotis nustatytu transportu ir gyventi Radioelektronikos mokyklos pastatuose likvidacinei grupei leidimas buvo duotas iki 1992 m. liepos 20 d.

1992–1993 m. krašto apsaugos sistemos karinių vienetų vadai, perimdami išvedamos sovietinės kariuomenės nekilnojamąjį turtą, ne visada žinojo, ką toliau su juo reikės daryti ir kiek tai kainuos. Tokie patys klausimai kilo ir Krašto apsaugos mokyklos vadovybei. Jau pirmąjį gyvavimo rudenį taupymo sumeti-

73 Radioelektronikos mokyklos perdavimo ir priėmimo aktas Nr. 18, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 8, p. 87–159.

mais buvo atsisakyta šildyti keturis didžiulius pastatus. Pvz., buvęs valgyklos korpusas (pastatas nr. 94, žr. 5 schema) žiemą buvo šildomas tik iki 5 laipsnių šilumos. Jau pirmoji žiema parodė, ko verti prastai prižiūrimi ir nešildomi pastatai, kas atsitinka su nesaugomomis teritorijomis. Gana didelės perimtos Radioelektronikos mokyklos autoūkio teritorijos dar ilgą laiką buvo naudojamos neefektyviai. Stoginėse, kur turėjo būti saugomos karinės transporto priemonės, buvo leista laikyti net privačius darbuotojų automobilius.

Remiantis politiniais susitarimais, kartu su ginkluote, technika iš perimamos Radioelektronikos mokyklos buvo išvežta ir kita svarbi įranga, būtina karinio dalinio egzistencijai. Dirbtuvės buvo iškomplektuotos, nepajėgios atlikti darbų pagal savo paskirtį. Buvęs maitinimo blokas buvo tiesiog išgrobstytas. 1992 m. liepos mėnesį per vieną naktį valgyklos korpuse buvo išdaužyti 32 langų stiklai. Jų stiklinimas vėliau kainavo 38 710 rublių⁷⁴. Steigiamos Krašto apsaugos mokyklos vadovybė buvo priversta valgyklą organizuoti perimto Trinitorių vienuolyno patalpose, kurios visiškai nebuvo tam pritaikytos. Sanitarijos tarnybos ne kartą buvo nurodžiusios daugybę trūkumų. Neturint kitos išeities, nors ir buvo Vilniaus arkivyskupijos Ekonomo tarnybos raštų dėl patalpų gražinimo, buvo prašyta Bažnyčios vadovų leisti naudotis vienuolyne įrengta valgykla iki 1993 m. rugpjūčio 20 d. Su Vilniaus arkivyskupijos Ekonomo tarnyba vyko susirašinėjimas tiek dėl pastatų, tiek ir dėl teritorijų perdavimo⁷⁵.

Perimta Radioelektronikos mokyklos mokomoji bazė Antakalnyje leido (nepaisant dažais užrašytų tarybinių plakatų ir šūkių ant pastatų ir auditorijų sienų bei išgrobstytų auditorijų) pradėti mokymo procesą. Komisijų sprendimu 70 proc. perimtų baldų buvo skirti nurašyti. Dideliu „pasiekimu“ buvo tai, kad 1992 m. pabaigoje Krašto apsaugos mokyklos apskaitoje jau buvo veikiantys 4 projektoriai, 5 televizoriai, 10 vaizdo magnetofonų, 2 elektrinės spausdinimo mašinelės.

Besirūpindama lauko pratybomis, taktika ir šaudyba, Krašto apsaugos mokyklos vadovybė suprato, kad Vismaliukų mokymo centras visiškai tam netinkamas. Pirmosios lauko pratybos tai parvirtino – net būrio lygio taktikos pratybas perimtose teritorijose praktiškai buvo neįmanoma vesti. Išgrobstytas specifinės paskirties Mokymo centras buvo sukoncentruotas žemės plote su specifiniais statiniais ir šalia gyvenamųjų pastatų.

Pradėjus mokymo procesą, taktikos pratybos ne sykį buvo vedamos visiškai tam nepritaikytuose laukuose, o šaudybos pratybos vykdavo žvyro karjeruose naudojant įkastus į žemę taikinius. Šaudymo rezultatus tikrindavo apžiūrinėdami taikinius. Kartais šaudybos pratybos vykdavo Savanoriškajai krašto apsaugos

74 KAM 1992 07 30 raštas Nr. 129 „Dėl kaltų asmenų išaiškinimo“, LKAA, ap. 1, b. 6, p. 2.

75 Vilniaus Metropolijos 1993 05 13 raštas Nr. 89, LKAA, ap. 1, b. 16, p. 81–84.

tarnybai (SKAT (dabar – Krašto apsaugos savanorių pajėgos (KASP)) priklausiusioje šaudykloje Vingio parke. Panaši situacija buvo ir kituose Vilniaus įgulos kariniuose vienetuose. Neturint geresnių teritorijų pratyboms Vilniaus rinktinei, vienu metu buvo gautas įsakymas ir taip jau prastame Vismaliukų mokymo centre leisti vykdyti SKAT taktikos ir žvalgybos pratybas.

Kadangi Krašto apsaugos mokyklos mokymo programoje buvo numatytas kariūnų mokymas vairuoti ne tik automobilius, bet ir šarvuočius, todėl akys kryo į tradiciškai Lietuvos kariuomenei priklausiusį Pabradės poligoną (dabar – Generolo Silvestro Žukausko poligonas). Pratyboms poligone labai tiko atskiros, pakankamai neblogai įrengtos teritorijos, kurios dabar jau nebeprispauso poligonui. Ten buvo pakankamai erdvės šaudybos ir taktikos pratyboms. Po neilgų diskusijų Krašto apsaugos ministerijos vadovybė priėmė sprendimą perduoti poligoną Krašto apsaugos mokyklai.

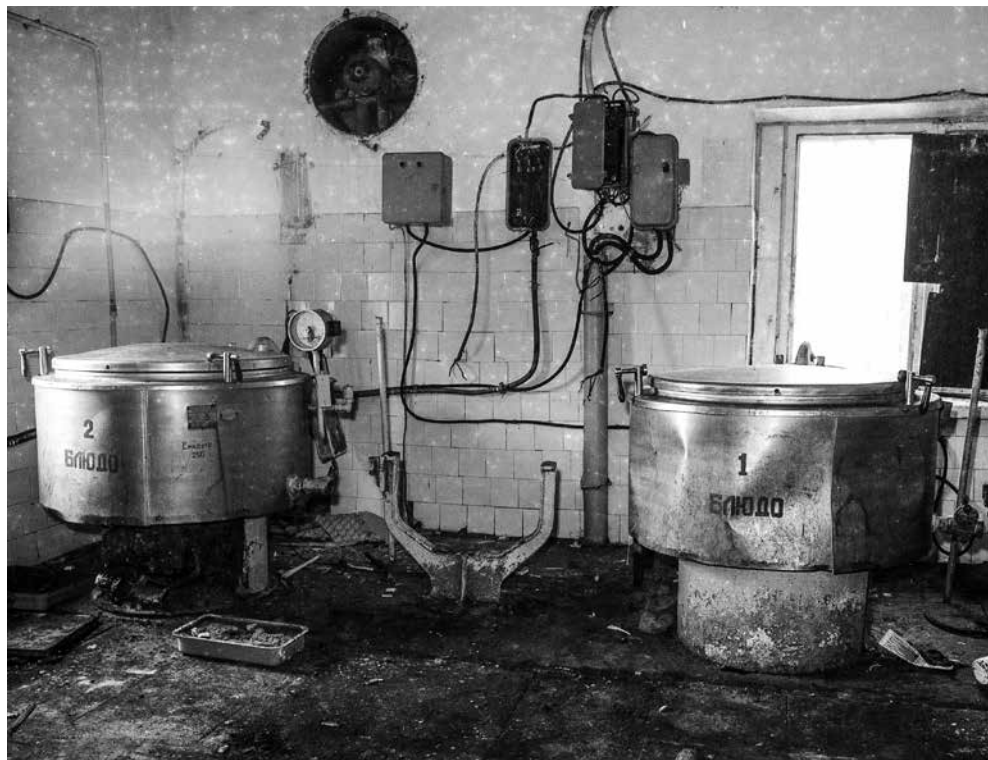
1993 m. Krašto apsaugos mokyklai Krašto apsaugos ministerija suplanavo papildomų užduočių. Tai ir Pabradės poligono perėmimas, tai ir karininkų tobulinimo kursai, karininkų specializacijos kursai, karininkų neakivaizdinis mokymas, leidybinė veikla.

Perimant iš Rusijos kariuomenės Pabradės poligoną neapsieita be klaidų ir netikslingų sprendimų. 1992 m. rugsėjo 29 d. įsakymu Nr. 707a krašto apsaugos ministras nurodė, kokius pajėgumus skirti poligono nekilnojamajam ir kilnojamajam turtui saugoti (1 karininkas, 3 puskarininkiai, 10 eilinių ir vienas automobilis). Ten pat nurodyta, kad iki Mokymo centro perdavimo apsaugą vykdyti Lauko kariuomenės brigadai kartu su Rusijos 107 motorizuotųjų šaulių divizijos mokymo centro apsaugos komanda. Situacija pasidarė sunkiai kontroliuojama. Per trumpą laiką daugybė turto buvo išgrobstyta, buvo net ardomi atskiri pastatai, išvogti judančiųjų taikinių bėgiai, pabėgiai ir t. t.

Perimta Pabradės poligono teritorija.

Padėtis buvo apverktina. 1992 m. lapkričio 27 dienos Vyriausybės nutarimu sudaryta komisija poligonui priimti. Protokole konstatuota: „...*Elektros tiekimas nutrauktas... Telefoninis kabelis už mokymo bazės ribų pavogtas... Kareivinių durys neužrakintos, langai neužsandarinti. Sargybinėje šalta, nešvaru, ketaus baterijos užšalusios ir susprogusios ...*“ Protokole nurodytas pavogtas telefono kabelis – smulkmena, palyginus su variniais ir aliumininiais valdymo ir jėgos kabeliais, kurie buvo išrauti iš žemės, tikriausiai žinant gana tikslias jų paklojimo schemas (iki šiol Krašto apsaugos archyve yra saugomi dokumentai), ir parduoti.

Perimta Pabradės poligono virtuvės įranga.

1993 m. sausio 19 d. pulkininkas S. Knezys patvirtino perdavimo–priėmimo aktą Nr. 59, kuriame buvo konstatuota, kad Pabradės poligonas iš SSSR kariuomenės priimtas.

Nepaisant to, kad poligonas buvo išgrobstytas, nuo pat jo perėmimo pradžios Krašto apsaugos mokyklai teko imtis atsakomybės ir už jį. Poligoną sudarė keletas teritorijų: vadavietė su kareivinėmis ir valgykla, šaudykla, artilerijos poligonas, tankų poligonas su šaudykla, tankų, šarvuočių ir automobilių vairavimo mokomieji laukai ir kt. Visa tai užėmė 1100 ha plotą⁷⁶.

76 Perdavimo ir priėmimo aktas Nr. 59, KAM archyvas, f. 2, ap. 6, b. 11, p. 24–43.

Perimtos Pabradės poligono dirbtuvės.

Pabradės poligone šaudykloms ir mokomiešiams laukams valdyti trūko specialistų. Didelis ramstis buvo atėję tarnauti į Lietuvos kariuomenę keletas buvusių šių poligonų žinovų. Daug darbo atstatant šaudyklų ir mokomųjų laukų veiklą įdėjo Algis Antanaitis, Jonas Bimba. Pirmieji poligono operatoriai buvo šauktiniai privalomosios pradinės karo tarnybos kariai. Kiek vėliau šaudyklų operatorius ėmėsi rengti Puskarininkių mokykla Kaune.

1993 m. vasario mėnesį žiniasklaida, tarp jų ir Švenčionių rajono laikraštis „Žvaigždė“, iškilmingai paskelbė apie kovinio šaudymo pratybų pradžią Lietuvos kariuomenės Pabradės poligone.

Nors Krašto apsaugos mokyklai perėmus Pabradės poligoną padėti su teritorijų išsaugojimu pavyko stabilizuoti, tačiau neūkiškumo apraiškų užteko ir iš Lietuvos kariuomenės dalinių. 1993 m. balandžio 21 d. krašto apsaugos ministro pavaduotojui ir Lauko kariuomenės brigados „Geležinis Vilkas“ vadui rašte Nr. 01-183 Krašto apsaugos mokyklos viršininkas rašė, kad rengiant brigados bataliono taktines pratybas artilerijos miniatiūrinis poligonas nuniokotas, kabelių sistema, kurią iš dalies buvo pavykę išsaugoti, galutinai sukapota ir iškasta,

Vieni iš pirmųjų Pabradės poligono darbuotojų: puskarininkiai Algis Antanaitis ir Jonas Bimba.

prieštankinių metalinių konstrukcijų elementai išardyti, judančių taikinių geležinkelio bėgiai ir pabėgiai išvežti⁷⁷.

Perėmus Pabradės poligoną buvo nustatyta, kad jo mokomieji laukai pilni imitacinių ir kovinių nesprogusių šaudmenų bei aviacijos bombų. Krašto apsaugos mokykloje buvo sudaryta speciali grupė, vadovaujama majoro R. Kuniгонio, kuri turėjo užsiimti jų likvidavimu⁷⁸.

Dvi lauko mokymo bazės Krašto apsaugos mokyklai galiausiai tapo nepakečiama našta, nors ir leido kokybiškai vykdyti lauko pratybas. 1993 m. vasario 11 d. vadovybės raštu Nr. 01-59 buvo kreiptasi į krašto apsaugos ministrą su prašymu Vismaliukų mokymo centrą perduoti kitam kariniam vienetui⁷⁹. 1993 m. rugsėjo 29 d. Krašto apsaugos ministerijoje vykusiame pasitarime buvo priimtas sprendimas Mokymo centro objektus paskirstyti krašto apsaugos sistemos padaliniais. Apsaugai buvo skirti padaliniai iš Komendantinio ir apsaugos

77 KAM 1993 04 21 raštas Nr. 01-183 „Dėl Pabradės poligono“, LKAA, ap. 1, b.16, p. 64.

78 KAM 1993 04 11 įsak. Nr. 191 „Dėl Mokyklos poligono teritorijos valymo“, LKAA, ap. 1, b. 13, p. 10.

79 KAM 1993 02 11 raštas Nr. 01-59 „Dėl Kairėnų poligono perdavimo“, LKAA, ap. 1, b. 16, p. 50.

bataliono, nors nuo 1992 m. spalio 20 d. egzistavo Vyriausybės potvarkis tuos objektus perimti Vilniaus miesto valdybai. Pamažu ta teritorija darėsi įvairių organizacijų materialinių vertybių sandėliavimo vieta, kol pagaliau ją perėmė civilinės institucijos.

1993–1994 m. mokymo laukų klausimas buvo išspręstas krašto apsaugos sistemos lygmeniu, priskiriant Pabradės poligoną Lietuvos kariuomenei, sudarant atskirą struktūrinį vienetą ir suteikiant palankų grafiką visoms Krašto apsaugos mokyklos pratyboms rengti.

1993 m. liepos mėn. krašto apsaugos ministro įsakymu Pabradės poligone dirbantis personalas iš Krašto apsaugos mokyklos etatų perkeltas Ginkluotųjų pajėgų štabo žinion.

Organizuojant mokymo procesą, ypač svarbus buvo materialinio aprūpinimo klausimas. 1992 m. materialinių poreikių sąrašas buvo sudarytas gana optimistiškas⁸⁰. Norėjosi būsimajam karininkui duoti kuo daugiau žinių ir suformuoti tvirtesnių įgūdžių. Labai daug apie vakarietišką mokymo metodiką ir ginkluotę nebuvo galvojama, nes viskas rėmėsi turima materialine baze, teorija ir praktika. Buvo planuota mokymo tikslais turėti 122 mm haubicas, 120 mm minosvaidžius, šarvuočius, kovines mašinas, tankus, prieštankinę ginkluotę ir kt. To meto supratimu, be abejo, tai buvo tik sovietinė ginkluotė ir technika.

Pradedant pirmuosius mokslo metus trūko ginklų, ryšių, transporto ir kitų mokymo procesui būtinų priemonių. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos archyve esanti pagrindinių priemonių lentelė liudija to meto padėtį:

Pagrindinės priemonės	Pagal tabelį	Apskaitoje	Poreikis
1. Lengvieji šaunamieji ginklai	621	220	401
2. Sunkieji šaunamieji ginklai	10	–	10
3. Šarvuočiai (kovinės mašinos)	13	–	13
4. Radijo stotys	32	10	22
5. Įvairios paskirties automobiliai	38	9	29

Krašto apsaugos ministras, tikriausiai vadovaudamasis Lietuvos ir Rusijos derybų delegacijų papildomais pareiškimais⁸¹, kreipėsi net į tuometinį Rusijos šiaurės vakarų karinės apygardos vadą Rygoje⁸², prašydamas perduoti Krašto apsaugos mokyklai karinės technikos ir ginkluotės. Be abejo, atsakymas buvo mandagus, bet neigiamas⁸³.

80 KAM 1992 07 24 raštas Nr. 116 „Dėl mokymo proceso organizavimo“, LKAA, ap. 1, b. 5, p. 14.

81 Stankevičius Č. *Derybos su Rusija dėl kariuomenės išvedimo iš Lietuvos*, Vilnius, 2002, p. 114.

82 KAM 1992 10 14 raštas Nr. 02–2176.

83 Šiaurės vakarų grupės vado 1992 11 30 raštas Nr. 50/141, LKAA, ap. 1, b. 16, p. 16.

Laikinoji ginklų apskaitos, laikymo ir naudojimo tvarka buvo nustatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu⁸⁴. Juo vadovavosi ir Krašto apsaugos mokykla, tačiau, pasak Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojo pulkininko J. Volungio, tvarkant ginkluotės ir technikos apskaitą ir rūpinantis jos apsauga buvo nemažai dabar sunkiai įsivaizduojamų aplaidumo faktų.

Laikui einant, kaip ir visiems krašto apsaugos sistemos vienetams, Krašto apsaugos mokyklai buvo skiriamos materialinės vertybės, gaunamos iš Lietuvą remiančių NATO ir ne NATO valstybių. Pvz., 1993 m. gruodžio 3 d. iš Švedijos specialios siuntos krašto apsaugai krašto apsaugos ministro įsakymu Nr. 1179 buvo skirta kareiviškų katiliukų, kastuvėlių, šalmų, 30 dviračių, radioaktyvumo indikatorių ir kt. Nuolat buvo papildomas automobilių parkas iš gaunamų ar įsigyjamų krašto apsaugos sistemoje transporto priemonių.

Buvo metas, kai kaip labdara į krašto apsaugos sistemą patekdavo ir gana egzotiškos karinės technikos. Buvo tokios ir Krašto apsaugos mokykloje. Pvz., nežinia kurio pasaulinio karo laikų radijo stotis su jai priskirtu elektros generatoriumi, pritaisytu ant dviračio rėmo. Tam, kad veiktų radijo stotis, vienas iš ryšininkų turėjo minti dviračio pedalus. Arba Pirmojo pasaulinio karo dujokaukės. Gaila, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos muziejuje tokių egzempliorių nėra. Reikia manyti, jie pateko į privačių kolekcininkų rankas.

84 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 05 24 nutarimas Nr. 211 „Dėl Krašto apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir jam pavaldžių organizacijų ginkluotės įsigijimo, apskaitos, laikymo ir naudojimo laikinosios tvarkos“.

III

STUDIJS

Krašto apsaugos mokyklos tikslas buvo rengti aukštos kvalifikacijos specialistus krašto apsaugos sistemai. Buvo užsibrėžti uždaviniai: suteikti aukštesnįjį ir aukštąjį karinį išsimokslinimą, kelti specialistų kvalifikaciją, organizuoti mokslo darbą, rengti atsargos karininkus. Buvo parengti metinės veiklos dokumentai⁸⁵, kuriuose buvo detalizuoti pagrindinių priemonių sąrašai, mokymo proceso, metodinio ir mokslinio darbo, kovinės parengties ir kt. planai.

1992 m. kovo 25 d. įsakymu Nr. 188 krašto apsaugos ministras įsakė karių dalių vadams pateikti karių, norinčių mokytis Lietuvos aukštojoje karo mokykloje, skaičių. 1992 m. kovo 26 d. raštu Nr. 02-687 buvo nurodyta į Krašto apsaugos mokyklą priimti mokytis 120–130 kariūnų. Rengti juos dviejų specialybių: pasienio tarnybos ir motorizuotųjų šaulių.

1992 m. balandžio 14 d. krašto apsaugos ministro įsakymu buvo sudaryta komisija, kurios pirmininku paskirtas ministro pavaduotojas pulkininkas N. Vidrinskas, nariais: pulkininkas Č. Braziulis, S. Nekrošius, Z. Kulys, pulkininkas B. Vizbaras, pulkininkas P. Dragūnaitis, G. Tamulaitis, pulkininkas A. Dulevičius, pulkininkas leitenantas Č. Jezerkas, komandoras E. Nazelskis⁸⁶. Ji turėjo iki balandžio 15 d. paruošti karininkų motorizuotųjų šaulių ir pasieniečių kvalifikacinių charakteristikų projektus KAM kolegijai svarstyti.

Lygiagrečiai buvo numatytas ir trumpas 10 mėnesių programos kursas, į kurį be egzaminų galėjo būti priimami ne vyresni kaip 27 m. amžiaus, turintys aukštąjį išsilavinimą, nepilną aukštąjį išsilavinimą (baigę 3 kursus aukštojo mokslo įstaigoje), baigę ne mažiau kaip vieną kursą karo mokykloje ir dirbantys krašto apsaugos sistemoje bei turintys viršilos laipsnį Lietuvos piliečiai.

Krašto apsaugos aukštosios karo mokyklos nuostatuose buvo nurodyta, kad studijų programose bendrieji humanitariniai mokomieji dalykai sudaro 25–30 proc. mokymo laiko, fundamentalieji ir specialybės mokomieji dalykai – 70–75 proc.

Artėjant pirmiesiems mokslo metams neatidėliotinas darbas buvo parengti optimalias kiekvieno dėstomojo dalyko mokymo programas, metodinę medžiagą, ieškoti būsimų dėstytojų. Nei viena, nei kita nebuvo paprasta. Reikėjo parengti reikalavimus Lietuvos karininkui, susieti egzistuojančias grėsmes su jų pasipriešinimui rengiamo karininko mokymo programa. Reikėjo atsakyti ankščiau studijuotų svietimos kariuomenės strategijos ir taktikos kanonų.

Trūko pagrindinių valstybės nuostatų, kuriomis galima būtų remtis grindžiant reikalavimus Lietuvos karininkui. Pačioje Lietuvos valstybėje nebuvo stabilaus apsisprendimo dėl kariuomenės vaidmens, jos pavaldumo ir sudėties, atsakomybių pasidalinimo, konceptualių ir doktrininių nuostatų. Krašto apsaugos ir vidaus reikalų komisijos posėdyje 1992 m. sausio 6 d. dar tik buvo svarstomas klausimas, kaip sekasi Nacionalinės saugumo tarnybos koncepcijos,

85 Metinis Mokyklos veiklos planas, LKAA, ap. 1, b. 15, p. 1–5.

86 KAM 1992 04 14 įsak. Nr. 252 „Dėl karininkų kvalifikacinių charakteristikų parengimo komisijos sudarymo“.

Kariūnas S. Vilkinas bendrauja su prieškarinio karininkais dim. majoru Juozu Jankausku. Antrojo asmens pavardė – nenustatyta.

Gynybos doktrinos rengimas. Dar vienu pavyzdžiu gali būti, dabar sunkiai suprantama tuometinio politikų mąstymo kryptis, paskelbta spaudoje, kad Lietuva yra tarp dviejų savarankiškai besiintegruojančių erdvių: ES ir NVS su savo kolektyvinės gynybos sistemomis, kurios tarp savęs nebekonfliktuoja.

Steigiamoje Krašto apsaugos mokykloje lankydavosi prieškarinio karininkai, buvę partizanai. Jų patarimai buvo naudingi, tačiau kupini emocijų ir sunkiai pritaikomi esančiomis sąlygomis. Buvo didelis spaudimas rengti karininkus tik partizaniniam karui. Neatmetant partizaninio karo pamokų, daug ką buvo būtina peržiūrėti to meto atžvilgiu. Rengdamasi pradėti mokyti būsimojus karininkus krašto apsaugos vadovybė manė, kad anksčiau ar vėliau teks būti panašiais į Vakarų pasaulio kariuomenes, todėl buvo dedamas pagrindas reguliariosios vakarietiškos kariuomenės karininko rengimui.

Programų, metodikos klausimus ir problemas turėjo spręsti kiekviena katedra, Krašto apsaugos mokyklos kolegija. Tuo tikslu 1992 m. liepos 16 d. buvo paskirti laikinai einantys pareigas septynių katedrų viršininkai (vedėjai): 1 katedros – J. Andriškevičius, 2 katedros – A. Venckus, 3 katedros – K. Černevičius, 4 katedros – R. Kunigonis, 5 katedros – Z. Kriaučeliūnas, 6 katedros – E. Dirvelė, 7 katedros – J. Laugalys⁸⁷.

87 KAM 1992 07 16 įsak. Nr.19/46 „Dėl laikinai einančių katedrų viršininkų pareigas paskyrimo“, LKAA, ap. 2, b. 1 p. 58.

Numatytos studijos dviem srautais: pirmąjį srautą turėjo sudaryti kariūnai, gavę brandos atestatą bendrojo lavinimo vidurinėje mokykloje. Jie turėjo mokytis 4 metus; į antrąjį srautą turėjo būti priimami kariūnai, baigę Lietuvos Respublikos karininkų kursus bei kitas Krašto apsaugos ministerijos mokymo įstaigas ir išlaikę atitinkamų dalykų egzaminus pagal Krašto apsaugos mokyklos programą. Planuota, kad vyresniųjų kursų kariūnams gali būti taikoma 5 darbo dienų savaitė. Žemesniuose kursuose numatytas 6 dienų mokymo režimas. Kariūnai vertinami 10 balų sistema. Kariūnų skaičius grupėje – ne daugiau kaip 25, o grupę galėjo būti daloma į pogrupius.

Nuostatuose kariūnams numatytos ne trumpesnės kaip 6 savaitių atostogos per metus. Kariūnams studijas buvo numatyta nutraukti turint tris semestro įsiskolinimus. Turint mažiau įsiskolinimų buvo nustatytas laikas, per kurį juos reikia išlaikyti. Neišlaikiusiems valstybinių egzaminų buvo numatyta galimybė juos perlaikyti po metų. Dėl sveikatos neįvykdžius studijų programos reikalavimų, leista kartoti kursą.

1992 m. rugpjūčio 11 d. patvirtintame studijų plane buvo numatyta dėstyti 15 mokomųjų dalykų. Kariūnas studijų metu turėjo išlaikyti 14 egzaminų ir 20 įskaitų. Žvelgiant tik į motorizuotųjų šaulių rengimą, pvz., bendrajai taktikai buvo skirta 584 val., ginkluotei ir šaudybai – 380 val., karinei technikai ir jos panaudojimo pagrindams – 456 val., užsienio kalbai – 228 val. ir t. t.

Kariūnams buvo planuojamas automobilio vairavimo kursas, t. y. studijų metu jiems buvo numatyta galimybė įgyti vairuotojo ir šarvuotosios technikos vairuotojo-mechaniko pažymėjimus. Automobilio ir šarvuotosios technikos veikimo bei valdymo principus jie taip pat turėjo išmanyti gana detalai.

Be teorinių studijų ir praktinių pratybų, planuose buvo numatytos dvi stažuotės. Pirmo kurso kariūnai turėjo vykti į skyriaus vado ir būrininko stažuotę kariniuose ir pasienio daliniuose, antro kurso – į būrio vado, pamainos viršininko stažuotę.

Tarp dėstomų karybos dalykų svarbią vietą Krašto apsaugos mokykloje užėmė užsienio kalbų mokymas. Tai suprato Krašto apsaugos mokyklos vadovybė, tai griežtai nurodė Krašto apsaugos ministerija, tai suprato ir užsienio kolegos, todėl ir pirmoji labdaros siunta į Krašto apsaugos mokyklą 1992 m. gruodį iš JAV buvo skirta Užsienio kalbų katedrai. O pirmieji dėstytojai, išvykę į stažuotę užsienyje, buvo irgi iš Užsienio kalbų katedros.

Planuojant užsienio kalbų mokymą, pirmiausia buvo remiamasi baziniu kariūnų kalbos mokėjimu, t. y. kokią užsienio kalbą buvo mokęsi vidurinėje ir kitose mokyklose iki įstojimo į Krašto apsaugos mokyklą. Lietuvos vidurinėse mokyklose buvo dėstomos anglų, vokiečių ir prancūzų kalbos. Rusų kalba tuo metu nebuvo laikoma užsienio kalba.

Krašto apsaugos mokykloje buvo iškilusios prancūzų kalbos, kaip mažiau-

siai mokyklose dėstomos kalbos, mokymo problemos, kurias netrukus padėjo spręsti Prancūzijos ambasada Lietuvoje – nuo 1993 m. keletą metų į Krašto apsaugos mokyklą atlikti nacionalinės tarnybos atvykdavo Prancūzijos piliečiai, kurie padėjo dėstyti prancūzų kalbą.

Pedagogo darbas pagal planą turėjo sudaryti 1580 darbo valandų:

	Karininkams	Tarnautojams
Pedagoginis darbas	980	980
Budėjimas	100	—
Vadų pratybos	60	—
Kvalifikacijos kėlimas	88	160
Konsultacijos	88	176
Pasitarimai	132	132
Fizinis parengimas	132	132
Atostogos	320 val. (56 darbo dienos)	56 darbo dienos
Metodinės medžiagos rengimas – 2 val. paskaitai	100	100
Ir kt.		

Antruosius mokslo metus pradedančioje Krašto apsaugos mokykloje akivaizdžiai ryškėjo aukštosios mokyklos metmenys.

1993–1994 m. planuojama dėstyti 24 dalykus. Kariūnai turėjo išlaikyti 14 egzaminų ir 27 įskaitas. Daugiausia valandų skiriama taktikai – 600, ginkluotei ir šaudybai – 376, kovos technikai ir jos panaudojimo pagrindams – 386, užsienio kalbai – 254 valandos. Psichologijai ir pedagogikai, statutams buvo skirta po 40 valandų, ekonominės politikos pagrindams – 26 valandos. Jeigu palyginti su pirmųjų mokslo metų valandų paskirstymu, pastebima valandų skaičiaus didinimo humanitariniams dalykams ir mažinimo atskiriems kariniams dalykams tendencija. Numatytų dalykų dėstymui buvo planuojama steigti devynias katedras: Taktikos, Ginkluotės ir šaudybos, Kovos technikos, Kovinio aprūpinimo, Politologijos, Filologijos, Fizinio parengimo ir sporto, Valstybės sienos apsaugos, Ryšių ir informatikos. Per mokslo metus katedrų skaičius vis didėjo – įsteigta Taikomųjų mokslų katedra ir kt. 1993 m. kovo mėnesį nuspręsta katedroms skirti 126 etatus.

1993–1994 m. mokslo metams, be jau vykdomų Krašto apsaugos mokyklos užduočių, buvo nurodyta rengti taikos palaikymo (mėlynųjų šalmų) bataliono mokymo programą.

IV

KARIŪNAI

Priėmimo į Karo mokyklą tvarka buvo patvirtinta 1992 m. birželio 10 d.⁸⁸ Priėmimo ir studijų sąlygose buvo numatyta, kad į Krašto apsaugos mokyklą priimami Lietuvos Respublikos piliečiai, ne vyresni kaip 27 metų amžiaus, turintys vidurinį išsilavinimą, neteisti, pagal asmenines moralines savybes, dalykinį ir fizinį pasirengimą bei sveikatos būklę tinkantys tarnybai krašto apsaugos sistemoje. Buvo nurodyta, kad studijuojama bus ketverius metus, konkurso būdu pereinant į trečią kursą. Kariūnams, baigusiems antrą kursą ir konkurso tvarka neperkeltiems į trečią kursą, suteikiamas jaunesniojo leitenanto laipsnis ir jie siunčiami tarnauti krašto apsaugos sistemos vienetuose.

Buvo nurodyti, kokie dokumentai ir kokios rekomendacijos reikalingos stojant: pareiškimas Krašto apsaugos mokyklos viršininko vardu (užpildomas Krašto apsaugos mokykloje); vidurinio mokslo baigimo dokumentas (originalas); rajono (miesto) krašto apsaugos komendanto rekomendacija, tarnaujantieji (tarnavusieji) krašto apsaugos sistemoje pristato dalinio vado (tarnybos vadovo) rekomendaciją; karinis liudijimas (tarnaujantiems ir tarnavusiems) arba išrašas iš darbo knygelės (turintiems darbo stažą); sveikatos pažyma; keturios 4x5 cm dydžio nuotraukos; Lietuvos Respublikos pasas arba Lietuvos Respublikos piliečio laikinasis pažymėjimas.

Kiek vėliau krašto apsaugos ministro įsakymas Nr. 403 buvo papildytas 1992 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. 437. Buvo atsižvelgta į Imuniteto tarnybos pastabas. Buvo nurodyta Aukštosios karo mokyklos kadru skyriui, prieš pradėdant darbą mandatinei komisijai, pateikti Imuniteto tarnybai jaunuolių, išlaikiusių stojamuosius egzaminus, asmens bylas. Taip pat buvo nurodyta į mandatinės komisijos sudėtį įtraukti ir Imuniteto tarnybos atstovą.

Krašto apsaugos mokyklos priėmimo komisijai vadovauti buvo pavesta Z. Kuliui. Komisijos nariais buvo J. Juodka, L. Plančiūnas, J. Volungis, J. Andriškevičius, A. Venckus, A. Lekavičius, A. Kleiva. Komisijos darbo grupėje dirbo A. Čepaitis, R. Kazlauskaitė, J. Glosaitė, V. Stonytė, S. Musteikienė, A. Vyšniauskienė, G. Veromiejus⁸⁹.

Buvo sudarytos dalykinės komisijos: lietuvių kalbos egzamino komisijos pirmininkas – Antanas Smetona. Komisijos nariai: J. Šukys, Ž. Markevičienė, G. Akelaitis, G. Abelaitienė, D. Pūrienė, D. Knystautienė, V. Kavaliauskas, I. Smetonienė; fizinio parengimo egzamino komisijos pirmininkas – Jonas Laugalys. Komisijos nariai: R. Vaišvila, K. Kairys, A. Čepaitis, V. Besakirskas, V. Perkauskas⁹⁰.

Stojamieji egzaminai buvo numatyti pagal vidurinių mokyklų programas. Pirmieji stojantieji turėjo laikyti egzaminus: lietuvių kalbos ir literatūros (rašiny), fizinio parengimo (jėga, greitis, ištvermė), užsienio kalbos (žodžiu).

88 KAM 1992 06 10 įsak. Nr. 403 „Dėl kandidatų į Aukštąją karo mokyklą atrankos“.

89 KAM 1992 06 19 įsak. Nr. 32/13 „Dėl kariūnų priėmimo“, LKAA.

90 KAM 1992 07 13 įsak. Nr. 16 „Dėl dalykinių komisijų skyrimo“, LKAA, ap. 1, b. 3, l. 8.

Žinia apie Krašto apsaugos mokyklos įsteigimą ir priėmimo sąlygų paskelbimą sulaukė didelio jaunimo dėmesio ir atsirado nemažai norinčiųjų mokytis.

1992 m. liepos 17 d. rytą susirinko jaunuoliai į pirmąjį stojamąjį egzaminą. Stojamuosius egzaminus laikė 230 kandidatų (tarp jų – 81, tarnavęs kariuomenėje). Į tris auditorijas sutilpę būsimieji kariūnai atėjo rašyti lietuvių kalbos ir literatūros rašinių. Jie turėjo galimybę pasirinkti vieną iš temų: „Gyvenimo prasmė V. Mykoliaičio-Putino kūryboje“, „Laiminga ir nelaiminga meilė lietuvių kūryboje“, „Kodėl žlugo V. Krėvės Skirgaila“, „Gamta ir žmogus J. Baltušio „Sakmėje apie Južą“⁹¹. Jau pirmąjį egzaminą išlaikyti pavyko ne visiems⁹².

Fizinio pasirengimo testai⁹³ buvo laikomi liepos 20 d. Prisitraukimai prie skersinio, 100 m bėgimas ir 3 km krosas kandidatams sekėsi ne ką geriau.

Užsienio kalbų egzaminas (pokalbis) reikalavo iš stojančiųjų nors bazinio kalbos supratimo. Rezultatai irgi nebuvo stulbinantys.

Gavus pastabų dėl nepakankamo informavimo apie Krašto apsaugos mokyklą ir keletą pavėlavusių prašymų, Krašto apsaugos mokyklos vadovybės sprendimu, buvo nutarta pratęsti priėmimo komisijos darbą. Stojimo dokumentai buvo priimami iki liepos 30 d., o papildomi egzaminai buvo paskirti rugpjūčio 1 ir 2 dienomis.

Iš viso egzaminus išlaikė 193 kandidatai. Pagal konkursą nebuvo priimti 39 kandidatai.

Dalis būsimųjų kariūnų, pateikusių prašymus mokytis, turėjo gana skirtingą supratimą apie karininko gyvenimą ir stojimo į karo mokyklą motyvus. Vien pažvelgus į parašytus (kartais su gausiomis rašybos klaidomis) prašymus stoti į Krašto apsaugos mokyklą galima buvo suprasti, kad dalies pirmųjų kandidatų norai vargu ar atitiks galimybes mokytis. Kaip jau buvo minėta, Krašto apsaugos mokykla planavo rengti karininkus Lietuvos kariuomenei, Pasienio apsaugos tarnybai (tuo metu priklausiusiai Krašto apsaugos sistemai) ir iš dalies policijai. Dalis būsimųjų karininkų reikė norus tarnauti vos ne savo namuose, kiti – saugoti valstybės sieną tik savo kaimo teritorijoje ir pan. Gal todėl dar iki prasidedant mokslo metams iš 154 perėjusių konkursą kandidatų dalis būsimųjų kariūnų mokytis atsisakė.

Krašto apsaugos mokyklos atidarymo šventės išvakarėse buvo sprendžiamas klausimas dėl vietos, kur turėtų pirmieji kariūnai duoti priesaiką Tėvynei. Be ilgų diskusijų nutarta, kad tai bus Antakalnio kapinės, greta Sausio 13-iosios memorialo. Neturint rašytinų dokumentų, kaip tą reikėtų daryti, pasinaudoję kitų karinių vienetų praktika, priesaikos ceremoniją buvo stengiamasi padaryti kuo iškilmingesnę.

91 Zegerienė L. „Tvirtas kariškis tai ir geras vyras“, *Krašto apsauga*, 2005, Vilnius, p. 63.

92 *Ten pat.*

93 *Ten pat.*

Priesaikos ceremonija Antakalnio kapinėse skyrėsi nuo dabartinės ceremonijos, tačiau ji liko davusiųjų ir ją priėmusiųjų atmintyje. Pirmieji Karo mokyklos kariūnai 1992 m. rugpjūčio 30 d. priesaikos tekstą kiekvienas skaitė garsiai, pasirašydamas po priesaikos tekstu. Norėdami sutrumpinti priesaikos ceremonijos laiką, vienu metu ją priiminėjo keli Krašto apsaugos mokyklos vadovybės karininkai.

Kariūnų kurso viršininkas A. Vyšniauskas įteikia prisiekusiųjų kariūnų sąrašus Krašto apsaugos mokyklos viršininkui plk. J. Andriškevičiui.

1993 m. kariūnų priesaikos ceremonija vyko Krašto apsaugos mokyklos aikštėje panašia tvarka.

1992 m. rugsėjo 1 d. mokslus Krašto apsaugos mokykloje pradėjo 125 kariūnai, iš jų baigę: vidurinę mokyklą – 84, aukštesniąją mokyklą – 17, profesinę mokyklą – 24, pagal amžių: iki 20 m. – 80, 20–24 m. – 45. Tarnavusių kariuomenėje buvo 52 kariūnai.

Dalis kariūnų, pradedančių studijas 1992 m. Krašto apsaugos mokykloje, buvo priimti sąlyginai. Tokių buvo septyni⁹⁴. Tolesnės jų studijos priklausė nuo pirmojo semestro rezultatų. Tęsti mokslus turėjo galimybę tik baigę semestrą be išskolinimų kartu su aukštais drausmės vertinimais. Jų tolesnių studijų klausimą turėjo spręsti Krašto apsaugos mokyklos kolegija.

94 KAM 1992 08 01 įsak. Nr. 29 „Dėl kariūnų priėmimo į Krašto apsaugos mokyklą“, LKAA, ap. 2, b.1, p. 69, 70.

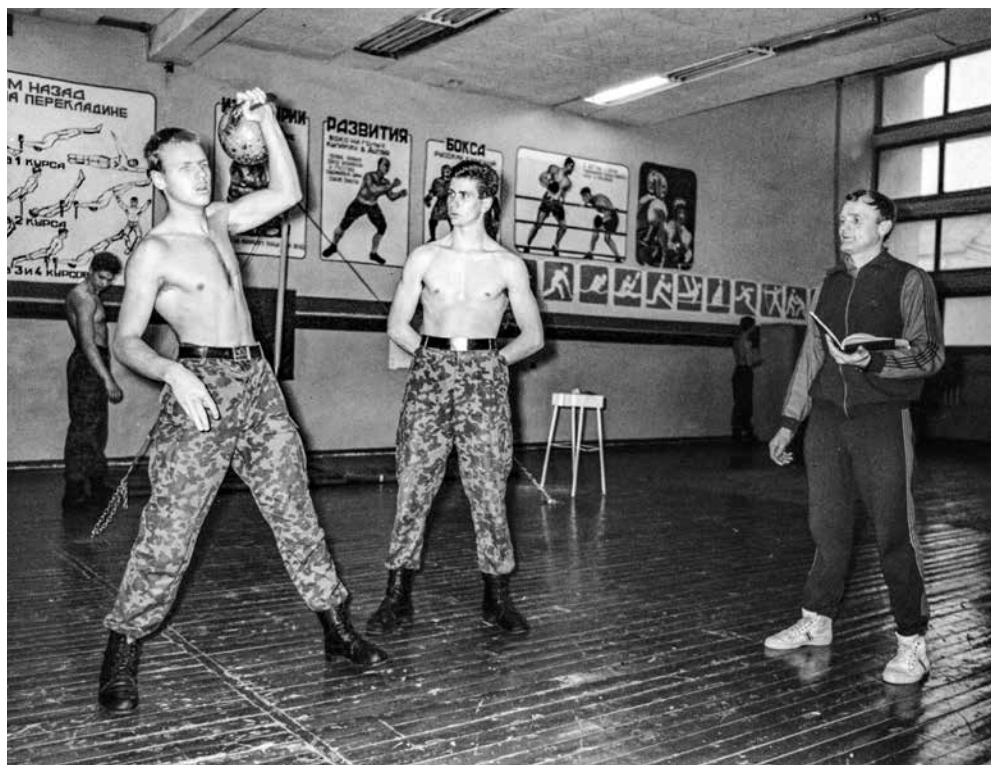

1993 m. kariūnų priesaika Krašto apsaugos mokyklos rikiuotės aikštėje.

Laikinuose Krašto apsaugos mokyklos nuostatuose buvo numatyta, kad kariūnai gali dalyvauti pedagogų susirinkime, kai nagrinėjami klausimai, susiję su studijuojančiųjų teisėmis, pareigomis, atsakomybe, savivalda ir pan. Kariūnai turėjo teisę burtis į kultūrinės, sporto, profesines ir kitokias organizacijas, išskyrus politines partijas ir visuomeninius politinius judėjimus. Jie turėjo teisę steigti ir dalyvauti kariūnų savivaldos struktūrose, kreiptis į Krašto apsaugos mokyklos kolegiją. Taip pat jiems buvo suteikta galimybė pasirinkti specialybę ir specializaciją, o pasibaigus mokslo metams jie galėjo pereiti į kitą mokymo instituciją.

Prasidėjęs mokymo procesas iškėlė daugybę Krašto apsaugos mokykloje neaprobėtų klausimų: kariūnų apranga, dienotvarkė, dienos tarnyba, santykiai tarp tarnavusiųjų ir netarnavusiųjų kariuomenėje kariūnų, santykiai tarp kariūnų ir šauktinių kareivių, žinių ir patirties skirtumų derinimas mokymo procese ir kt.

Pirmaisiais mokslo metų mėnesiais buvo patvirtinta kariūnų dienotvarkė, kuri numatė: 6 valandas po 45 min. pratyboms, 30 min. popietiniam poilsiui,

Fizinio pasirengimo įskaitą laiko kariūnai S. Stonkus ir R. Ivanauskas. Kontroliuoja plk. ltn. J. Laugalys.

Šaudybos pratybas Rokantiškių šaudykloje veda plk. A. Venckus.

3 valandas po 45 min. saviruošai (1 valanda aktyviam poilsiui – sportas, renginiai), 2 valandos laisvalaikiui po vakarienės, 8 valandos miego (23.00–7.00 val.), po 40 min. pusryčiams ir vakarienei, 45 min. pietums⁹⁵.

Kariūnų gyvenimą, studijas, sunkumus ir laimėjimus plačiai aprašydavo KAM leidinys „Krašto apsauga“⁹⁶. Tuometinių kariūnų prisiminimų galima rasti ir LKA leidinyje „Kariūnas“ (pvz., 2014 m. nr. 4) ir kt.

Kariūnai, kaip ir karininkai, savo susirinkimuose ir posėdžiuose kėlė klausimus dėl kariuomenės teisinės bazės, nacionalinio saugumo koncepcijos nebuvimo, karių atlyginimų ir kitų rimtų problemų. Šeimas turintys kariūnai skundėsi dėl mažų stipendijų, kuriomis jie negalėjo paremti savo šeimų. Administracija neretai turėdavo įtikinėti, kad viskam turi būti savas laikas, tačiau to ne visada užtekdavo. Per vienus metus trys kariūnai Krašto apsaugos mokyklą paliko savo noru.

Ryšių pratybas veda dėstytojas A. Balčiūnas.

Pirmą pirmųjų mokslo metų semestrą dar vis trūko tiek patyrusių dėstytojų, tiek mokomosios ir metodinės medžiagos. Kartais jausdavosi ir lietuviško žodyno ribotumas, nes dalies karybos terminų jame net neegzistavo. Nepaisant visko, pirmas semestras baigėsi su įgyta patirtimi ir neblogai pasirodžiusiais kariūnais.

95 Dienotvarkė, LKAA, ap. 1, b. 12, p. 15, 16.

96 *Krašto apsauga*, 1992, nr. 40; 1993, nr. 15, 28, 29 ir kt.

Pirmąjį semestrą baigė 117 kariūnų. Kaip minėta, trys išėjo iš Krašto apsaugos mokyklos savo noru, penki dėl įvairių priežasčių buvo pašalinti.

Pirmąjį 1992–1993 mokslo metų semestrą geriausiai baigė puskarininkis Normantas Valteris. Tarp geriausiųjų taip pat buvo puskarininkis Laimonas Luninas, kariūnai Marius Kazlauskas, Ramūnas Baronas, Mindaugas Steponavičius, Ramūnas Švažas, Remigijus Baltrėnas, Julius Gaižauskas⁹⁷.

Pagal veikusią 10 balų vertinimo sistemą kariūnų pažangumo vidurkis buvo 7,12 balo. Semestro analizė leido padaryti išvadas, kad geresnius rezultatus parodė tarnavę kariuomenėje kariūnai – 7,31 balo, netarnavę – 6,79 balo. Tarnavusiems kariuomenėje geriau sekėsi kariniai dalykai, netarnavusiems kariuomenėje – užsienio kalbos ir humanitariniai mokslai.

Apsisaugoti nuo ABC ginklo moko plk. E. Kisinas.

Nemažai diskusijų kėlė kariūnų aprūpinimo klausimai. Pradėjus veikti Krašto apsaugos mokyklai buvo pasiekta, kad maisto davinys kariūnams būtų skiriamas kiek didesnis nei privalomosios pradinės karo tarnybos kariams, nes buvo atsižvelgta į gana didelius fizinius krūvius. Taip pat buvo išspręstas papildomo maitinimo klausimas kai kuriems kariūnams, atsižvelgiant į jų fiziologinius duomenis.

97 KAM 1993 03 16 įsak. Nr. 126 „Dėl 1992/1993 m. m. pirmojo semestro rezultatų“, LKAA, ap. 1, b. 12, p. 139.

Kariūnų stipendija buvo 1,3–2 MMA dydžio. Pradėjus pirmuosius mokslo metus kariūnai, kaip ir kitų kategorijų kariai, turėjo teisę naudotis visuomeniniu transportu nemokamai. Vėliau ši privilegija buvo panaikinta.

Vadovaujantis krašto apsaugos ministro pavaduotojo Š. Vasiliausko pasirašytu įsakymu, Krašto apsaugos mokyklos kariūnai turėjo būti aprūpinti pagal patvirtintą normą Nr. 5⁹⁸. Ji numatė nemažai išlygų. Kariūnams buvo skirta ir išveginė uniforma, ko nebuvo skiriama Lauko kariuomenėje, Sienos apsaugos tarnyboje ir SKAT tarnaujantiems kareiviams. Ji buvo tokio pat modelio kaip karininkų kasdieninė uniforma (tik be antsiuvų). Kiekvienas kariūnas gavo dirbtinės odos planšetę, kuri kituose kariniuose vienetuose būdavo skiriama tik puskarininkiams.

Nuo pirmųjų savo veiklos dienų Krašto apsaugos mokykla, kaip viena iš valstybės mokymo ir mokslo įstaigų, aktyviai dalyvavo visuomeniniame gyvenime. Pvz., Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos archyve saugomas Vilniaus miesto gimdymo namų direktorės laiškas su padėka kariūnams už išgelbėtą dvi gyvybes (mamos ir kūdikio); Krašto apsaugos mokyklos viršininkas savo 1992 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. 116P paskatino 12 kariūnų, davusių kraują vidurį nakties. Tokių pavyzdžių archyvuose galima rasti ir daugiau.

Reta šventė Vilniuje praeidavo nedalyvaujant kariūnams. 1992 m. Lietuvos kariuomenės dienos proga Vilniaus įgulos iškilmingoje rikiuotėje jau dalyvavo 44 kariūnų būrys su Krašto apsaugos mokyklos vėliava⁹⁹.

Krašto apsaugos mokyklos Mokymo aptarnavimo batalione tarnavo šaukstiniai privalomosios pradinės karo tarnybos kariai. Krašto apsaugos mokykla juos priimdavo, mokydavo ir išleisdavo į atsargą. Šių karių mokyme aktyviai dalyvavo ir kariūnai atlikdami instruktorių pareigas.

Skyriaus vadas P. Montvila vykdo kariūnų rytinę apžiūrą.

98 KAM 1992 12 22 įsak. Nr. 930 „Dėl aprangos dėvėjimo normų patvirtinimo“.

99 KAM 1992 11 24 įsak. Nr. 155 „Dėl paskatinimo“, LKAA, ap. 2, b. 2, p. 81, 82.

Lietuvos Respublikos kariuomenės Krašto apsaugos mokyklos
kariūnų aprūpinimo apranga ir amunicija

n o r m a Nr.5

Eil. Nr.	Daiktų pavadinimas	Mato vienetas	Daiktų kiekis 1 žmogui	Dėvėjimo laikas (metai)	Pastabos
1	2	3	4	5	6
	<u>I. Galvos apdangalai</u>				
1	Beretė su ženklu	Vnt.	1	2	
2	Lauko kepurė su ženklu	Vnt.	1	2	
3	Žieminė kepurė su ženklu	Vnt.	1	2	
4	Trikotažinė kepuraitė	Vnt.	1	2	
	<u>II. Apranga</u>				
1	Lauko apranga	Kompl.	1	2	
2	Kasdieninė apranga	Kompl.	1	2	Tokia kaip kareivių
3	Išveiginė paradinė apranga	Kompl.	1	2	Tokia kaip kariūnų kasdieninė be kanto
4	Apsiaustas palapinė	Vnt.	1	6	Inventorius
5	Sportinis kostiumas	Vnt.	1	2	
	<u>III. Avalynė</u>				
1	Kasdieniniai pusbačiai	Pora	1	2	
2	Lauko batai (aulinukai)	Pora	1	8 mėn.	
3	Žieminiai aulinukai	Pora	1	2	
4	Sportiniai bateliai	Pora	1	2	
5	Kambarinės šlepetės	Pora	1	1	
	<u>IV. Baltiniai</u>				
1	Marškiniai išveiginiai (balti)	Vnt.	2	2	
2	Marškiniai trumpomis rankovėmis	Vnt.	3	2	
3	Pilkai žalsvos spalvos marškiniai ilgomis rankovėmis	Vnt.	3	2	
4	Trikotažiniai marškiniai ilgomis rankovėmis (jūrinukės tipo)	Vnt.	3	1	
5	Balti marškinėliai	Vnt.	2	1	
6	Kaklaraištis su segtuku	Vnt.	3	2	
7	Žalsvai pilkos spalvos šalikas	Vnt.	1	2	
8	Glaudės	Vnt.	3	1	
9	Apatinės trikotažinės kelnės	Vnt.	2	1	
10	Medvilninės trikotažinės pirštinės	Pora	2	1	
11	Medvilninės kojinės	Pora	10	1	
12	Frotiniai rankšluosčiai	Vnt.	3	1	
13	Medvilniniai rankšluosčiai	Vnt.	2	1	
14	Nosinės	Vnt.	4	1	

1	2	3	4	5	6
	<u>V. Žieminiai</u> <u>drabužiai</u>				
1	Žalios spalvos striukė	Vnt.	1	2	
2	Lauko striukė	Vnt.	1	2	
3	Lauko kelnų dėklas	Vnt.	1	2	
4	Šilti apatiniai drabužiai	Vnt.	2	1	
5	Kailiniai	Vnt.	1	6	15% kariūnų
6	Puskailiniai	Vnt.	1	6	15% kariūnų
7	Pusvilnonės kojines	Pora	4	1	
8	Veltiniai guminiai padais (arba kaliošai)	Pora	1	5	30% kariūnų
9	Pusvilnoniai megztukai	Vnt.	1	2	Kaip liktiniams
10	Kailinės pirštinės sargybai	Pora	1	4	15% kariūnų
	<u>VI. A m u n i c i j a</u>				
1	Juodos spalvos odinis diržas su žalvarine sagtimi	Vnt.	1	2	
2	Kelnų diržas	Vnt.	1	2	
3	Diržas su perpetiniais diržais ir dėklais automato, kulkosvaizdžio apkaboms, rankinėms granatoms	Kompl.	1	4	Inventorius
4	Dirbtinės odos planšetė	Vnt.	1	2	
5	Katiliukas	Vnt.	1	6	Inventorius
6	Gertuvė dėkle	Kompl.	1	6	Inventorius
7	Kišeninis žibintuvėlis	Vnt.	1	4	Inventorius
8	Kompasas	Vnt.	1	4	Inventorius
9	Maskuojančios spalvos kuprinė	Vnt.	1	4	Inventorius
10	Individuoli vaistinė	Kompl.	1	2	Inventorius
	<u>VII. S p e c. i r d a r b o</u> <u>a p r a n g a</u>				
1	Darbiniai kostiumai (kombinezonai)	Kompl.	1	2	
2	Šalmas	Vnt.	1	10	Inventorius
3	Žieminis šalmas	Vnt.	1	10	Inventorius
4	Ausinės	Vnt.	1	10	Inventorius

Ginkluotųjų pajėgų štabo viršininkas
pulkininkas S. Knezys

Kariūno išeiginė
paradinė apranga.

Kariūno lauko
aprranga.

Kariūno kasdieninė
(vasaros) apranga.

Kariūno kasdieninė
aprranga.

Reikia paminėti, kad nuo 1993 m. sausio mėnesio Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 680 kariūnams, įstojusiems į Krašto apsaugos mokyklą iš krašto apsaugos sistemos su dvejų metų stažu, pradėta mokėti dviguba MGL dydžio stipendija. Stipendijos dydis taip pat priklausė ir nuo kariūno karinio laipsnio. Kariūnams, užimantiems atitinkamas pareigas, buvo praktikuojama suteikti eilinius karinius laipsnius. Karinių laipsnių suteikimas (ar laipsnio pažeminimas) buvo taikomas ir kaip paskatinimo (nuobaudos) priemonė.

1993 m. pirmą kursą kariūnai baigė visai neblogais rezultatais. Tarp geriausiųjų buvo Marius Kazlauskas, Remigijus Baltrėnas, Laimonas Luninas, Raimondas Ivanauskas, Tomas Jadzinskas, Vaidas Vasiliauskas.

Baigiantis pirmiesiems mokslo metams buvo atlikta studijų analizė, kurioje vienas iš klausimų buvo, ar teisingai atrenkami kandidatai į būsimuosius Lietuvos kariuomenės karininkus. Susiformavo nuostata, kad pirmakursių atranka turėtų būti griežtesnė.

Priėmimo į Krašto apsaugos mokyklą 1993–1994 mokslo metams tvarkos apraše, kuris buvo paskelbtas kovo mėnesį, buvo kur kas daugiau informaci-

Kariūno žieminė apranga.

jos apie priėmimo sąlygas ir studijų tvarką¹⁰⁰. Buvo numatytas bendras konkursas pagal surinktą balų skaičių, kurį sudaro brandos atestato lietuvių kalbos ir literatūros, matematikos ir užsienio kalbos pažymiai bei fizinio parengimo egzamino įvertinimas. Be konkurso, išlaikę tik stojamąjį fizinio parengimo egzaminą, buvo priimami jaunuoliai, apdovanoti Lietuvos Respublikos ordiniais ir medaliais, atlikę tikrąją krašto apsaugos tarnybą ir rekomenduojami krašto apsaugos ministro ar jo pavaduotojų. Surinkus vienodą balų skaičių, pirmenybė buvo teikiama turintiems geresnį atestato vidurkį arba ilgesnį tarnybos krašto apsaugos sistemoje stažą. Stojimo sąlygose taip pat buvo nurodyta 24 dienų jaunojo kareivio rengimo programa. Buvo detalizuotos ir kitos studijų sąlygos.

1993 m. rugpjūčio 30 d. Krašto apsaugos mokyklos viršininko įsakymu Nr. 514 į antrą kursą perkelti 99 kariūnai. 12 kariūnų perkelta sąlyginai. Jie įpareigoti iki spalio 30 d. likviduoti akademinius įsiskolinimus¹⁰¹.

Atsižvelgiant į nepakankamą visuomenės informavimą apie jau veikiančią Krašto apsaugos mokyklą ir siekiant didinti stojančiųjų skaičių, pradėtos rengti atvirų durų dienos¹⁰².

Antraisiais mokslo metais į Krašto apsaugos mokyklą buvo priimti 144 kariūnai¹⁰³. Pirmąjį kursą antraisiais mokslo metais pradėjo 32 kariūnai, atlikę privalomąją pradinę karo tarnybą. Buvo tęsiama pasiteisinusi kandidatų atrankos į kariūnus praktika. Studijų metu 4 kariūnai nutraukė mokymąsi savo noru, 3 buvo atleisti dėl sveikatos ir 3 pašalinti dėl nedrausmingumo¹⁰⁴.

1993–1994 mokslo metų pirmąjį semestrą baigė 212 kariūnų. Naujiems 1994–1995 mokslo metams buvo nurodyta priimti mokyti 150 kariūnų, iš jų motorizuotųjų šaulių – 120, pasieniečių – 30.

1994 m. birželio mėnesį Krašto apsaugos ministras savo įsakymu paskirstė pirmosios laidos Krašto apsaugos mokyklos absolventus. Po mėnesio liepos 7 d. įsakymu Nr. 537 absolventų paskirstymo sąrašai buvo patikslinti ir atrodė šitaip: Motorizuotųjų pėstininkų brigadai „Geležinis Vilkas“ – 36, Valstybės sienos apsaugos tarnybai (VSAT) – 31, Krašto apsaugos mokyklai (Lietuvos

100 „Priėmimo į krašto apsaugos mokyklą 1993 m. tvarka“, *Krašto apsauga*, 2005, Vilnius, p. 200.

101 KAM 1993 08 31 įsak. Nr. 514 „Dėl 1 kurso kariūnų perkėlimo į 2 kursą“, LKAA, ap. 2, b. 4, p. 187–189.

102 Voveris V. „Karo mokykla laukia naujų kariūnų“, *Krašto apsauga*, 2005, Vilnius, p. 212.

103 KAM 1993 08 03 įsak. Nr. 441 „Dėl kandidatų priėmimo“, LKAA, ap. 2, b. 4, p. 138–140.

104 Kolegijos posėdžio protokolas Nr. 09, LKAA, ap. 1, b. 63, p. 33.

karo akademijai) – 17, Puskarininkių mokyklai – 5, Arsenalui – 4, Atskirajam komendantiniam batalionui – 3, Savanoriškajai krašto apsaugos tarnybai (SKAT, dabar – Krašto apsaugos savanorių pajėgos (KASP)) – 5, Civilinės saugos departamentui – 1, Karinėms oro pajėgoms (KOP) – 1, Krašto apsaugos ministerijai (KAM) – 1, Taikos palaikymo padaliniui – 6. Į Taikos palaikymo padalinį buvo paskirti: R. Ivanauskas, V. Jakuška, M. Kazlauskas, N. Valteris, S. Vilkinas ir D. Vaicikauskas.

Kandidatui, stojančiam į Krašto apsaugos mokyklą, dokumentus užpildyti padeda Moky-
mo skyriaus operatorė A. Vyšniauskienė, Mokymo skyriaus vyr. karininkas dim. plk. A.
Čepaitis ir kariūnų kurso viršininkas plk. ltn. A. Vyšniauskas.

V

KURSAI

1992 m. pabaigoje buvo pradėta aktyviai ruošti karininkų kursams. Spalio 28 d. krašto apsaugos ministro įsakyme Nr. 779 buvo duotas nurodymas suderinti pasiūlymus dėl karininkų, neturinčių reikiamo išsilavinimo užimančioms pareigoms eiti, mokymo Krašto apsaugos mokykloje.

Krašto apsaugos mokyklos viršininkas pateikė siūlymą jaunesniųjų karininkų rengimą organizuoti dviem būdais: 1) Karininkai keturis mėnesius (ar ilgiau) be pertraukos mokosi kursuose ir įvykdę šių kursų programą gauna pažymą, kad juos išlaikė; 2) Karininkai mokosi keturis kartus kas pusę metų po vieną mėnesį (ar ilgiau), po dvejų metų kartu su kariūnais laiko valstybinius egzaminus ir gauna tokio pat pavyzdžio aukštesniojo karinio išsilavinimo diplomą¹⁰⁵.

Į 1993 m. kovo mėn. pradėtus formuoti karininkų kursus pagal Krašto apsaugos ministerijos Personalo departamento nustatytus kriterijus buvo priimti karininkai, neturintys karinio išsilavinimo. Leista mokytis ir puskarininkiams, užimantiems karininkų pareigas. Tai atitiko tuometines studijas pagal neakivaizdinių studijų programą. Bendra studijų trukmė buvo numatyta 20 mėnesių.

1993 m. gegužės mėn. suformuota pirmoji neakivaizdininkų grupė. Pirmojoje klausytojų grupėje studijavo 15 jaunesniųjų leitenantų, 5 leitenantai ir vienas kapitonas. Pagal išsilavinimą – 3 su aukštuoju išsilavinimu, 13 baigę vidurines mokyklas ir 5 baigę specialiąsias vidurines mokyklas¹⁰⁶. 1993–1994 m. iš viso buvo suformuotos keturios karininkų kursų grupės, kuriose studijavo 96 klausytojai.

Į pirmuosius karininkų kursus Krašto apsaugos mokykloje patekdavo ir nepakankamai motyvuotų bei nedrausmingų klausytojų. Krašto apsaugos mokyklai tai kėlė nemažai rūpesčių tiek dėl drausmės, tiek ir dėl studijų kokybės. Pvz., 1993 m. lapkričio mėn. pirmosios karininkų grupės sesijos užsienio kalbų egzamino žiniaraščiai liudija: pagal sąrašą – 21, išlaikė – 6, neatvyko – 5, neišlaikė – 10 ir pan. 1993 m. krašto apsaugos ministras įsakyme Nr. 563 griežtai nurodė karinių vienetų vadams ir Krašto apsaugos mokyklos vadovybei dėl kursų klausytojų atrankos ir studijų organizavimo kokybės. Krašto apsaugos mokyklos vadovybė dėl nedrausmingų kursų klausytojų privalėjo imtis griežtų priemonių. Kursų metu keletas klausytojų buvo pašalinta iš kursų, buvo ir baustų drausminėmis nuobaudomis klausytojų.

1993–1994 m. karininkų kursai buvo tobulinami tiek kokybiškai, tiek ir kiekybiškai¹⁰⁷.

105 KAM 1993 02 03 raštas Nr. 01-48 „Dėl karininkų kursų organizavimo“, LKAA, ap. 1, b. 17, p. 7, 8.

106 Karininkų kursų prie Krašto apsaugos mokyklos sąrašas, LKAA, ap. 2, b. 4, p. 11.

107 Musteikis A. „Krašto apsaugos mokykloje“, *Krašto apsauga*, 2005, Vilnius, p. 267.

VI

SAVIVALDA, KOLEGIJA,
MOKSLINĖ IR
LEIDYBINĖ VEIKLA

Kaip ir kiekvienoje įstaigoje, Krašto apsaugos mokykloje įgyvendinant gautas užduotis buvo svarbus viso kolektyvo darbas. Viso kolektyvo darbas įmanomas sudarius sąlygas kiekvienam jo nariui maksimaliai dalyvauti įstaigos gyvenime. Todėl dar 1992 m. liepos 15 d. patvirtintuose Laikinuose Krašto apsaugos mokyklos nuostatuose buvo pabrėžta, kad Krašto apsaugos mokyklos savivaldos organas yra Pedagogų susirinkimas, į kurį įeina pedagogai ir vadovybė, o laikotarpiu tarp susirinkimų Krašto apsaugos mokyklos savivaldos organas yra Krašto apsaugos mokyklos kolegija. Ją renka Pedagogų susirinkimas, kuriame būtinas 2/3 pedagogų dalyvavimas. Kolegijos narių skaičių turi nustatyti Pedagogų susirinkimas. Kolegijos sudėtyje buvo numatyta dalyvauti Krašto apsaugos mokyklos viršininkui, viršininko pavaduotojams, pedagogams, kariūnų atstovams, pabrėžiant, kad administracijos atstovų būtų ne daugiau kaip 50 procentų Kolegijos narių.

1992 m. liepos 28 d. protokoluotas pirmasis Krašto apsaugos mokyklos pedagogų susirinkimas¹⁰⁸. Dalyvavo 21 darbuotojas (8 vadovybės atstovai ir 13 pedagogų atstovų). Susirinkimą pradėjo pulkininkas A. Vaitkaitis. Išrinktas 3 žmonių prezidiumas. Prezidiumui pirmininkavo Z. Kulys, sekretoriavo K. Černiavičius. Prezidiumo nariu buvo išrinktas J. Juodka. Dienotvarkėje – Kolegijos rinkimai. Nutarta, kad Kolegijoje bus 15 žmonių, tačiau atsižvelgiant į tai, kad iš 50 tuo metu numatytų pedagogų etatų užimti buvo tik 17, apsiribota 9 Kolegijos nariais (2 vadovybės, 5 katedrų atstovai, po 1 iš Mokymo aptarnavimo bataliono ir Krašto apsaugos mokyklos tarnybų). Kolegijos nariais išrinkti: A. Vaitkaitis, Z. Kulys, A. Venckus, R. Žibas, J. Juodka, K. Černiavičius, J. Andriškevičius, G. Laugalienė, R. Kunigonis.

Tą pačią dieną įvyko ir Kolegijos posėdis, kuriam pirmininkavo Z. Kulys. Posėdžiui sekretoriavo K. Černiavičius. Kolegijos posėdyje jos pirmininku buvo išrinktas laikinasis katedros viršininkas A. Venckus, pavaduotoju – Z. Kulys, sekretore – G. Laugalienė¹⁰⁹.

Tolesnis Kolegijos darbas buvo susietas su katedrų nuostatų, dėstomųjų dalykų programų tvirtinimu, mokymo proceso organizavimu, sudėtingais pedagogų buities reikalais (pvz., daliai dėstytojų, gyvenančių Kaune, buvo leista laikinai įsikurti net tarnybinėse Krašto apsaugos mokyklos patalpose). Labai kruopščiai Kolegija svarstė mokslinio ir pedagoginio personalo klausimus. Ambicijos tapti aukštąja mokykla tuo metu vertė savo sudėtyje turėti bent 5 profesorius, 11 docentų ir t. t. Krašto apsaugos mokyklos komplektavimas moksliniu ir pedagoginiu personalu tapo vienu rimčiausiu išbandymu. Kaip jau minėta, ypač sudėtinga buvo su taktikos dėstytojais. Rugsėjo pradžioje Taktikos katedroje buvo likęs vienas dėstytojas. Teko pasitelkti senus pažįstamus iš Lietuvos aukštųjų

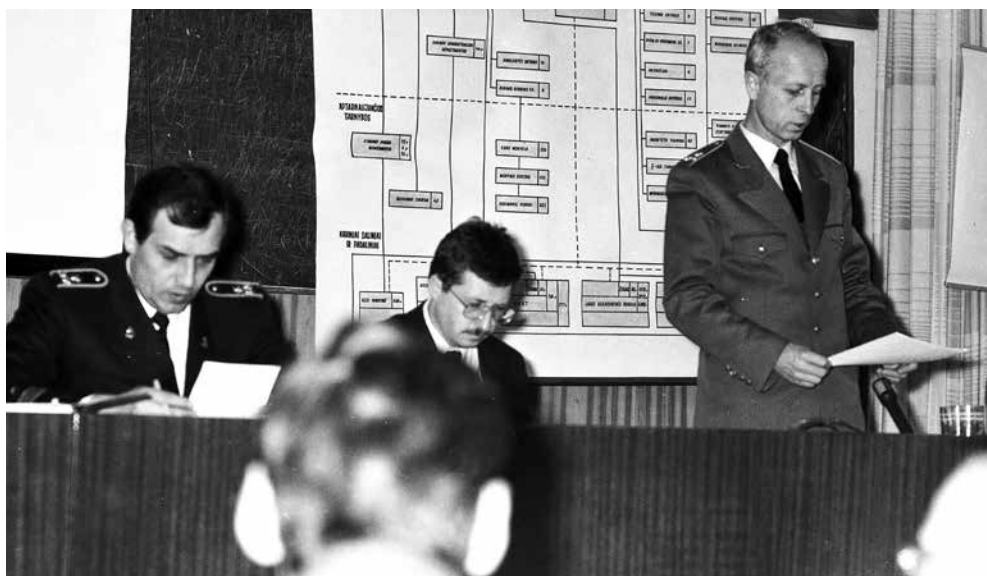
108 Krašto apsaugos mokyklos pedagogų 1992 07 28 susirinkimo protokolas Nr. 1, LKAA, ap. 1, b. 22, p. 1, 2.

109 Kolegijos posėdžio protokolas Nr. 1, LKAA, ap. 1, b. 22, p. 3, 4.

mokyklų karinių katedrų laikų, atrinkti į dėstytojų pareigas jaunos, kartais ir nepakankamai patyrusius karininkus.

Nuostatai numatė, kad sprendžiant kariūnų teisių, jų pareigų, atsakomybės ar savivaldos klausimus, Kolegijos posėdžiuose gali dalyvauti ir jų atstovai. 1992 m. lapkričio 27 d. Kolegijos posėdyje pirmą kartą dalyvavo kariūnų delegatai. Posėdyje kariūnams atstovavo puskarininkis D. Vaicikauskas ir kariūnas S. Bloškys¹¹⁰. Kariūnai nemėgo teorinių paskaitų, veržėsi į lauko pratybas. Buvo išsaikytos pretenzijos dėl kariūnų ramovės veiklos, keliamos uniformų problemos, norėta turėti parduotuvę Krašto apsaugos mokyklos teritorijoje, buvo siūloma sujungti eilines atostogas su šv. Kalėdų ir Naujųjų metų atostogomis ir kt. Jie reikė pretenzijas dėl didelio kariūnų atotrūkio nuo studijų atliekant paros tarnybą. Į dalį pareikštų pretenzijų kartais nebuvo įmanoma atsižvelgti.

Be savo vidinių problemų sprendimo, Krašto apsaugos mokykla ir jos Kolegija buvo įtraukta ir į visos krašto apsaugos sistemos vystymo mokslinę bei teorinę-praktinę veiklą. Vienas iš pirmųjų tokių darbų buvo sistemos specialistų ruošimo koncepcijos rengimas ir tolesnis jos tobulinimas. 1992 m. gruodžio 1 d. krašto apsaugos ministro įsakymu Krašto apsaugos mokyklai buvo pavesta organizuoti teorinę-praktinę konferenciją „Krašto apsaugos sistemos specialistų ruošimo kryptys ir struktūros“¹¹¹. Konferencija įvyko gruodžio 21–22 dienomis.

Teorinės-praktinės konferencijos prezidiume: iš kairės: krašto apsaugos ministro pavaduotojas komandoras E. Nazelskis, krašto apsaugos ministras A. Butkevičius. Pranešimą skaito Krašto apsaugos mokyklos viršininkas pulkininkas J. Andriškevičius.

110 Kolegijos posėdžio protokolas Nr. 7, LKAA, ap. 1, b. 22, p. 17–20.

111 KAM 1992 12 01 įsak. Nr. 874 „Dėl konferencijos tolesniam krašto apsaugos sistemos specialistų ruošimo koncepcijos tobulinimui“.

Teorinės-praktinės konferencijos dalyviai. Iš kairės pirmoje eilėje: Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojas ginkluotei ir technikai pulkininkas J. Volungis, Aukščiausios Tarybos Pirmininkas V. Landsbergis, Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojas ūkio reikalams A. Lekavičius; antroje eilėje: Kadruž skyriaus viršininkas pulkininkas leitenantas L. Plančiūnas, kariūnų kurso viršininkas A. Vyšniauskas, Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojas mokymo reikalams pulkininkas Z. Kulys; trečioje eilėje kovinio Aprūpinimo katedros vedėjas majoras R. Kunigonis, Valstybės sienos apsaugos katedros vyr. dėstytojas majoras E. Krančiukas, ketvirtoje eilėje: Mokymo skyriaus vyr. karininkas dim. plk. A. Čepaitis, Fizinio parengimo katedros vedėjas pulkininkas leitenantas J. Laugalys, Mokymo skyriaus viršininkas mjr. J. Juodka.

Nemažai tiriamojo darbo Krašto apsaugos mokyklos karininkams teko atlikti rengiant krašto apsaugos karininkų susirinkimą. Svarbus šis susirinkimas ir tuo, kad buvo atkuriamą karininkijos institucija, kad jame buvo kalbama apie ateities karininką. Steigiamasis karininkų susirinkimas vyko 1993 m. balandžio 2 d. Kaune. Jame dalyvavo Lietuvos Respublikos Prezidentas A. M. Brazauskas, tuometinis opozicijos lyderis V. Landsbergis, Seimo Nacionalinio saugumo komiteto pirmininkas G. Kirkilas, krašto apsaugos ministras A. Butkevičius, karinių dalinių atstovai, Seimo nariai. Tarp susirinkime pasisakiusiųjų buvo ir Krašto apsaugos mokyklos viršininkas pulkininkas J. Andriškevičius.

Krašto apsaugos mokyklos dėstytojai buvo įtraukiami į darbą rengiant kovinio rengimo, karinės aprangos dėvėjimo normatyvus ir pan.

1993–1994 m. Krašto apsaugos mokyklos kolegija per posėdžius analizavo praktikoje įgytą patirtį, svarstė trūkumų šalinimo būdus. Buvo sprendžiamos sudėtingos lėšų nekilnojamajam turtui išlaikyti ir remonto darbams trūkumo problemos ir kt. Aptarti būsimieji valstybiniai egzaminai. Buvo numatyti keturi valstybiniai egzaminai ir vienas kompleksinis egzaminas. Vėliau buvo apsispręsta mažinti valstybinių egzaminų skaičių. 1994 m. vasario 16 d. Lietuvos kariuo-

menės vadas patvirtino du valstybinius egzaminus: bendrosios ir specialiosios taktikos kompleksinį egzaminą ir ginkluotės ir šaudybos egzaminą¹¹².

Kolegijos darbe didelis dėmesys buvo skiriamas studijų programų tobulinimui, metodinių darbų rengimui, mokslui. Praėjus laikui dalis Kolegijos priimtų sprendimų atrodo nereikalingi ar net absurdiški. Pvz., siekiant kontroliuoti jaunų, nepatyrusių, o kartais per daug save laikančių patyrusių dėstytojų pasirengimą paskaitoms, buvo priimtas sprendimas, kad dėstytojai privalo turėti paskaitų užrašus; viršininkai turėjo teisę kontroliuoti lankydami paskaitose ir pan.

Kariūnų drausmė ir lankomumas buvo kelių posėdžių tema. Kariūnai daug pratybų praleisdavo dėl ligos ir tarnybos. Pvz., 1993–1994 m. antro kurso kariūnai buvo praleidę vidutiniškai 78 valandas pratybų, pirmo kurso kariūnai – 108 valandas.

Visi paminėti ir nepaminėti klausimai buvo aplejami Kolegijoje. Be abejo, Kolegijos darbas negalėjo aprėpti daugybės klausimų. Neretai klausimai buvo sprendžiami ir administraciniais būdais, tuo labiau kad didžioji dalis Krašto apsaugos mokyklos darbuotojų, dėvinių karinę uniformą, sunkiai suprasdavo sprendimų priėmimą balsų dauguma. Kai kuriems klausimams gal ir dėmesio trūko.

Kolegijos darbui, be minėto pirmininkavusio pulkininko A. Venckaus, yra vadovavę pulkininkas M. Sabaitis, pulkininkas Z. Kulys.

Nuo 1992 m. liepos mėnesio iki 1993 m. gegužės mėnesio įvyko 32 Krašto apsaugos mokyklos kolegijos posėdžiai. Formaliai Krašto apsaugos mokyklos kolegijos posėdžiai vyko iki 1994 m. gegužės mėnesio, tačiau jie jau buvo skirti Karo akademijos veiklos klausimams spręsti.

Kuriant Krašto apsaugos mokyklos struktūras, sudarant etatų sąrašus, veiklos aprašymus, buvo numatyta ir leidybinė veikla. Jai kurį laiką vadovavo Leidybos skyriaus vedėjas Antanas Smetona.

1992–1994 m. Krašto apsaugos mokyklos darbuotojų pastangomis parengta ir išleista daugiau nei 44 knygos ir vadovėliai. Aktyviausiai dirbo pulkininkas E. Kisinas – 10 leidinių, pulkininkas A. Venckus – 7 leidiniai, pulkininkas leitenantas St. Uogintas – 6 leidiniai. Per trumpą laiką Užsienio kalbų katedros darbuotojai parengė nemažą skaičių leidinių, būtinų ne tik kariūnų studijoms, bet ir kitų institucijų darbui.

112 KAM raštas Nr. 01-86 „Dėl Krašto apsaugos mokyklos baigimo diplomo“, LKAA, ap. 1, b. 55, p. 4.

VII

KRAŠTO APSAUGOS
MOKYKLOS VĒLIAVA,
KRAŠTO APSAUGOS
MOKYKLOS BAIGIMO
ŽENKLAS

Pirmoji Karo mokyklos (Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokykla) vėliava buvo viena iš 13 tuo metu egzistavusių karinių vienetų vėliavų. Vėliava buvo pasiūta Šveicarijoje.

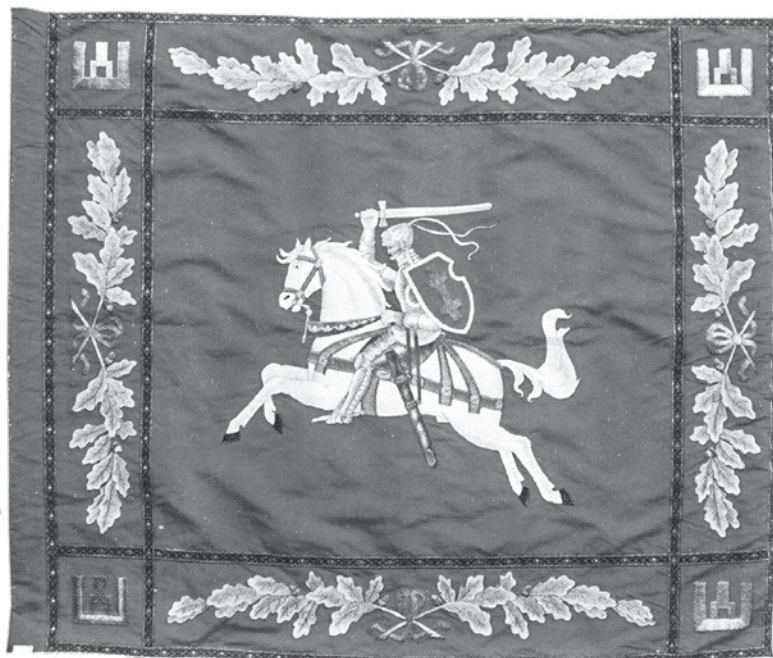
„Vėliava nepaprastai graži, imponuojanti – savojo gabaus dailininko V. Jomanto projektas. Gerojoje pusėje baltam dugne artistišškai gyvai išsiuvinėtas Valstybės Prezidento – Karo Mokyklos šefo – atvaizdas. Aplink ir viršuje parašas „Mūsų ginklas, mūsų mokslas Lietuvai Tėvynei“. Kampuose ryškūs ir simboliški Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos herbai. Antroji pusė raudona, pačiam vidury sidabro siūlais išreikštas Vytis, o kraštuose žali ažuolo lapai.“¹¹³ Ji buvo įteikta 1929 m. spalio 6 d. Ją įteikė Mokyklos šefas Respublikos prezidentas A. Smetona. Vėliava saugoma Vytauto Didžiojo karo muziejuje Kaune.

1990 m. gruodžio 20 d. Kaune pradėję veikti Lietuvos Respublikos karininkų kursai buvo prieškario Lietuvos Karo mokyklos tradicijų, taip pat ir vėliavos tradicijų, perėmėjai. Karininkų kursų vėliava buvo Pirmojo Lietuvos Prezidento karo mokyklos vėliavos kopija su tam tikromis išlygomis. Žinybinėje vėliavos pusėje ažuolų šakų vainikuotame balto fono centre vietoje prezidento A. Smetonos atvaizdo buvo pavaizduotas istorinis Lietuvos karo mokyklos baigimo ženklas. Iš dviejų ženklų pusių išsiuvinėti miestų herbai: Kauno ir Klaipėdos. Viršuje – Vilniaus. Virš mokyklos ženklo – ant auksu aprėminto kaspino užrašas „MŪSŲ MOKSLAS, MŪSŲ GINKLAS – LETUVAI TĖVYNEI“. Apačioje vienoje jungtyje – žinias, mokslą ir karybą simbolizuojantys fakelas, manuskriptas ir kalavijas.

Pirmosios Karo mokyklos vėliavos žinybinė pusė.

113 Pirmoji Lietuvos Prezidento karo mokykla, *Karys*, 1929 m. Nr. 41, p. 1.

Pirmosios Karo mokyklos Vėliavos antroji pusė.

1992 m. rugpjūčio pabaigoje buvo ruošiamasi svarbiai Krašto apsaugos mokyklos atidarymo šventei. Buvo laukiama garbingų Lietuvos valstybės ir užsienio svečių. Tarp kitų naujienų pranešta, kad Krašto apsaugos mokyklai turi būti įteikiama vėliava. Kam teko rūpintis naujai steigiamo karinio dalinio vėliavos reikalais, žino, kokie rūpesčiai ir kokios procedūros laukia ją gaminant ir įteisiant. Krašto apsaugos mokyklai vėliava turėjo būti teikiama jau po keleto dienų – buvo parengtas krašto apsaugos ministro įsakymas dėl vėliavos¹¹⁴.

Kadangi karininkų rengimo užduotis iš Karininkų kursų perėmė Krašto apsaugos mokykla, vadovaujantis tradicijomis, turėjo būti perduodama ir vėliava. Jau susiformavusiam ir nusipelnusiam Karininkų kursų kolektyvui vėliavos perdavimo procedūra Krašto apsaugos mokyklai nebuvo pati maloniausia, bet viskas įvyko kaip ir privalėjo būti karinėje organizacijoje. Pasak buvusio Karininkų kursų viršininko pulkininko B. Vizbaro, vėliavos perdavimas vyko džentelmenišku supratimu. Gerbtina ši nuomonė, bet abejotina, ar tai buvo lengvas sprendimo vykdymas.

1992 m. rugpjūčio 28 d. buvo pasirašytas Krašto apsaugos mokyklos įsakymas Nr. 58 dėl vėliavos gavimo.

Rugpjūčio 30 d. paskirta Krašto apsaugos mokyklos ir pirmųjų mokslo metų atidarymo ir vėliavos įteikimo ceremonija. 11.00 val. buvo išrikiuotas karinis Krašto apsaugos mokyklos kontingentas.

114 KAM 1992 08 30 įsak. Nr. 610a „Dėl Vėliavos įteikimo Krašto apsaugos mokyklai“.

Į šventę atvyko gana gausus būrys svečių, susirinko kariūnų artimieji ir draugai. Tarp garbingų svečių – Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis, Krašto apsaugos ministras Audrius Butkevičius, Lietuvos kariuomenės kapelionas monsinjoras Alfonsas Svarinskas, krašto apsaugos ministro pavaduotojas komandoras Eugenijus Nazelskis, Jungtinio štabo viršininkas pulkininkas leitenantas Valdas Tutkus, SKAT štabo viršininkas pulkininkas leitenantas Jonas Gečas, brigados „Geležinis Vilkas“ vadas pulkininkas leitenantas Česlovas Jezerskas, Pasienio apsaugos tarnybos viršininkas pulkininkas Jonas Paužuolis ir kt.

1992 m. rugpjūčio 28 – rugsėjo 4 dienomis Vilniuje vyko trijų Baltijos šalių karinių štabų atstovų konferencija, kurioje dalyvavo NATO ir SHAPE kariniai ekspertai. Tarp jų – NATO Tarptautinio karinio štabo direktoriaus pavaduotojas generolas majoras Dietrich Genshel, NATO Strateginio planavimo skyriaus viršininkas pulkininkas Klaus Wittman, NATO Karinių kontaktų skyriaus viršininko pavaduotojas pulkininkas Jack Petri, Estijos kariuomenės pulkininkas Ants Laaneots, Latvijos kariuomenės pulkininkas Arvaldis Lilentals ir kt.¹¹⁵ Visi jie dalyvavo Krašto apsaugos mokyklos atidarymo ceremonijoje. Šventėje taip pat dalyvavo akredituoti Lietuvoje ir Lietuvai karo atašė.

Krašto apsaugos mokyklos atidarymo šventės svečiai ir dalyviai.

115 „Baltijos šalių karinių štabų atstovai, NATO bei SHAPE kariniai ekspertai rugsėjo 1-ąją Krašto apsaugos mokykloje“, *Krašto apsauga*, 2005, Vilnius, p. 91.

Kalbas pasakė Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas V. Landsbergis, krašto apsaugos ministras A. Butkevičius, Krašto apsaugos mokyklos viršininkas pulkininkas J. Andriškevičius. Krašto apsaugos mokyklą pasveikino ir kalbas pasakė generolas majoras D. Genshel, Estijos ir Latvijos atstovai.

Vadovaujantis KAM 1992 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. 412 patvirtintais Lietuvos kariuomenės vėliavų nuostatais, kariniam daliniui vėliava įteikiama Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo sprendimu. Nuostatai apibrėžė detalų vėliavos įteikimo ceremonialą. Įteikus vėliavą kariniame dalinyje turėjo likti vėliavos įteikimo aktas, pasirašytas Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko ir krašto apsaugos ministro. Tradiciškai būdavo sudaromas vėliavą prie vėliavos koto kalusių aukštųjų pareigūnų sąrašas, kuriems būdavo įteikiami atminimo raštai.

Dokumentų apie Karininkų kursų (vėliau – Krašto apsaugos mokyklos, Lietuvos karo akademijos) vėliavos gamybą ir įteisinimą nerasta. Vėliavos įteikimo Karininkų kursams dokumentų Lietuvos kariuomenės mokyklos archyve taip pat nerasta. Tų dienų įvykių liudytojų pasakojimai – gana neformalūs.

Krašto apsaugos ministerijos archyve rasti keli dokumentai neatspindi visos Krašto apsaugos mokyklos vėliavos gamybos istorijos¹¹⁶. Vėliavos įteikimo Krašto apsaugos mokyklai dokumentų archyvuose nerasta. Egzistuoja nuomonė, kad jie galėjo patekti į privačius archyvus.

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos vėliavos žinybinė pusė.

116 KAM 1993 05 07 raštas Nr.01-220 „Dėl karinės vėliavos“, KAM archyvas, f. 2, ap. 1, b. 1866.

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Vėliavos antroji pusė.

Iškilmingos ceremonijos metu Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis įkalė pirmąją vinukę į tvirtinamos Krašto apsaugos mokyklos vėliavos kotą. Vadovaujantis nustatyta subordinacija vinukę į vėliavos kotą įkalė krašto apsaugos ministras A. Butkevičius, monsinjoras A. Svarinskas, krašto apsaugos ministro pavaduotojas komandoras E. Nazelskis, Jungtinio štabo viršininkas pulkininkas leitenantas V. Tutkus, Krašto apsaugos mokyklos viršininkas pulkininkas J. Andriškevičius, Krašto apsaugos mokyklos

Krašto apsaugos mokyklos vėliavą apžiūri: iš kairės – Krašto apsaugos mokyklos viršininkas plk. J. Andriškevičius, vyriausiasis kariuomenės kapelionas monsinjoras A. Svarinskas, Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas V. Landsbergis, krašto apsaugos ministras A. Butkevičius.

viršininko pavaduotojai pulkininkai Z. Kulys, A. Vaitkaitis, A. Lekavičius, J. Volungis. Vėliavą pašventino monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Aukščiausios Tarybos Pirmininkas vėliavą įteikė Krašto apsaugos mokyklos viršininkui pulkininkui J. Andriškevičiui. Vadovaujantis ceremonijos tvarka, ji buvo perduota vėliavininkams.

Iš buvusio Krašto apsaugos mokyklos viršininko pulkininko J. Andriškevičiaus asmeninio archyvo:

„1992 m. valstybės ir krašto apsaugos sistemos nepritekliai vertė spręsti visą eilę problemų labai racionaliai. Toks „racionalumo“ pavyzdys atsitiko ir Krašto apsaugos mokykloje labai svarbiu jos istorijai momentu. Vėliavą iš Karininkų kursų buvo perimta be vėliavos koto. Juo turėjome pasirūpinti patys. Rūpestis buvo rimtas, nes naujo vėliavos koto paieškomis laiko nebuvo, o ir vargu tuo metu kas tokiais prekiaavo. Geriausiai vėliavai tinkantis rastas kotas neatitiko reikalavimų savo spalva, todėl buvo būtina jį perdažyti. Kadangi vėliavos kotas jau buvo lakuotas, jis nepriėmė jokių kitų dažų ir niekaip nedžiūvo. Du Krašto apsaugos mokyklos viršininko pavaduotojai ėmėsi džiiovimo „operacijos“. Pulkininkas J. Volungis ir pulkininkas A. Lekavičius sukonstravo specialų šildytuvą ir kantriai džiiovino Krašto apsaugos mokyklos būsimo vėliavos kotą. Vėliavos įteikimo metu jis vis dar nebuvo pakankamai išdžiūvęs. Įteikdamas vėliavą Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis tą pastebėjo ir patyliukais apie tai man pasakė. Tokia buvo „racionalumo“ kaina.“

Pirmaisiais vėliavininkais Krašto apsaugos mokyklos viršininko 1992 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. 58 buvo paskirti skyrininkai: puskarininkis E. Ignatavičius, puskarininkis D. Vaicikauskas, puskarininkis S. Bloškys, jaunesnysis puskarininkis A. Ramanauskas, kariūnas S. Vilkinas, kariūnas V. Raupys.

Perimta ir tęsiama graži Krašto apsaugos mokyklos baigimo ženklo įteikimo tradicija. Pirmieji prieškario Karo mokyklos baigimo ženklai buvo gaminami iš sidabro. Ženklas buvo rombo formos, išgaubtas, vienpusis, dviejų aukštų. Viršutiniame kampe – septyni stilizuotos lelijos formos spinduliai. Kituose kampuose – po raidę LKM (Lietuvos karo mokykla). Apatiniuose rombo pakraščiuose užrašai: 1919 I 25. Iš po rombo matyti dviejų lygiagrečiai einančių kardų (rankenomis žemyn) galai. Rombo centre antrame aukšte varinėmis adatėlėmis, užlenktomis iš kitos pusės, pritvirtinta rombo formos plokštelė su reljefiniu Vyčiu. Plokštelės pagrindas padengtas raudonu emaliu. Kitoje pusėje įspausas ženklo numeris ir praba 935¹¹⁷.

1990 m. įsteigus Karininkų kursus buvo imtasi jų baigimo ženklo gamybos. Ženklas, nenaudojant brangių metalų, maksimaliai identišką prieškario Karo mokyklos baigimo ženkliui, buvo pagamintas 1991 m. Kaune. Ženklas buvo įteiktas pirmajai Karininkų kursų laidai.

117 Vytauto Didžiojo karo muziejaus archyvas.

Pirmasis Karo mokyklos
baigimo ženklas.

Kauno karininkų kursų
I laidos baigimo ženklas.

Krašto apsaugos mokyklai perėmus Karininkų kursų vėliavą, buvo diskutuojama ir dėl Krašto apsaugos mokyklos ir jos baigimo ženklo perėmimo. Atsirado kelios nuomonės. Karininkų kursų ženkle aukštajai mokyklai pabrėžti trūko mokslo ženklo. Trūko jo ir Karo mokyklos ženkle.

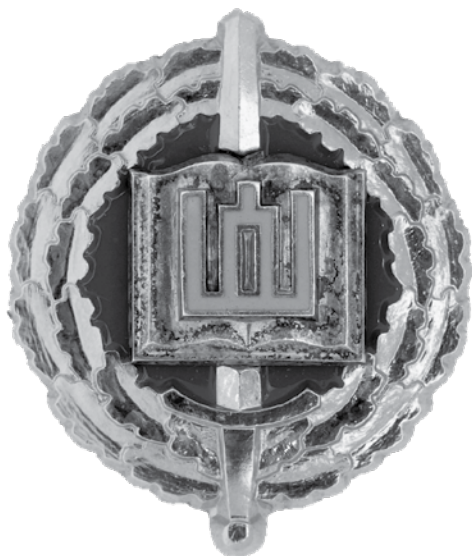
1994 m. pradžioje buvo pradėtas projektuoti naujas Krašto apsaugos mokyklos (Karo akademijos) baigimo ženklas. Jį suprojektavo dailininkas R. Karpavičius. Ženklą sudaro trys plokštumos, ant kurių išdėstyti ažuolo lapų

Krašto apsaugos mokyklos
uniforminio kostiumo ant-
siuvas.

Krašto apsaugos mokyklos
lauko uniformos antsiuvas.

Krašto apsaugos mokyklos
baigimo III pakopos absol-
vento ženklas.

vainikas, kalavijas ir ant jo atversta knyga su Gedimino stulpais. I, II ir III studijų pakopų baigimo ženklai skyrėsi savo spalvinėmis kompozicijomis. Lietuvos heraldikos komisijai jis buvo pateiktas 1994 m. kovo 22 d.

Praėjus laikui, jau Karo akademijos sprendimais, buvo atnaujintas tradicinis prieškarinio Karo mokyklos baigimo ženklas. Jis patyrė keletą pakeitimų, tačiau išlaikė pagrindinę pirmtako idėją. Toks naujas ženklas patvirtintas krašto apsaugos ministro 2002 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. 529.

Karininkų kursų, Krašto apsaugos mokyklos skiriamųjų antsiuvų, baigimo ženklų projektavimo kaitą galima rasti Lietuvos karo akademijos išleistame leidinyje „Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.“¹¹⁸

Lygiagrečiai su Krašto apsaugos mokyklos baigimo ženklu, jos baigimo diplomo forma ir turinys irgi perėjo tam tikrą aprobavimą. Diplomo projektas, kuriam buvo pritaręs krašto apsaugos ministras, buvo pradėtas derinti 1993 m. vasario mėn. Projekte buvo numatyta vandens ženklais įspausti Krašto apsaugos mokyklos baigimo ženklą, viršelyje pavaizduoti Vytį. Tačiau projektas buvo atmestas argumentuojant tuo, kad valstybės mastu priimtas sprendimas turėti bendro pavyzdžio 1994 m. patvirtintą aukštesniųjų mokyklų diplomą. Prie argumentų taip pat buvo pridėta ir lėšų trūkumo problema¹¹⁹.

Vietoj pabaigos – iš autoriaus archyvo

„Mano kuklus indėlis į Krašto apsaugos mokyklos veiklą prasidėjo, kai 1992 m. gegužės 25 d. Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos (SKAT) štabo viršininko įsakymu Nr. A-120 buvau atleistas iš Specializuotojo mokymo centro viršininko pareigų ir 1992 m. birželio 1 d. pradėjau darbą Karo mokykloje Taktikos katedros vyresniuoju dėstytoju¹²⁰. Pagrindinėmis mano užduotimis tapo katedros komplektavimas, taktikos programų ir metodinių dokumentų rengimas.

Tuo metu jau gana gausus būrys darbuotojų talpinomės Trinitorių vienuolyno patalpose. Buvo ankšta, patalpos nepritaikytos administracinei veiklai, jokios org. technikos. Dalis atėjusių dirbti į Krašto apsaugos mokyklą turėjo vienokią ar kitokią karinio mokymo praktiką, buvo dirbę pedagoginį darbą (A. Vaitkaitis, J. Andriškevičius – vadovavę karinėms katedroms Lietuvos aukštosiose mokyklose, A. Čepaitis – kuravęs karinį mokymą, Z. Kulys – dirbęs mokslo darbą ir pan.). Kas-

118 Katilius A., Tininis V. *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.* Vilnius, 2014, p. 195, 196, 361.

119 KAM 1993 02 24 raštas Nr. 01-86 „Dėl Krašto apsaugos mokyklos baigimo diplomo“, LKAA, ap. 1, b. 16, p. 52–55.

120 Krašto apsaugos mokyklos viršininko 1992 07 23 įsak. Nr. 55K „Dėl priėmimo į darbą“, LKAA, ap. 2, b. 1, p. 62.

dien vyko aršios, bet dalykiškos diskusijos būsimųjų mokomųjų dalykų ir programų klausimais.

Perėmus Vilniaus aukštosios priešlėktuvinės gynybos vadų radioelektronikos mokyklos (toliau – Radioelektronikos mokykla) patalpas, jos buvo įmanomai racionaliau paskirstytos. Taktikos katedrai atiteko mokymo korpuso (nr. 88, 5 schema) visas antras aukštas. Ilgo koridoriaus galuose buvo keletas mažesnių patalpų, todėl pirmieji kabinetai atsirado koridoriaus galuose. Aš, pirmasis ir ilgą laiką vienintelis Taktikos katedros vyresnysis dėstytojas, turėjau tvarkytis vienas. Buvo renkama įmanoma metodinė medžiaga, vaizdinės priemonės (jų daugiausiai buvo rusų kalba; darant vertimus neretai tam stokodavo lietuviško žodyno žodžių ir pan.) Pagaliau paskyrus katedros laborante Nijolę Voverienę, galėjau dalintis su ja visais rūpesčiais. Jos darbo vieta buvo kitame koridoriaus gale. Juokaudavome, kad susisiekimui be telefono ilgų koridorių būtų patogų turėti paspirtuką.

Bėgo laikas, pirmisiais dėstytojais buvo paskirti jauni karininkai, plėtėsi laborantų skaičius. Į katedrą pasikviečiau pulkininką Joną Rastenį, kurį seniai pažinojau. Principingas ir kruopštus žmogus daug padarė dėl Taktikos katedros, vėliau tapo jos vedėju.

Mane visiškai tenkino katedros vedėjo pareigos. Dėl man iki galo nežinomų priežasčių pulkininkas A. Vaitkaitis nebuvo paskirtas Krašto apsaugos mokyklos viršininku. Paskyrus mane Mokyklos viršininku, užgriuvo visa našta rūpesčių. Nuniokota materialinė bazė, būtinausių darbuotojų trūkumas, nuolatinis finansavimo stygius tapo kasdieninėmis problemomis. Neatrūko problemų ir pačiame kolektyve. Iki tol eidamas pareigas buvau turėjęs mažiau tiesiogiai pavaldžių valdinių. O naujųjų valdinių ir charakteriai neretai buvo sudėtingi. Net ir netiesiogiai pavaldūs, atėję dirbti žmonės buvo labai skirtingi, o juos reikėjo suburti vienam tikslui. Atmintyje išlikusios karštos diskusijos, ginčai labai rimtais, o kartais ir smulkmeniškais klausimais, net ir tarp pavaduotojų.

Kiek Krašto apsaugos mokyklai sekėsi man dirbant jos viršininku, sunku spręsti, bet apie detales rašyta kiek anksčiau.

Šiandien pirmieji Krašto apsaugos mokyklos kariūnai – pulkininkai leitenantai, pulkininkai, o kursų klausytojai – jau ir generolai. Manau, tapę vadais ir vadovais, jie supranta, kad 1992–1994 m. sąlygomis Krašto apsaugos mokykla davė tai, ką tuo metu buvo įmanoma duoti: jaunesniojo karininko parengimą, jauno žmogaus gyvenimo išmintį, o svarbiausia – įdiegtą pareigos ir meilės Tėvynei jausmą.“

Literatūra, šaltiniai

1. Andriškevičius Jonas. Asmeninis archyvas.
2. Divizijos generolo Stasio Raštikio Lietuvos karo mokyklos archyvas, ap. 1, b. 1.
3. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos archyvas, ap. 1, b. 1, b. 2, b. 3, b. 4, b. 5, b. 6, b. 11a, b. 11b, b. 12, b. 13, b. 15, b. 16, b. 17, b. 22, b. 44, b. 51, b. 54, b. 55, b. 63; ap. 2, b. 1, b. 2, b. 3, b. 4.
4. Karo archyvas. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, T. XVIII, 2003, 387 p.; T. XIX, 2004, 487 p.; T. XXI, 2006, 424 p.; T. XXII, 2007, 434 p.; T. XXIII, 2008, 368 p.
5. Katilius Artūras, Tininis Vytautas. *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.*, Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2014.
6. „Krašto apsauga“. 1992–1995. Krašto apsaugos ministerijos savaitraštis.
7. Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus įsakymai 1990–1991. Sudarytojas Gintautas Surgailis. V., 2003, 222 p.
8. Krašto apsaugos ministerijos archyvas, f. 2, ap. 1; ap. 2, b. 8; ap. 6, b. 7, b. 8, b. 11, b. 24.
9. Krašto apsaugos ministro įsakymai. T. 1. 1991 Nr. 222–355. 1992 Nr. 01–479. Sudarytojas Gintautas Surgailis, V., 2004, 512 p.
10. Krašto apsaugos ministro įsakymai. T. 2. 1992 Nr. 480–749. Sudarytojas Gintautas Surgailis, V., 2006, 374 p.
11. Krašto apsaugos ministro įsakymai. T. 3. 1992 Nr. 750–975. Sudarytojas Gintautas Surgailis, V., 2006, 286 p.
12. Rusijos kariuomenės išvedimas dokumentuose. Vilnius: KAM, LKA, 2005, 484 p.
13. Stankevičius Česlovas. *Derybos su Rusija dėl kariuomenės išvedimo iš Lietuvos*. Vilnius: KAM, 2002, 128 p.
14. Statkus V. *Lietuvos ginkluotosios pajėgos. 1918–1940*. Čikaga, 1986.
15. Surgailis Gintautas. *Lietuvos kariuomenė 1918–1998*. Vilnius, 1998.
16. Vaitkaitis Algimantas. Asmeninis archyvas.
17. Vytauto Didžiojo karo muziejaus archyvas.

Serijos „Lietuvos kariuomenės istorija“ išleista:

1. Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus įsakymai 1990–1991. Sudarytojas Gintautas Surgailis. V., 2003, 222 p.
2. Surgailis Gintautas. Lietuvos karinis laivynas. 1935–1940, V., 2003, 208 p.
3. Kazakevičius Vytautas. Geležies amžiaus strėlės Lietuvoje (II–XII–XIII amžius). V., 2004, 136 p.
4. Lesčius Vytautas. Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose. 1918–1920. V., 2004, 498 p.
5. Aničas Jonas. Karininkas Antanas Juozapavičius. 1894 02 13 – 1919 02 13. V., 2004, 124 p.
6. Krašto apsaugos ministro įsakymai. T. 1. 1991 Nr. 222–355. 1992 Nr. 01–479. Sudarytojas Gintautas Surgailis, V., 2004, 512 p.
7. Juodagalvis Jonas. Švenčionių krašto savanoriai. 1918–1920 m. V., 2005, 236 p.
8. Surgailis Gintautas. Rusijos kariuomenės išvedimas. 1990–1993. V., 2005, 345 p.
9. Rusijos kariuomenės išvedimas dokumentuose. Sudarytojai Algis Balaišis ir Gintautas Surgailis, V., 2005, 472 p.
10. Raubickas Eugenijus. Ženklas ant munduro. V., 2005, 294 p.
11. Gečas Steponas. Steponas Darius Lietuvos kariuomenėje ir sporte. V., 2005, 232 p.
12. Krašto apsaugos ministro įsakymai. T. 2. 1992 Nr. 480–749. Sudarytojas Gintautas Surgailis, V., 2006, 374 p.
13. Krašto apsaugos ministro įsakymai. T. 3. 1992 Nr. 750–975. Sudarytojas Gintautas Surgailis, V., 2006, 286 p.
14. Aničas Jonas. Generolas Silvestras Žukauskas. 1861–1937. V., 2006, 294 p.
15. Surgailis Gintautas. Valstybės sienos apsauga 1990–1994 metais. V., 2008, 247 p.
16. Surgailis Gintautas. Pirmasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino pulkas. V., 2011, 300 p.
17. Katilius Artūras. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos departamento Mokomasis junginys 1990–1991 m. Istorinė apybraiža, atsiminimai, dokumentai. V., 2011, 226 p.
18. Rakutis Valdas, Vaičenonis Jonas. Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Algirdo mechanizuotojo pėstininkų bataliono istorija. V., 2012, 196 p.
19. Surgailis Gintautas. Trečiasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio

Vytauto pulkas. V., 2013, 188 p.

20. Katilius Artūras, Tininis Vytautas. Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010. V., 2014, 390 p.

21. Tamošiūnienė Milena. Tarp politinio įrankio ir aukos: karo belaisviai Lietuvos Respublikos politikoje 1919–1920 m. V., 2014, 166 p.

22. Generolas Jonas Galvydis-Bykauskas. V., 2014, 260 p.

23. Surgailis Gintautas. Antrasis Lietuvos Didžiojo kunigaikščio pėstininkų Algirdo pulkas. V., 2014, 292 p.

24. Stoliarovas Andriejus. Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m. V., 2015, 337 p.

25. Surgailis Gintautas. Ketvirtasis pėstininkų Lietuvos karaliaus Mindaugo pulkas. V., 2016, 276 p.

26. Surgailis Gintautas. Penktasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulkas. V., 2017, 254 p.

27. Grigaliūnas-Glovackis Vincas. Generolo atsiminimai. I dalis. Carų imperijoje. V., 2017, 308 p.

28. Grigaliūnas-Glovackis Vincas. Generolo atsiminimai. II dalis. Lietuvoje. III dalis. Demokratijos sukuriuose. V., 2017, 384 p.

29. Žigaras Feliksas. Lietuvos kariuomenės karininkų rengimo ir jų kvalifikacijos kėlimo sistema 1919–1940 m. I dalis. V., 2018, 324 p.

30. Žigaras Feliksas. Lietuvos kariuomenės karininkų rengimo ir jų kvalifikacijos kėlimo sistema 1919–1940 m. II dalis. V., 2018, 324 p.

31. Surgailis Gintautas. Šeštasis pėstininkų Pilėnų kunigaikščio Margio pulkas. Vilnius, 2019, 249 p.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

JONAS ANDRIŠKEVIČIUS

**NUO KRAŠTO APSAUGOS MOKYKLOS
IKI KARO AKADEMIJOS
(1992–1994 M.)**

Kalbos redaktorė Jolanta Budreikienė
Maketavo Laima Adlytė

2019-06-03. Tiražas 300 egz. Užsakymas GL-284.
Išleido Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija,
Šilo g. 5 A, LT-10322 Vilnius
Spausdino Lietuvos kariuomenės Karo kartografijos centras,
Muitinės g. 4, Domeikava, LT-54359 Kauno r.

ISBN 978-609-8074-88-8